Lodzer Tageblat № 98

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

לאָדזשער טאָגעבלאַט

הײַנט 12 זײַטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 100-57, פון אַדמיניסטראַציע 100-47

דינסטאָג, כ׳ ניסן תרצ״ב | 26 kwietnia 1932 | 25-טער יאָהרגאַנג

TEATR POPULARNY ― טעאַטער „פּאָפּולאַרני“

Ogrodowa 18, telefon 178-00. ― אָגראָדאָוואַ 18, טעל. 178-00

לעצטע יובילײ־פאָרשטעלונגען פון דער „יודישער טעאַטער סטודיע“ בײַם „הזמיר“

מיטוואָך ד. 27 אַפּריל 4 נאָכמיטאָג צום 70 מאָל

די גאָלדגרעבער

צום 70 מאָל

קאָמעדיע אין 5 אַקטען פון שלום עליכם. — בילעטען פון 50 גראָשען.

דאָנערשטאָג ד. 28 אַפּריל (אחרון של פסח) 4 נאָכמיטאָג

אין פּאַריש

אויף דער קייט

דראַמע אין 3 אַקטען פון י. ל. פּרץ. — בילעטען פון 30 גר. ביז 1,50

דאָנערשטאָג ד. 28 אַפּריל (אחרון של פסח) 9 אָוונט

די רייזע פון בנימין דעם דריטן

(מסעות בנימין השלישי)

קאָמעדיע אין 10 בילדער פון מענדעלע מוכר ספרים.

בילעטען פון 50 גראָשען או.

רעזשיסיאָר — אידעס, דעקאָראַציעס און קאָסטיומען — יצחק בראָינער מוזיק — הענעך קאָן און דוד בייגעלמאַן, פּלאַסטיק און טענץ איזאַ האַראַרי.

שבת ד. 30 אַפּריל 3.30 נאָכמיטאָג

די רייזע פון בנימין דעם דריטן

בילעטען פון 30 גר. ביז 1.50

שבת ד. 30 אַפּריל 9 אָוונט צום לעצטען מאָל!

די גאָלדגרעבער

בילעטען פון 50 גראָשען או.

בילעטען צו בעקומען בײַ דער קאַסע פון טעאַטער „פּאָפּולאַרני“ יעדען טאָג פון 10 אַ זייגער פריה.

מעהד, ווײַן של פּסח

[illegible] דער לאָדזשער [illegible]

ש. ווישליצקי פּיעטריקאָווער 10

גאַראַנטירט בעסטע קוואַליטעט! - ביליגסטע פּרייזען.

כשר לפּסח!

נכנס יין = יצא סוד!

אַז עכטע, גוטע און כשר׳ן

ווײַן

צו די ביליגסטע פּרייזען

— דערונטער —

פּרימאַ גוטן אונגאַר־ווײַן

צו 3.45 זל.

פאַר אַ באַטשינקע

איז צו בעקומען בײַ דער אַלטער בעוואוסטער פירמע

„באַראָן“

אינה. מענדיל באַרנשטיין, לאָדז

30 נאַוואָמיעסקאַ 30

טעלעפאָן 210-58

אייגענע ראָזשינקע־ווײַן און מעד־פאַבריק

ײַן כשר לפּסח

ריינער ראָזשינען־ווײַן

אהן אַלקאָהאָל

אַ באַטשענקאַ ריינער ראָזשינען־ווײַן 1.50 זל.

אַ קוואַרט 〃 〃 〃 2 〃

איז נאָר צו בעקומען בײַ דער בעריהמטער

ווײַן און מעהד־פאַבריק

„פּראָגרעס“

אַלטער מאַרק 2 אין געוועלב

טעלעפאָן 184-82.

אַבאָנירט לעזט דאָס

לאָדזשער טאָגעבלאַט

Ładne trzypokojowe mieszkanie

z wszelkiemi wygodami przy ulicy Andrzeja, bardzo tanio, natychmiast do oddania, komorne 198 zł. kwartalnie. Adres w administracji.

וואַרנונג

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז איך האָב דעם ה׳ הערש וואָלף רעגענבערג גערופען לדין צו הרב יאָפּעלע פּיינער אין דער אַנגעלעגענהייט פון י. גרינבלאַט רזשעשאָוו. ער איז אָבער נישט געקומען. פאַר די פאָלגען בין איך נישט פעראַנטוואָרטליך.

זעכאַריאש.

סטאַרשער פעלדשער ט. אקנא

זאַוואַדזקאַ 19 רעכטע אָפיצינע ערשטער שטאָק

טעלעפאָן 137-03

שטעלט פּאַקען טעגליך מיט פרישע קראָוויאַנקע און גיט גרויס שוויצדעסטוועס.

Baczność!

Uwaga! 47 Kilińskiego 47 **Uwaga!** Tanio. Tapicer i dekorator. Majster dyplomowany i cechowy, przez ministerstwo zatwierdzony w roku 1905-ym. Przyjmuję wszelkie tapicerskie i dekoracyjne roboty i reperacje po bardzo niskich cenach. Uwaga: Proszę mnie zawiadomić listownie. **S. Karabanow, 47 Kilińskiego 47.** Mistrz dyplomowany i cechowy.

אַ שטוב און אַ קוך

זעהר גרויס, טרוקען און וואַרעם, 2-טער שטאָק אין צענטרום אויף זאַוואַדזקאַ גאַס איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין רעדאַקציע פון „לאָדזשער טאָגעבלאַט“ אָדער טעלעפאָניש 186-32.

קאָנקורס אויף שוחט

עס ווערט געזוכט אַ גוטער שוחט וואָס זאָל זיין אויך אַ מוהל. אינטערעסאַנטען קענען זיך ווענדען אויף פאָלגענדע אַדרעס: Rabin Benet, Koluszki (dla Zarządu Gm. Żyd.)

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאַנאַ 4

טעלעפאָן 216-90

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט ווענעריש׳ע קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע. אַלע־אַרט אַנאַליזע עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַלען נעמט אָן פון 9–2, און פון 5–9 אָוונד. בעזונדער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען.

S. WATNICKA צאָהן־אַרצט

נאַרוטאָוויטשאַ 49, טעל. 125-48

נעמט אָן 10 נאָכמ. און פון 2 פון 1– 7–8.30 אָוונד.

טוך- און קאָרט-לאַגער

36 — **Bcia A. i R. MILGROM** — 36

fr., I piętro **Piotrkowska 36** telef. 225-95

מיר עמפפעהלען צום פריהלינג און זומער־סעזאָן

די נייעסטע אַנציגער און פּאַלטאָ-שטאָפען

פון די בעסטע בעליצער, טאָמאַשאָווער און לאָנאַרד׳ס, ווי אויך דאַמען-מענטעל

גרויסער אויסוואַהל!

הורט און דעטייל! | ביליגע פּרייזען!

פּיעטריקאָווער 36 | פּיעטריקאָווער 36

לוקסוס־שיך

הערן, דאַמען און קינדער

צו קאָנקורענץ־פּרייזען

בעקומט מען נור אין דער פירמע

א. אָגורעק

11 זאַוואַדזקאַ 11

4 בעקאַנטמאַכונג 4

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט די ג׳ קונדען דאָס מיר האָבען ערעפענט

אויף נאַוואָמיעסקאַ 4,

פּראָנט 1. שטאָק טעלעפאָן 159-12

אַ דעטייל־פערקויף פון די נייעסטע

אַנציגער און פּאַלטאָ-שטאָפען

בעליצער, טאָמאַשאָווער, לאָנאַרד ווי אויך אַ גרויסער אויסוואַהל פון דאַמען-מאַנטעל-שטאָפען רעעלע בעהאַנדלונג. ביליגע פּרייזען.

מיט אַכטונג

געזו. מיט. פון דער פירמע „ב. גוטער“

נאַוואָמיעסקאַ 4 | נאַוואָמיעסקאַ 4

די פרעמיערען-קאנפערענץ אין שלאס

מארשאל פילסודסקי האט זיך אין דער קאנפערענץ נישט בעטייליגט

די קאנפערענץ פון די פרעמיערען

אפיציעלער קאמוניקאט זאגט, אז קיין אפיציעלער קאמוניקאט וועט נישט זיין...

וו א ר ש א (טעלעפאניש) ווענען דער געלטונגער בעראטונג פון מלוכה-פרעזידענט מיט די געוו. נאר-מאי פרעמיערען האט די האלב-אפיציעלע „איסקרא" אנגעטור פערעפענטליכט פאלגענדען קאמוניקאט:

אין בעצוג צו דער מערין-קאנפערענץ האט דער מלוכה-פרעזידענט אפגעהאלטען אויפ'ן שלאס א געשפרעך אין זעלבען קרייז, וואס האט זיך בעטייליגט אין די ספעלער בעראטונגען. דער דאגער קרייז שטעלט נישט זעלבסטפערשטענדליך מיט זיך פאר קיין שום קאנסטיטוציאנעלע קערפערשאפט, נאר וועט צוזאמענגערופען ווערען דורכ'ן מלוכה-פרעזידענט צוליב אינפארמאציע-צוועקען און אויפצונעמען מיינונגען. צוליב'ן טעמט פערזענליכען כאראקטער, יעדענפאלס נישט מעהר ווי אן אינפארמאטיווער אונטער נוגנס-געבענדער פון די געשפרעכען פון מלוכה-פרעזידענט מיט די שעפען פון די נאר-מאי רעגירונגען דארף מען נישט ערווארטען קיין שום אפיציעלע קאמוניקאטען וועגען פערלויף פון דער קאנפערענץ.

—

אונטערהאנדלונגען וועגען דער פוילישער באהן-הלואה אין פראנקרייך דויערן

וו א ר ש א (טעלעפאניש) דער באהן-מיניסטער קוהן איז צוריקגעקומען פון זיין צווייטען וואכיגען אורלויב, וואס ער האט פערבראכט אין פראנקרייך. בעת דער מיניסטער האט געווילט אין פאריז, האט ער אפגעהאלטען א ריהע געשפרעכען וועגען רעאליזירען די צווייטע טראנשע פון דער הלואה אויף אויסצובויען די באהן-ליניע גדיניע - שלעזיען. די אונטערהאנדלונגען דויערן ווייטער. צוליב דער וואהל-אקציע, וואס געהט איצט אן אין פראנקרייך קען מען נישט פעסטשטעלען דעם טערמין ווען די אונטערהאנדלונגען וועלען רעפיניטיוו פערענדיגט ווערען.

—§—

גרויסע סאוויעטישע בעשטעלונגען אין פוילען

וו א ר ש א (טעלעפאניש) דער סאוויעט-פאלפארד פיהרט איצט אונטערהאנדלונגען מיט א ריהע הוטעס און פאבריקען וועגען צושטעלען געוויסע סכומים צינק, קויהלען, לאקאמאטיוען און געוויסע אנדערע מאשינען, די אונטערהאנדלונגען זענען אויף א גוטען וועג און מען קען פאראויסזעהן, אז אין דער קורצטער צייט וועלען זיי פינאליזירט ווערען.

—§—

מארשאל פילסודסקי בעטייליגט זיך נישט אין דער קאנפערענץ פון די פרעמיערען

פראפ. בארטעל'ס רעפעראט אויף דער קאנפערענץ

וו א ר ש א (טעלעפאניש) היינט 10 א זייגער פריה איז געעפענט געווארען אין שלאס די צווייטע קאנפערענץ פון די פרעמיערען פון די נאך-מאי רעגירונג. די קאנפערענץ קומט פאר אונטערן פארזיץ פון מלוכה-פרעזידענט. נישט קוקענדיג אויף אלע פאראויסגאבען, בעטייליגט זיך נישט מארשאל פילסודסקי אין דער היינטיגער קאנפערענץ. ס'נעמען אין איהם אנטייל בלויז דער פרעמיער פריסטאר, פראפ. בארטעל, סיים-מארשאלעק שווימאלסקי און פרעזעס פון ב. ב. פולק. סלאוועק. פראפ. בארטעל האט פאר'ן אנקומען קיין ווארשא זיך אויפגעהאלטען 2 טעג אין קראקא, וואו ער האט אפגעהאלטען א ריהע געשפרעכען מיט די פראפעסארען קרושינסקי און קאט.

די ידיעות, אז אין דער קאנפערענץ וועלען זיך בעטייליגען מיני. יאן פילסודסקי און וויצע-פרעמיער פראפ. זאוואדזקי, האבען זיך ארויסגעוויזען פאר נישט בעגרינדעט. נאך דער קאנפערענץ אויפ'ן שלאס וועט ארויסגעגעבען ווערען אן אפיציעלער קאמוניקאט לויט די ידיעות פון גוט-אינפארמירטע קרייזען, וועט די ערשטע זיצונג פון דער קאנפערענץ זיין געווידמעט דעם רעפעראט פון פראפ. באטעל, וועלכער איז אויסגעארבייט געווארען אויפ'ן יסוד פון מאטעריאלען, וואס זענען איהם צוגעשטעלט געווארען דורך די ענטשפרעכענדע רעסארטען.

די דעבאטע וועט געפיהרט ווערען היפטזעכליך ארום ראזינגען ויעקראט. מ'דארף אבער נישט ערווארטען פון דער ראזיגער קאנפערענץ קיין שום בעשלוסען און בכלל קיין אויסערגעווענליכע זאכען. ס'איז גיכער א מין טראנזאקציע קאנפערענץ, א מיינונגס-אויסטויש צווישען מלוכה-מענער, וועלכע זענען די לעצטע 5 יאהר געשטאנען בראש פון דער רעגירונג.

—§—

וואהל-פראטעסטען פאר'ן העכסטען געריכט

וו א ר ש א (טעלעפאניש) דאס העכסטע געריכט האט אפגעווארפען דעם פראטעסט געגען די סיים-וואהלען אין וואהל קרייז נומער 11 (קוטנא, גאסטינין, סאכאטשעוו).

—

דעמאנסטראציע פון געוועזענע אמעריקאנישע פראנט-זעלנער

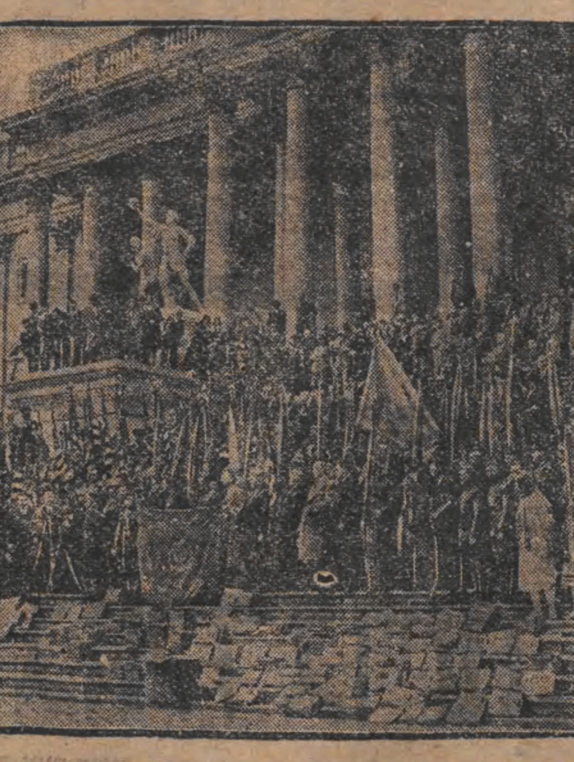

דעלעגאטען פון אלע ג. קריגס-אנטיילנעהמער-פעראיינען זענען זיך צונויפגעקומען אין וואשינגטאן צו פאדערן פון דער רעגירונג אויסצוצאהלען זיי די העלדען-רענטע, וועלכע די רעגירונג האט בעת דער מלחמה צוגעזאגט צו געבען.

יודען! קויפט אויף יום-טוב פון די פארהאנען ארץ-ישראל'דיגע פראדוקטען

קויפט אין ארץ-ישראל געשעפט „תוצרת ארץ-ישראל" שרודמיעסקא 1 טעלעפאן 193-42

HENRYK MILNER

רענאמירטער ערשטקלאסיגער מענער-שניידער

איז ערשט צוריקגעקומען פון פאריז

מיט די נייעסטע מאדעלען אויפ'ן פריהלינג- און זומער-סעזאן 1932.

פיינסטער פאריזער שניט — סאלידע און פינקטליכע אויספיהרונג — רעעלע בעהאנדלונג

פיעטריקאווער 38 טעלעפאן 219-95

נעהמט אן בעשטעלונגען פון אייגענע און אגפעוריטע ווארע צו צוגענגליכע פרייזן

„המרכז העברי" ע"ש ד"ר י. נ. ש. חוני בלודז, פילסודסקי 66.

אולם ההסתדרות הציונית שרודמיעסקה 29 №

ביום ה' 28/4 בשעה 8 בערב יערך

עתו-ח"

בהשתתפות: הד"ר נ. עק – העורך, פרופיסור ב. ביהולץ, המהנדס ויגודסקי (פריז). ה. גריבר (ברסלוי). מגר. י. פרישמאן (ורשה). מגר. ד. קון (וילנה) המהנדס י. לובלינסקי. סטוד. י. חלודניביץ, ז. דובז'נסקי (ליזבונה). כל העברים מוזמנים.

שלטון הקהלה העברית בלודז

מודיע בזה, כי היום יום פטירתו של

ר' מאיר קרפ נ"ע

מי שנדב בית חומה לטובת הקהלה,

ד' דחוה"מ פסח בשעה 12.30 אחרי הצהרים בשעה בית החיים

תוצג מצבה על קברו של הנפטר.

Dr. Niewiażski

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און מענער-שוועכע

בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען און עלעקטרא-טעראפיע אנאליזען.

פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל

אנדזשעיא 5, טעלעפ. 159-40

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, און פון 5 ביז 9 און זונטאג פון 9 ביז 1 א זייגער נאכמיטאג.

יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט

אין לאדז, וואלטשאנסקא 35.

דאנערשטאג, דעם 24-טען אפריל (מוצאי יום-טוב) קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט א

אויטאר'ן-אוונט

פון יונגען שריפטשטעלער ש. בערלינסקי

וועלכער וועט רעציטירען פראגמענטען פון דער מלחמה פון זיין בוך „אינדרויסען" און פון זיינע נייע נאך נישט געדרוקטע שאפונגען.

איינטריטס-קארטען אין סעקרעטאריאט, וואלטשאנסקא 35, טעל. 121-53.

דאס ניי-ערעפענטע

טור- און קארט-געשעפט

אויף פעטריקאווער 23, פראנט 2. שטאק, טעלעפאן 226-39 №

מאכט בעקאנט, אז צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די מאדערנסטע דאמען- און הערען-שטאפען

פון די בעסטע ביליצער, טאמאשאווער און לעאנארדט'ס סחורות.

צו קאנקורענץ-פרייזען. הורט און דעטייל.

בעזוכט אונז און איהר וועט זיך איבערציינען!

מיט אכטונג

M. TAZBIR

לאנג-יעהריגער מיטארבייטער פון ק. מילגראם

לאדז, פיעטריקאווער 23

פראנט, 2-טער שטאק.

פלעגט די פיס

PEDICURE

S. Łódzki

Traugutta 5 (Krótka) m. 18, tel. 170-37

נעמט אן פון 11—2 און פון 4—7 נאכמ. אסיסטענט ביי מייסטער צלעבאן (היהנער-אויגען אנשטאלט אין לאנדאן) ספעציאליסט צו בעזייטיגען היהנער-אויגען און הארנהויט און צריינגעוואקסענע נעגעל אהן שמערץ.

Wykwalifikowana

nauczycielka

przygatawia do egzaminów w zakresie 8-miu klas gimnazjum. Oferty zgł. w admin. „Lodzer Tag." sub. „wykwalifikowana"

נייעסטע

קוכען-מעבעל קארידאר און פאר קינדער צימערן

עמפפעהלט צו נידריגע פרייזען די בעוואוסטע פירמע

Sz. Dzięciarski

16 Piotrkowsk 16 אין הויף

יין כשר לפסח !!!

מיר מאכען בעקאנט אונזער ג' קונדשאפט, דאס דער איינצעל-פערקויף פון דער ווייז און מעהד פאבריק פירמע

„פראגרעס"

אלטער מארק 2, וואס עקזיסטירט מיט דעם גרעסטען ערפאלג איז איבערגעטראגען געווארען

אין פראנט-געוועלב, אלטער-מארק 1.

א באטשענקא נומער 6	. . .	1.70 זל.
א קווארט „ 6	. . .	2.40 זל.
א באטשענקא „ 7	. . .	1.90 זל.
א קווארט „ 7	. . .	2.70 זל.
א פלאש מעד	. . . .	2.00 זל.

מיט אכטונג ווייז און מעהד פאבריק פירמע „פראגרעס"

אלטער-מארק 2, טעל. 184-82.

Dr. Ludwik Falk

הויט און געשלעכט-קראנקהייטען

נאווראט 7, טעל. 128-07

נעמט אן פון 10—12 מיטאג און פון 5—7 אוונד.

איבערזעצער

פון פערשידענע שפראכען: פויליש, דייטש, רוסיש, פראנצויזיש, ענגליש און אלע אנדערע שפראכען אויף יודיש, נעמט אן צו צוגענגליכע פרייזען מ. קשעפיצקי, ביים צאהן-דענטיסט קשעפיצקי, פאמארסקא 4, טעלעפאן 206-53 פון 9 ביז 1 נאכמיטאג און פון 3 ביז 7 אוונד.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און וועגערישע קראנקהייטען מענער-שוועכע און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98

נעמט אן פון 8—10, 4—8 אוו. זונטאג פון 9—10 פריה.

STARSZY FELCZER

S. Suszkiewicz

האט זיך איבערגעצויגען אויף

11. Listopada 15 (קאנסטאנטינער)

front II piętro – פראנט 2 שטאק – Tel. 155-45.

בערוהיגט שמערצען פון גאל-שטיינער אהן נארקאזע.

Dr. med. I. Silberstrom

ספעציאל-ארצט פאר הויט, ווענעריש און געשלעכטס- קראנקהייטען

ZIELONA 11 TEL. 113-42

נעמט אן פון 4 ביז 8 אוו. זונטאג און חגאות פון 9 ביז 1.

Dr. med J. LUBICZ

כירורג און ארטאפעד

פאלודניאווא 9 — טעל. 183-17

ספעצ. פון צוזאמענשטעלען געבראכענע הענד און פיס קראנקהייטען פון ביינער און גלידער: שווינדזוכט (גרוזליצע), אטרעטיזם, רעמאטיזם, פערקרימונגען פון פלייצעס, זשילאקעס, היילונג מיט איינשפריצונגען אייגענע פראצעדורען פון ארטאפעדישע אפאראטען וקלאקדעס אויף פיס-שמערצען, קינסטליכע הענד און פיס (פראטעזן) גארסעטען, ברוכבינדן (באנדאזשן) א.ז.וו.

נעמט אן פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.

סטארשי פעלדשער

B. Joskowicz

שטעלט פאקען טעגליך מיט פרישע קראוויאנקע און גיט אויך ארויס שוויצדעצטוועס

פולנאצנא Północna 4 טעלעפאן 141-86

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—6 א זייגער אוונד.

דאצענט

Dr. med. Adolf Falkowski

Dyrektor „Kochanówka"

נערווען- און פסיכישע קראנקהייטען

נעהמט אן פיעטריקאווער 64, וואוינונג 4 יעדען מאנטאג, מיטוואך און פרייטאג פון 4—6

טעלעפאן 102-62 אין לאדז.

פרייסישע רעגירונג וועט ניט דעמיסיאנירען

היטלעריסטען פאדערן תיכף פונאנדערצולאזען דעם לאנדטאג.

אויך ברינינג'ס קאבינעט בלייבט ווייטער.

בערלין (סב.) מארגען קומט זיך די פרייסישע רעגירונג צונויף צו א זיצונג כדי אנצונעמען א שטעלונג צו די וואהל-רעזולטאטען. מען איז אין דער מיינונג, אז די רעגירונג וועט זיך נישט אנגעבען אין דימיסיע. זי וועט בלויז ארויסגעבען א דעקלאראציע. די הויפט-ריסטען שטרעבען צוצואיילען די דימיסיע פון קאבינעט און זיי האבען דערי-בער פראקלאמירט א ווענדונג אויפ'ן ארדעם פון פרעמיער בראון תיכף פונאנ-דערצולאזען דעם לאנדטאג, וואס זיין קא-דענץ ענדיגט זיך ערשט דעם 19 מאי.

ברינינג'ס רעגירונג פערבלייבט אויך דערוויילע ביז דער מיט פון חודש יוני.

§

א מיליאן ניו-יארקער איינוואוינער געניסען פון שטיצע

ניו-יארק (סב.) די נויט אין ניו-יארק וואקסט פון טאג צו טאג. ביים הייני-טיגען טאג געניסען א מיליאן מאן פון וואוילטעטיגקייטס-פאנדען. וואס מאכט אויס א זיבעטעל פון דער גאנצער ניו-יארקער בעפעלקערונג. אזוי ווי די הילפס-פאנדען ווערען ערשעפט און זיי זענען געצוואונגען צו פערקלענערן די צאהל פון די, וואס געניסען פון זיי, שטעהט פאר 50 טויזענד מאן צו שטארבען ממש פון הונגער. צוזאמען מיט די פאמיליעס מאכט עס אויס א המון פון צוויי הונ-דערט טויזענד.

*

קיין שום צוזאמענשטויסען אויף קרים

מאסקווא (יטא) ד"ר ראזען פון „אגרא-דזשאינט" האט אפגעלייקענט די ידיעה, וואס האט זיך געהאט בעוויזען מיט איניגע טעג צוריק אין אמעריקאנער צייטונגען, אז אויף קרים זאל מען פאלגען טריכן נישט יידישע און יודישע פויערים. ד"ר ראזען האט אויך אפגעלייקענט די ידיעה, אז קאלוניען זאל האבען ברעה אונטערצונעמען א נסיעה קיין קרים.

יודישע פרויליין געוועהלט אלס שענהייטס-קעניגין פון רומעניען

בוקארעשט (יטא) אלס „מיס רו-מאניא" אויפ'ן יאהר 1932 איז גע-וועהלט געווארען פרל. אליצא ענגעל, א טאכטער פון א יודישען גערולטס-בע-אמטען אין טשערנאוויץ.

§

10 חדשים-תפיסה פאר 1 שטיקעל סחורה

(א) פאר'ן סטאט געריכט איז נעכטען געשטאנען דער 28 יעהריגער מנשה גלאזעווסקער, אלס בעשולדיגטער אין ארויסגנבענען א שטיק סחורה אין דער האלע אויף נאוואמיעסקא 19 ביי מרד-כי לעוואקאוויטש. ג. איז פערמשפט גע-ווארען אויף 10 חדשים תפיסה.

נייע פערוואלטונג אין לאדזשער פערמיט-לער-פעראיין

(§) זונטאג איז פארגעקומען די אל-געמיינע פערזאמלונג פון די האנדעלס-פערמיטלער. אין דער נייער פערוואל-טונג זענען געוועהלט געווארען די ה"ה לעוויטאן, ווילדעמאן, מאנדעלבוים, כיואט, קאוועצקי, שיכנאק, גרענעם, פעכאוויטש, סלוצקי און ווייסמאן אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע זענען אריין די ה"ה סערעברינסקי, מייזלער און ספעקטאר.

Tabletki

Togal

קיינער פון די וואס ליידען

אויף רעומאטיזם, פאדאגרע, נערוון-יסורים, קאפ-שמערצן דארפען נישט צווייפלען אין דער מעגליכקייט פון געזונד ווערען, ווארום פיל ליידענדע זענען מיט דער הילף פון טאגאל-טאבלעטען צוריק געזונד געווארן, ווייל די טאגאל-טאבלעטען בעקעמפען די דאזיגע ליידען דורך פערהאלטען דאס אנזאמלען זיך פון אורין-זויערס, וועלכער איז ווי בעוואוסט די סיבה פון אט די ליידען. טאגאל איז אומשעדליך פארן הארץ. מא-גען א.אנד. ארגאנען. פרובירט און איבערצייגט אייך אליין. און ווען נאך טויזענדער דאקטארים פער-שרייבען טאגאל, קען דאך יעדער מיט צוטרוי דאס מיטעל קויפען!

ערשט אנגעקומען קיין לאדז

PARIS MODE

די נייעסטע נומער (חודש מאי) פון בעריהמטען פאריזער מאדע-זשורנאל איז דער פראנצויזישער שפראך מיט אנ'עקס'רא איבערזעצונג אין דער פוילישער שפראך.

הערליכע אויסגאבען,
פרעכטיגע מאדעלען,
אין צוועלף פארבען.

פרייז פון נומער ביז 2 זל.

צו בעקומען אין אדמיניסטראציע פון „לאדזער טאגעבלאט"

די פרייטאג-נומער פון לאדזער טאגעבלאט

וועט ערשיינען אין נארמאלען גרויסען פארמאט מיט א זעהר רייכען אינהאלט.

עס קומען אריין ארטיקלען, פעליעטאנען און רייזע-ארטיקלען פון

דעפ. י. ראזענבלאט,
ראובן ברייגין,
ד"ר ה. רוזשאנער,
מ. גראיווער,
י. פראשקער,
אברהם טענענבוים,
ש. גינזבורג

און פיל אנד.

פערפעהלט נישט אויפצוגעבען אייערע אנאנסען פאר'ן פרייטאג-נומער פון

לאדזער טאגעבלאט

גרויסע פאבריקען ווערען אפגעשטעלט אויף 8 טאג

די לויו-אקציע פון די טעקסטיל-ארבייטער

(ב) די ידיעה, אז די גרויסע פאב-ריקען וועלען געשלאסען ווערען אויף 8 טעג (פון 30 אפריל ביז'ן 9 מאי) האט אין די ארבייטער-קרייזען געמאכט א שטארקען רושם).

די פאבריקאנטען האבען דעם בע-שלוס אנגענומען צוליב דעם, וואס אין משך פון די 8 טעג פאלען אויס עטליכע טעג חגא אונעם לוינט נישט צו הייצען און ווידער אויסצולעשען די אויווענס.

די פראפ. פערייניען האבען זיך געוועג-דעט מיט א פראטעסט צום קרייז-אר-בייטס-אינספעקטאר.

* * *

(ב) ווי בעקאנט ענדיגט זיך דער טער-מין פון פערפליכטענדען לוין-אפמאך אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע פעם 2 מאי.

אין צוזאמענהאנג דערמיט איז גע-שאפען געווארען נאך לענגערע אונטער-האנדלונגען א צווייטען פעראייניגס-קאמי-סיע פון די ארבייטער-פעראיינען, וואס געהערען צו „פראצא" קלאסען-פעראיי-נען און ל. ר., וואס דארף אנפיהרען מיט דער לויו-אקציע.

דעם 5 מאי קומט פאר א צוזאמענ-פאהר פון „פראצא", אויף וועלכען עס וועט ארומגערעדט ווערען די געשאפענע לאגע אינזעם אופן פון דער פראטעסט-אקציע. פון רעזולטאט פון דער דאזיגער קאנפערענץ וועט און א בערייטענדער מאס זיין אפהענגיג דער גורל פון דער גאנצער אקציע. דער געקינדיגטער אפ-געמט ארום קרוב 80 טויזענד ארבייטער פון לאדז און דעם גאנצען לאדזער ראיאן.

שטרייק אין די האנד-דרוקע-רייען פון טעקסטיל-סחורות

אין די האנד-צוזונגערייען פון טעק-סטיל-סחורות איז אויסגעבראכען א שטרייק צוליב דעם, וואס די פאברי-קאנטען ווילען נישט אונטערשרייבען קיין אלגעמיינעם לויו-אפמאך.

לאדזער יודישער קאמעראל-טעאטער

אלעע 1-טער מאי 2 № - דיר.: דוד צעלמייסטער און א. בעזמאן.

גאסטשפילן פון קאמעראל-און קליינקונסט-טעאטער

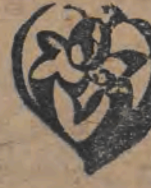

ארט

קינסטלערישע אנפיהרונג: מ. בראדערזאן

לעצטע טעג! היינט דינסטאג, נאר 1 פארשטעלונג 10 אזו. מארגען מיטוואך 2 פארשטעלונגען 4 נאכמ. (ספעצ. פאר ארבייטער און אינטעליגענץ) פון 60 גר. ביז 1.60 און 10 אוו. דאנערשטאג, 3 פארשטעלונגען 4 נאכמיטאג פון 60 גר. ביז 1.60, ווי אויך 8 און 10 א זייגער אווענד, דאס גרויסע יום-טוב פראגראם

„פייגעל אין די קופטען"

אין 2 טיילען 12 שלאגער-נומערן.

טעקסטען: משה בראדערזאן, י. אבאזשאנעק און עלדע. מוזיק: דוד ביי-געלמאן. דעקאראטאר: דנה מאטוס. רעזשי: ש. דזשיגאן און י. שומאכער קאנצערט-מייסטער: ש. ביי געלמאן. בינע-אויפזיכט: מ. קאן.

די קאסע איז אפען פון 6 אווענד, יום טוב פון 12 א גאנצען טאג.

כאראקטע ריסטיש ביל ד פון האלאנד

האלאנד איז, ווי בעקאנט, דאס לאנד פון בלומען. ביי צו איו דארט די צייט, ווען די טוליפאנען בליען. אין אונזערדליכע רייהען לייכט דא די פילפארביגע הליהונג אין וואונדערפולע פארבען.

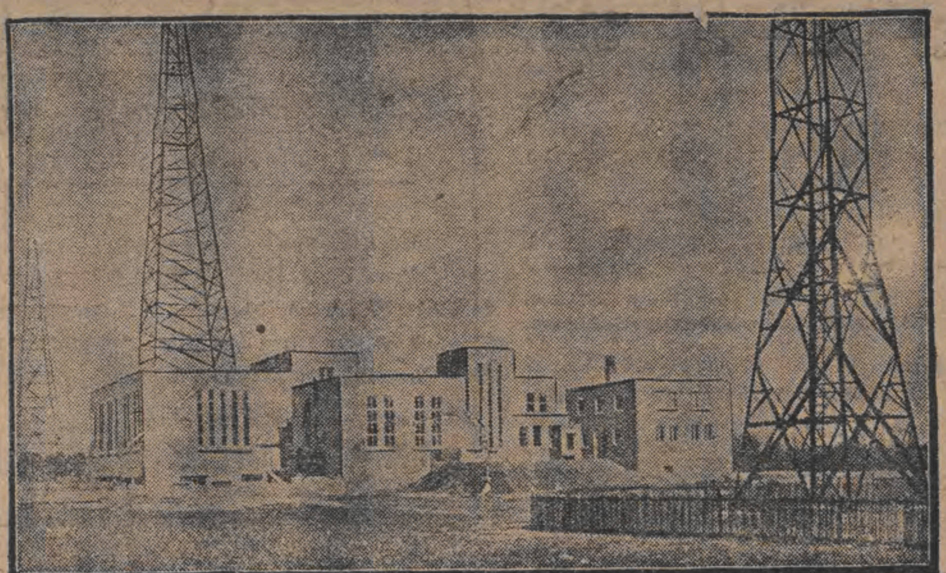

ראדיא-סטאציע פון פעלקער-בונד

אין גענף איז פערענדיגט געווארען די ראדיא-סטאציע פון פעלקער-בונד אין גענף, וועלכע איז פערזעהן מיט די מאדערנסטע א ריכטונגען.

דער פרייהייטס-קאמף פון פלעמען אין בעלגיען

צאה רייזענד יוגענדליכע פלעמער דעמאנסטרירען אין אנטווערפען אלס פראטעסט געגען א רעגירונגס ועזעץ, וואס איז געווענדעט געגען זיי.

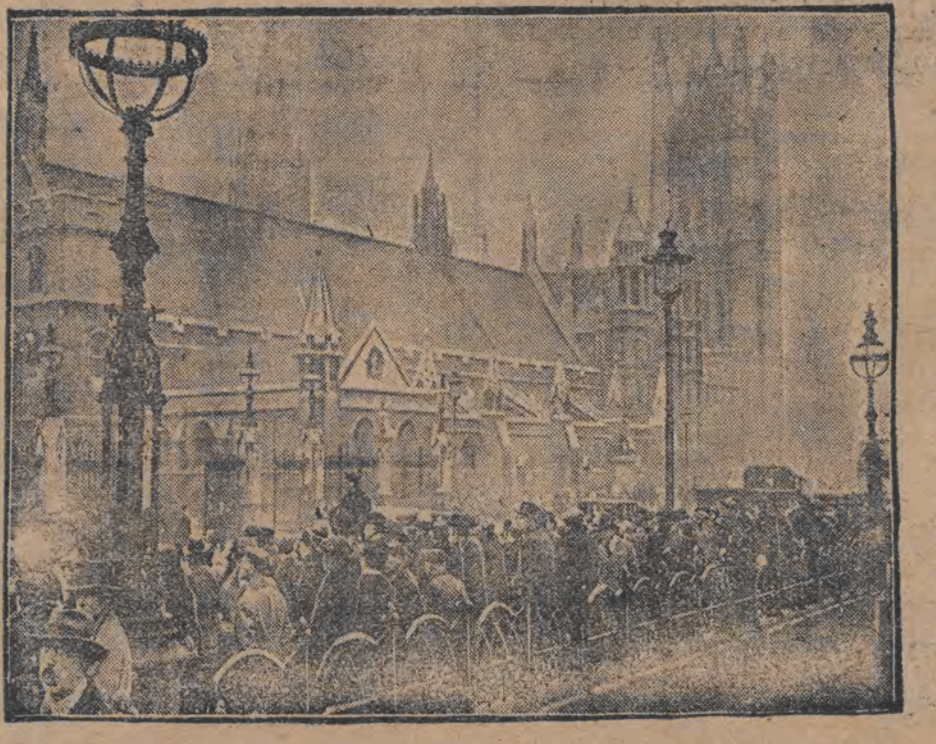

ווען דער ענגלישער פארלאמענט בעהאנדעלט דעם בודזשעט..

פערזאמלען זיך פאר דער פארלאמענט-געביידע טויזענדער נייגיריגע, צו זעהן דעם פינאנץ-מיניסטער דשעמבערליין.

שרעקליכער פערניכטונגס-שטורם אין אמעריקא
גריכענלאנד זיך אפגעזאגט פון גאלד-פאריטעט

פיל קרבנות בעת א שטורם

מעמפיס (כפ.) איבער די שטאטען טענעס, קענטוקי און אלאבאמא איז איבער אגארקאן, וואס האט צוטראגען 3 שטעט. די צאהל טויטע און פארוואונדעטע איז בערעטענט. די זריעות זענען פערניכטעט.

נאר ווענע פראיעקט פון אינטערנאציאנאלער קאנווענץ געגען אנטיסעמיטיזם

רוים (יטא) פראפ. גואידא מערעשי וועלכער איז ארויסגעטרעטען מיט דער פראיעקט פון אן אינטערנאציאנאלער קאנווענץ געגען אנטיסעמיטיזם האט געקומען א דעפעשע פון יודיש-אמעריקא, ער קאנגרעס, אונטערגעשריבען דורך פעלנער כמעשען ווייז און בערנארד יליש, מיט בעגריסונג און אנערקענונג פאר זיין איניציאטיוו.

פראפ. מערעשי האט צוגעשוקט אויפ'ן אדרעס פון יודיש-אמעריקאנער קאנגרעס א געניען מעמאריאל, און וועלכען ער שטעלט פאר די גרונד-פאראגען, לויט וועלכע עס וואלט געקענט ניצאפען ווערען די אינטערנאציאנאלע קאנווענץ געגען אנטיסעמיטישע אויסשרייטונגען.

געגען פראיעקט פון פראפ. מערעשי איז געווארען געגעני אונפארמירט דורכן „פערבאנד פון די יודישע קהלות און אויטאליענישע רעגירונג. ביז איצט האט נאך די איטאליענישע פרעסע נישט בעהאנדעלט די איניציאטיוו פון פראפ. מערעשי.

—§—

גריכענלאנד אפגעשאפט גאלד-פאריטעט

אטען (כפ.) היינט האט גריכענלאנד אויפגעגעבען דעם גאלד-פאריטעט.

צוריקגערופען דעם אנגעהויבענעם שטרייק פון די אגענץ-בעאמטע

ירושלים (יטא) נאכדעם ווי די עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ איז א"י האט אפגעזאגט די צוויי בעאמטע וועלכע זיי האט געהאט נישט לאנג צוריק אנגאזשירט, איז צוריקגעצויגען געווארען די קונדיגונג פון שטרייק, וועלכען עס האבען געצאלט פראקלאמירען די בעאמטע פון דער יודישער אגענץ

דער בודזשעט וועט ווייטער רעדוצירט ווערען
נאר דאס גלייכגעוויכט מוז איינגעהאלטען ווערען

ווארשא (טעלעפאניש) ווי מיר דערוויסען זיך קומען אין די קרייזען פון דער רעגירונג פאר ארבייטען און שייכות מיט די בודזשעט-פראבלעמען. די פערקלענערטע הכנסות און די לעצטע חדשים צווינגען אנצעווענדען ווייטערגעהענדע בודזשעט-אפשפארונגען. וואס אמת זענען שוין ביז אהער געמאכט געווארען ווייט-געהענדע שריט און דער ראזירער רודוקציע, די ווייטערע פערארדנונגען וועלען אבער זיין זעהר שארפע.

אויפ'ן ערשטען פלאץ וועלען גיין אלע אויסגאבען די אזוי גערופענע מאטעריעלע. א צווייטער עטאפ וועט זיין דאס פעראייניגען מיניסטעריומס.

מעגליך, אז עס וועט אויך נויטיג זיין צו פערקלענערן די בודזשעט-סומען אין די מיניסטעריומס, וואס זענען ביי די ביז-איצטיגע אפשפארונגען געשוינט געווארען. אלע בעשראנקונגען און יולע טונגסטע קאנפערענצען דרעהען זיך ארום אפשפארונגס-פראגען. די רעגירונג איז רעצוזירט אנצונעמען יעטווערע שריט אבי צו דערהאלטען דעם גלייכגעוויכט פון בודזשעט. און דאס אפילו ראו ווען די ווירטשאפטליכע בעציהונגען וועלען זיך ווייטער פערערגערן.

מיט דעם לאזט זיך פערענטפערן די פאליטיק פון „באנק פאלסקי", וואס לאזט זיך מערקען אין פסררדיגען איינשרומפען פון געלד-אומלויף און דער פערקלענערונג פון וועקסעל-פארטפעל.

—§—

ארעסטירט א שייקע גנבים

(§) אין ראדא-פאביאניץ האט פא- ליציי פערהאלטען די ברידערליך זולא- דיסלאו, וואצלאוו און סטאניסלאוו אור- באנסקי פון לאדז, וועלכע האבען דארט „גאסטראלירט". ס'איז אויך ארעסטירט געווארען ער פאסער וולאדיסלאוו גרו- שקא, אויף וועמען די חברה האבען אנגע- געוויזען, אז ער האט ביי זיי אפגעקויפט די גנבות.

געפונען א טויטען אויף כאינער באהן-ליניע

אויף דער באהן-ליניע אין כאינע האט מען נעכטען געפונען א טויטען קערפער פון א מאנספערזאן. די א- דורכגעפיהרטע סקציע האט פעסטגע- שטעלט, אז ער איז איבערגעפאהרען געווארען דורך א צוג. קיין שום דא- קומענטען האט מען נישט געפונען ס'איז שווער פעסטצושטעלען צו האט מען דא צו טון מיט א זעלבסטמארד, אדער מיט „נאפע"-פאהרער.

בעשעפטיגונג פאר 25 מיליאן ארבייטסלאזע
מיט דעם פערנעמט זיך די אינטערנאציאנאלע ארבייטס-קאנפערענץ

גענף (כפ.) די אינטערנאציאנאלע ארבייטס-קאנפערענץ האט פערענדיגט די דיסקוסיע איבער'ן ראפארט פון די- רעקטאר טהאמאס. אנדערע די דיסקוסיע האט זיך ארויסגעוויזען, אז א קלענערע אויפמערקזאמקייט ווערט געלענט אויף דער פראגע פון ארבייטס-שוץ און א גרע- סערע אויף דער מעגליכקייט צו בעשעפ- טיגען 25 מיליאן ארבייטסלאזע.

מ'פאהרט קיין אויסלאנד
אויף די לעצטע ביליגע פעסער

(א) צוליב דעם, וואס אויסלענדישע פעסער זאלען טייערער ווערען. איז די סטאראסטע פערוואָרפען מיט ביטעס וועגען פעסער. יעדער, ווער עס נאר בדעה, צי פאהרען קיין אויסלאנד, נוצט די לעצטע פאר טעג כדי צו קענען גע- ניסען נאך פון די ביליגע פרייזען.

טעאטער און קונסט

יום-טוב אין פילהארמאניע

אין פילהארמאניע וועט די צווייטע טעג יום-טוב געשפילט ווערען מיט דזשעק רעכטציט די לעצטע 3 מאל „דער אדעסער טענצער". מיטוואך 4 ביי- טאג „יאנקעלע כוואט", דאנערשטאג 4 ביי- טאג צום לעצטען מאל „דאס רבי'לע".

פון „אררט"

דאס פראגראם פון „אררט" א. נ. „פיגעל און דער לופטען" ווערט שוין געגעבען די לעצטע טעג.

קאנצערט פון מישא פאזנאנסקי

דאנערשטאג, מוצא"י י"ט 8.30 אין אוונט וועט אין „ווזא" דער יונגער פי- דעל-ווירטואז מישא פאזנאנסקי אויפ- טרעטען אין א קאנצערט פון קלאסישע יודישע און מאדערנע מוזיק.

אוונט פון יונגען שריפט-שטעלער ש. בערלינסקי

דאנערשטאג (מוצאי יום-טוב) 9 אוונט, קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט (וואולטשאנסקא 35) אן אוונט פון שריפטשטעלער ש. בערלינסקי, וועלכער וועט רעציטירען פראגמענטען פון זיין מלחמה-בוך „אנדרויסען" און זיינע נייע נאך נישט געדרוקטע שאפונגען.

דער פוילישער „דבוק" אין שטאט-טעאטער

די שבת'דיגע פרעמיערע פון בענט- מען „דיבוק" פון ש. אנ-סקי, אין דער פוילישער בעארבייטונג און אונטער דער רעזשי פון מארק ארנשטיין (אנדזשעי מארעק) איז ארורך מיט א גרויסען ער- פאלג. די פארשטעלונג מוז אינבעדינגט פערעכנעט ווערען צו די בעסטע „דיבוק" פארשטעלונגען, וועלכע מיר האבען ביז איצט געזעהן. א געניע רעצענזיע וועלען מיר געבען אין פרייטאג'דיגען נומער.

מיטוואך ביינאכט און דאנערשטאג אוונט ווערט געשפילט דער „דיבוק" מיט וואכטאווסקי (אלס דער מיכאל לער צ"יג), פיאלאשצינסקי (חנן), מאר- קיעוויטש - וואסקאווסקא (לאה), ראדזציצקא (פראדע) און גראליצקי (משולח).

בילדער-אויסשטעלונג

די בילדער-אויסשטעלונג פון זעהר טאלאנטירטען קונסט-מאלער י. מיט- לער, וועלכער איז ערשט צוריקגעקו- מען פון פאריז, האט אויף מאניושקי 2 א זעהר גרויסען און פערדינטען ער- פאלג. איינטריט נאר 20 גר.

— שבת ווערט אויף פיעטריקאווער 74 געעפענט די בילדער-אויסשטעלונג פון בעקאנטען מאלער הירשפאנג.

יאשא חפץ אין לאדז

דער קאנצערט פון געניאלען פידלער יאשא חפץ וועט פארקומען דאנערשטאג דעם 5 מאי 8.30 אוונט אין פילהאר- מאניע.

ביים קלאוויר וועט זיצען דער וועלט- בערוהמטער פיאנא-צוזיבערער י. אחרון.

● יודיש טעאטער אין פילהארמאניע ● דירעקציע: א. בעזמאן און ד. צעלמייסטער.

רעפערטואר אויף 2. טעג יום-טוב

היינט, דינסטאג, 9.30 אוונט
מארגען, מיטוואך, 9 „
דאנערשטאג, 9 „

לעצטע 3 פארשטעלונגען פון שענסטען אמעריקאנער קאמיקער

דזשעק
רעכטצייט

אין דער גרויסער סוקצעס-אויפפיהרונג

דער אדעסער טענצער

גרויסע רעווי-אפערע אין 2 אקטען מוזיק-רעזשי דזשעק רעכטצייט
מיט'ן אנטייל פון די יוכבד זילבערג
בעליבטע צרט.-זינגערין

אכטונג! ... ביים ... פון דער פארשטעלונג
א גראנדיעזער רעווי-קאנצערט
אין וועלכען ס'וועלען זיך בעטייליגען דזשעק רעכטצייט, יוכבד זילבערג, ווי אויך די בעסטע קרעפטען פון אנסאמבל.

פרייזען ביי'טאג פאפול.
פון 60 גר.
ביז 1.60

דאנערשטאג, 4 ביי'טאג
יאנקעלע כוואט
מיט דזשעק רעכטצייט אין הויפט-ראלע
וועט זינגען מיט'ן פובליקום ציררעלע

מיטוואך, 4.45 ביי'טאג צום לעצטען מאל
דאס רבי'לע
מיט דזשעק רעכטצייט
אין דער הויפט - ראלע.

אין אלע פ ... בעטייליגען זיך דער גאנצער אנסאמבל (לויט א, ב.) פרויען: אמזעל, בעזמאן, זיסעלע גירל, האניגבוים, טופמאן רובינא. מענער: אייזענבערג, אמזעל, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן. דירעגענט ל. זיילמאי. טעכנישע לייטונג ק. גוטמאן סופלער מ. אייזענבערג

בקרוב: מיטוואך, ד. 4. מאי קומט פאר דער גרויסער יום-טוב'דיגער אפשידס-אוונט פון דזשעק רעכטצייט

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

אויפ'ן יסוד פון § 35 פונ'ם סטאטוט פון לאדזער יודישען פעראיין צו העלפען קימפעטארינס און זויג-קינדער וועט פארקומען

א געוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די מיטגלידער פון דער אינסטיטוציע אין לאקאל פון קימפעטארין- און גינעקאלאגישען קליניק, נאווא-טארגאווא 13, זונטאג ד. 8. מאי ד.י. 11 א זייגער פארמיטאג. אין פאל ווען עס וועט נישט קומען א גענו- גענדע צאהל מיטגלידער וועט די פערזאמלונג פארקומען אין צווייטען טערמין זונטאג ד. 15. מאי 11 פארמיטאג אין זעלבען לאקאל אונאפ- העניגיג פון דער צאהל אנוועזנדע.

טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פארזיצער, 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 4) בעשטע- טיגען דעם בודזשעט אויף 1932, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג, 6) פרייע פארשלאגען.

דינסטאג, ד. 3. מאי, 3 נאכמיטאג ביי א גענוגענדער צאהל מיטגלידער און 6 אוונט ביי יעדע צאהל מיטגלידער קומט פאר אין לאקאל פון „בית-לחם", ווסכאדניא 8/70 א אויסערגעוועהנליכע

גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג: 1) וואהלען פון א פאר זיצענדען און 2 אסעסארען, 2) טעטיגקייטס-בעריכט, 3) דיסקוסיעס, 4) וואהלען פון א פרעזידיום, פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 5) פרייע פארשלאגען,

די אלע מיטגלידער, וואס ווילען האבען וואהל-רעכט מוזען איינ- צאהלען דעם ביישטייער ביז מאנטאג ד. 2 מאי אין קאנצעלאריע פון פעראיין.

בעמ.: קיין ספעציעלע איינלאדונגען ווערט נישט ארויסגעשיקט.

דאס עלעקטראטעכנישע ביורא

Siła i Światło

פון וו. קראקאווסקי

פאלודניאווא 23 טעלעפאן 139-32

נעמט אן דורכצופירען אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט, קויפט און פערקויפט מאטארען און ערלעדיגט אלע ארט עלעקטרישע איינריכטונגען אויף לייכטע בעדינגונגען.

ביליג, רעיעל, שנעל און פינקטליך!

Dr. HALTRECHT

ספעציאל-ארצט

פאר הויט און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8–11 פריה, פון 12.30–1.30 נ"מ. און פון 5 ביז 9 אוו. זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג

ספר חדש

„מענה לנחום סוקולוב"

בצירוף אגרתו בכתב ידו גם רצנזיה לספרו „האני הקבוצי" ותולדות הרה"ג ר' הירש טומשובר מבית אדמו"ר מקוצק ז"ל. להשיגו אצל המחבר:

פ. ז. גליקסמאן, לאדז
זאווארזקא 16א, תליפון 164-47.

שרייבען שעהן און שנעל

לערנט אויס דער בעריהמטער קאליגראף ל. בערמאן אין 15 לעקציעס, אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען א יודישען בריף אין 15 טעג, אפילו דעם וואס קען גארנים. די עלטער שפילט קיין ראלע נים.

זאוואדזקא 19 ... פר

קאלערטע און ווייסע
דאמען-וועש

ROBOTA RĘCZNA—האנד-ארבייט

נעמט אן צו שטיקען און נייען מיט אייגענע ווי אויך אנפערטרויטע ווארע ווי Petite-reine Crèpe-de-Chine א.ז.וו. אלעס לויט פאריזער און ווינער זשורנאל. זאוואדזקא 27 בלייוויים.

דער שליסעל צום ערפאלג

איז אן אנאנס אין „לאדזער טאגעבלאט".

. די נייעסטע מאדעלען צום זומער סעזאן!

אין גרויסען אויסוואהל צוגעשטעלט

סאלאן „נאדיא" נארוטאוויטשא גאס 7

ULICA NARUTOWICZA 7

מאגאזין פאר קינדער-קאנפעקציע, דאמען-וועש און גאלאנטעריע

● סאליד ● געשמאקפול ● עלעגאנט ● ביליג ●

בעקליידעט קינד און מוטער

SALON „NADJA", ulica Narutowicza 7.

א צימער

בעזונדערן איינגאנג, בעזונדער וואסער, זלעת אויך קלאזעט מיט, אדער, אהן מעבלירונג. קילינסקעגא 40, ביי ראזענשטיין. רעכטס 2-טער איינגאנג, 2-טר שטאק.

ווארנונג

דערמיט ווארן איך דעם הירש ליב קאפעל, אז ער זאל שוין ענדליך אויפגעבען זיינע פרו- בען אויסצופרעסען פון מיר געלד אויף אן אוני- עהרליכען אופן. איך בין דעצידירט דעם גאנ- צען ענין איבערצוגעבען דער פראקוראטור, קיין שום געשעפט אויף זיין נאמען פיהר איך נישט. זיין בריף אז ער האט נישט צו מיר קיין שום פרעטענזיעס געפינט זיך ביי מיר.

בעריש אינפעלד זשגאווסקא 111.

כמעט בחנם אוועקצוגעבען

2 צימער מיט א קיך

בעקוועמליכקייטען, פריש רעמאנטירט, ביליג דירה-געלד. זיעלאנא 48 № וואוינונג 36 №

א יונגער

פאכמאן

אין דער מאנופאקטור-בראנזשע מיט א קאפיטאל פון 4000—5000 זלאטים וויל צוטרעטען

אלס שותף

צו א גוט איינגעפירט מאנופאקטור-געשעפט. אפערטען אונטער "A. R." 9061

דאנקזאגונג

מיין הערצליכסטען דאנק און בעסטע אנערקענונג די פערוואלטונג פון וועכנערין- קליניק ביי „לינת החולים", בעזונדערס דעם געעהרטען פרעזעס ה' יאקוב רעגענשטיין פאר די געטרייע און איבערגעגעבענע בעהאנד- לונג פון די וועכנערינס און בעזונדערס פאר מיינע ליבע פרוי. די אינסטיטוציע פערדינט די גרעסטע אנערקענונג און די ברייטעסטע אונ- טערשטיצונג פון די געזעלשאפט.

מיט אכטונג יעקב ראזענקראניץ

לאָדזשער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונט
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

Lodzer Tageblatt, Łódź, Piotrkowska 16 Skz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 160-57, אַדמיניסטראַציע 100-47

די וואַהלען אין דייטשלאַנד

דער צענטרום קען ברענגען היטלער'ן צו דער מאַכט אין פּרייסען. — די ערפאָלגען און דורכפאַלען פון די דייטשע פּאַרטייען. — וועט דייטשלאַנד אַרויס פון כאאָס?

די זונטאָג'דיגע לאַנדטאַג-וואַהלען אין פּרייסען, בייערן, ווירטעמבורג, האַמבורג און אַנהאַלט, האָבען נישט געבראַכט קיין אויפקלערונג פון דער לאַגע. דער כאאָס, וועלכער האַלט אָן אין דייטשלאַנד ...

דאָס, וואָס די פּאַרטייען האַלט זיך על-פּי רוב אין צענטער, ערמעגליכט אַלע רוב-טונגען, וועלכע האַלטען זיך אין פאַרטיי, צו געהן צוזאַמען. דער צענטער איז איצט געשטעלט געוואָרען פאַר א שווערען נסיון. זאָל ער זיך טרעטן האַלטען און זיין ...

דער מקור פון דער שנאה

נאָך וועגען די „מאַטיוועז" אין וואָלפין-פּראָצעס

פון ד"ר יעקב וויגאָדסקי (ווילנע)

בעטראַכטענדיג מיר דעם פּאָגראָם, ווי די „מאַטיוועז" רופען דאָס רוילטונג אָן, פון אַנהויב ביז'ן סוף אַזוי, ווי ער איז פאָרגעקומען פאַר אונזערע אויגען, פון איין זייט, און אַזוי, ווי ער האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט אין געריכטליכע פּראָצעסען פון דער אַנדערער זייט, — ווערט אונז באַלד קשה, מחמת דעם, וואָס אין די ...

צו צווינגען די רעגירונג צו דערשטיקען דעם פּאָגראָם און פאַרפייניגען זיך דורך דעם מיט דעם המון!...

די דאָזיגע פּאָגראָם-העצע הויבען אויף די ענדעקעס אומליכען יאָהר צום אָנהויב פון לערן-יאָהר אויף די הויך-שולען, וואו זייערע אַגיטאַטאָרען איז אַזוי גרינג און בעהוועם זיך אויסצובע-...

גאָס!...

דאָ אין ווילנא איז פאָרגעקומען אַ פּאָגראָם אויף יודען: מען האָט בע-וואָרפען די קרעמער מיט שטיינער, צו-ראַבירט און צוגענב'עט זייערע קראָמען. ביז 300 אַזוינע קראָמען און ביז 210 צושלאָגענע יודען זענען פאַרנאָטירט אין דער קהלה!

אחריות פאַר אַרייננעמען זיך אין סטו-דענטישען לאָקאַל דעם 10 נאָוועמבער, פאַר שלאָגען דאָרטען יודישע סטודענ-טען און אַרויסוואַרפען זיי אויפ'ן גאַס צו די ענדעקישע סטודענטען, וואָס האָבען זיי געשלאָגען? פאַרוואָס האָט מען מיר צוגעזאָגט „הויזער-פּראָצעסירונג" זולכע קיין אַ שעה פאַר'ן פּאָגראָם?

...

גוט רעדנערטער און אויטאָמאַטישער בעלייזיגונג פון דעם אַלוועלטליכען יו-דענטום נאָך דאָז, ווען די רעגירונג וועט זאָגען אַזוי ... און אויטאָריטעטען ... ווען וואָרט און דעם ענין...

לאָמיר אָפּוואַרטען!

וואָס קומט איצט פאַר אין דאַנציג?

היטלעריסטען ווילען מאַכען אין דאַנציג זייער הויפּט-צענטער, פעלסטער-בונד נעמט אָבער אָן מיטלען געגען דעם. — דאַנציגער סענאַט צווישען צוויי פייערן, — ווי עס קריסטאַלט זיך אַזוי יודעלט זיך. — „נייער כורש" אין גדיניע בנוגע יודען

(אַ בריף פון דאַנציג) ספּעציעל צום „לאָדזשער טאָגעבלאַט" —:— פון ל. קאַרפּאָווסקי

...

פּאָפּולערע יודישע

„פאָלקס-ביבליאָטעק"

כאָר איין גילדען — רעדאַגירט דורך רחל פייגענבערג!

דער אַבאָנאַמענט אויפ'ן ערשטען האַלבען יאָהר קאָסט בלויז 3 גילדען. אַ בוך וועט ערשיינען יעדע צוויי חדשים. די ערשטע 2 ביכער: „די שפּייזערינס אין סטעפּ" ראָמאַן פון ש. ל. בלאַנק און דאָס געשיכטע-בוך „אַראַבער" פון מ. סמיליאַנסקי זענען איבערגעגעבען צום דרוק און וועט זיי ווערען ערשיינען, וועלען זיי גלייך פונאַנדערגעשיקט ווערען דורך דער פּאָסט צו די אַבאָנענטען. ס'ווערט אויך צוגעגרייט דער מאַטעריאַל צום דריטען בוך, וועלכער איז ספּעציעל

געווידמעט דער יודישער פרוי

און צום צווייטען האַלב יאָהר ווערען איבערזעצט אין יודיש די אָקוּ-עלסטע ווערק פון ברענער'ן און א. ד. גאָרדאָנ'ען.

אין לאָדז איז די אַבאָנענטען-זאַמלונג פאַר דער יודישער „פאָלקס-ביבליאָטעק" איבערגעגעבען געוואָרען צו די יו-גענדליכע אָרגאַניזאַציעס פון גורדוניה און „השומר הצעיר".

איינצאָהלען פאַראויס בלויז 3 גילדען און אָנגעבען פּינקטליך דעם אַדרעס פאַר די אַבאָנענטען איז פעראַנטוואָרטליך די רעד אַקציע פון דער „פאָלקס-ביבליאָטעק" רחל פייגענבערג

בן משה

אויפ'ן וועג קיין ארץ-ישראל

אַ בעזוך אין קאָנסטאַנטינאָפּאָל
דאָס נייע טערקיי פֿון קעמאַל-פּאַשאַ

פֿון
דעפּ. ד"ר י. ראָזענבלאַט

II.

ווען מען וואַנדערט דורך די אַלייען פֿון פּאַרק, ווען מען געהט דורך די צימערן פֿון דעם סולטאַנישען פּאַלאַץ און זיין מוזעאום, ווען מען גערט דורך די צימערן, וואו עס האָבען געוואוינט די הונדערטער סולטאַנישע פֿרויען, קאָן מען זיך נישט בעפֿרייען פֿון דער בית-עלמין-שטימונג. מען פֿיהלט, אַז מען שטעהט פֿאַר אָפּגעשטאָרבענע ציימען, אָפּגע-שטאָרבענע אויף אייביג. זיי וועלען שוין קיינמאָל נישט צוריקקומען. פֿון דעם, וואָס איז היינט נאָך איבערגעבליבען, פֿון געוועזענעם רייכטום און פֿון דער פּראַכטפֿולער איינריכטונג פֿון די פּאַלאַ-צען קאָן מען זיך מאַכען אַ בעגריף ווי דאָס אַלץ האָט אויסגעזעהען, ווען דאָרט האָט געוואוינט דער סולטאַן און זיין גאַנצער הויף.

אין איינעם פֿון די אוידיענץ-צימערן, וואו דער הערשער האָט געגעבען אוידי-ענצען זיינע פּאַשאַס און גענע-ראַלען איז אין דער וואַנד איינגעמויערט אַ גרויסע מושעל מיט אַ וואַסער-קראַן, אין דער פֿאָרם פֿון אַ „זלעוו". כדי מען זאָל נישט קאָנען אונטערהערען די געשפּרעכען, האָט מען געלאָזט דורכ'ן קראַן פֿליסען וואַסער, וואָס זיין גערויש האָט פֿער-טויבט די קולות פֿון די רעדענדיגע. אויף אַזאַ אופֿן פֿלעגט זיך דער סולטאַן נאָך אין צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט זיכערן פֿאַר די אויערן פֿון די אינטעריהערער.

עס וואָלט פֿערנומען צו פֿיעל צו בע-שרייבען די אָנגעזאַמעלטע רייכטימער. מיר ווילען נאָר דערמאָנען דעם בערימ-טען גאָלדענעם טראָן, בעזעצט מיט צענדליגער טויזענדער פּערל. דער טראָן שטאַמט פֿון פּערסיען און האָט אַמאָל געהערט צום שאַה. עס איז נישט פֿאַר-האַן קיין שום ספֿק, אַז די עכטע פּערל זענען שוין לאַנג אַרויסגענומען געוואָרען און זענען פֿערביטען געוואָרען מיט קינסטליכע, אָבער דער אָנבליק פֿון אַ געגענשטאַנד, וואָס דאָס איז זיין צייט געהאַט אַ ווערט פֿון הונדערטער מיליאָ-נען פֿיהרט אַוועק די פֿאַנטאַזיע אין די פֿערגאַנגענע ציימען, ווען די מאַכט פֿון די אָריענטאַלישע הערשאַפֿטען איז געווען געוואַלדיג.

אין דעם פּאַלאַץ געפֿינט זיך אין צוויי גרויסע, אונגעהויער גרויסע זאַלען אַ זאַמ-לונג פֿון פּאָרצעלאַן, וואָס האָט נישט איהר גלייכען אין דער גאַנצער וועלט. אַלע אייראָפּעאישע מוזעאומס צוזאַמען זענען נישט בכח אויפֿצואוויזען אַ קאָמפּ-לעט פֿון צעהנדליגער טויזענדער טעלער, וואָזען, און פֿון אַלע מינים פּאָרצעלאַן-אויסאַרבייטונגען. אָט די זאַמלונג איז אַ ווערק פֿון אַבדול האַמיד, וואָס האָט גע-האַט אַ שוואַכקייט צו פּאָרצעלאַן-זאַכען. דער מענש האָט געמוזט האָבען אַ פֿיי-נעם געשמאַק פֿאַר שעהנקייט.

אַ צווייטע זאַמלונג, וואָס האָט אויך נישט איהר גלייכען אין קיין שום מוזע-אום איז די זאַמלונג פֿון געוועהר. ביק-סען, שווערדען און אַנדערע מינים כלי-זין פֿון הונדערטער, הונדערטער יאָהרען צוריק ביז צו די נייעסטע מיט זילבער און גאָלד-פֿערציהרונגען, זענען אָנגעזאַ-מעלט אויף איין אָרט.

מען דאַרף ערשט נישט דערמאָנען, אַז דאָרט געפֿינען זיך עקזעמפּלאַרען פֿון אונגרישע, פּערסישע און טערקישע די-וואַנען פֿון אונגעהויערען ווערט און אוי-סערגעוועהנליכער שעהנקייט.

אין צימער, וואו דער סולטאַן פֿלעגט עסען, געפֿינט זיך אַ שווערער זילבער-נער טיש אין נאַטירליכער גרויס. דאָס געשירר פֿון ריין גאָלד. צי דאָס עסען האָט אויף דעם ראַזיגען טיש דעם סולטאַן בעי-סער געשמעקט, ווי אַ פּשוט'ען בשר ודם, אויף זיין הילצערנעם טיש, דאָס איז נאָך אַ גרויסע פֿראַגע.

אין איין זאַל, אין וועלכען דער סול-טאַן פֿלעגט זיך אויסרוהען פֿון זיינע זאָר-גען, פֿיהרט אַ גלעזערנע וואַנד אויף אַ קוואַדראַט-הויף אַרומגערינגעלט פֿון אַלע זייטען מיט מויערען. קיין בוימעל גע-פֿינט זיך נישט אויף דעם הויף. אויסער הימעל און מויערן איז דאָרט גאָרנישט-נאָר צו זעהען. דאָרט פֿלעגען אַרומצו-שפּאַצירען די סולטאַנישע ווייבער און אויסער דעם הימעל און דער ערד האָבען זיי נאָר געקאָנט זעהען דאָס פּנים פֿון זייער הערשער, וואָס איז געלעגען ביי דער וואַנד און אויף זיי געקוקט.

אַ קורצער בעזוך ביים פּוילישען גענע-ראַל-קאָנסול, כדי אויסצודריקען איהם אַ דאַנק פֿאַר זיין פֿריינדליכער אויפֿנאַהמע. און מיר קעהרען זיך אום אויף דער שיף און נאָכדעם שווימען מיר אַרויס אין מאַר-מאָרים. דאָס וועטער איז נאָך קאַלט, אָבער דער שניי האָט אויפֿגעהערט. אַרום און אַרום בלוצען די ליכטער פֿון בעי-לויכטענעם קאָנסטאַנטינאָפּאָל און אַזוי שווימען מיר די גאַנצע נאַכט אויפֿ'ן ים.

דער גאַנצער וועג, איבער וועלכען מיר פֿאָהרען איז דורכגעזאַפּט מיט געשיכטע, ווי נישט קיין אַנדער אָרט. זייט טויזענ-דער און טויזענדער יאָהרען האָבען זיך דאָ אָפּגעשפּילט די ווילדסטע וועלט-היסטאָרישע געשעהענישען.

אָט פֿאָהרען מיר דורך די דאַרדאַנע-לען. דאָרט געפֿינט זיך אַ קליין האַלב-אינזעלע גאַליפּאָלי. דאָרט האָט זיך גע-פֿונען אַ שטאָט טראָיאַ, וועלכע איז בע-זונגען געוואָרען דורכ'ן גריכישען פּאָעט האָמער. אין דער וועלט-מלחמה האָט ביי גאַליפּאָלי געקעמפֿט אויף דער ענגלישער זייט אונזער העלד טרומפּעלדאָר מיט זיין לעגיאָן.

דאָס וועטער ווערט רוהיגער און עס ווערט וואַרימער. מען שפּירט, אַז מען פֿאָהרט קיין דרום. פֿון ביידע זייטען — אינזעל-קייטען. די בעקאַנטע צעהנדלי-גע און צעהנדליגע אינזלען פֿון גריכישען אַרכיפּעלאַג. קוים ענדיגט זיך איין אינ-זעל ווייזען זיך שוין אויפֿ'ן האָריזאָנט אַנדערע. די ראַזיגע אינזלען זענען גע-ווען דאָס ווינקעל פֿון דער אַלטער גריכי-שער קולטור. איינציגע פֿון זיי האָבען צוויי-טען זיך געשטריטען איבער'ן כבוד צו זיין געווען דאָס געבורטס-אָרט פֿון גרוי-סען דיכטער האָמער. ראָדאָס, לעמנאָס, מיטילענא א.א. דאָס זענען נישט קיין פּוסטע נעמען. יעדעס אָרט איז פֿערשריי-בען אין דער געשיכטע.

נאָך אַ טאָג ים-רייזע און מען ווערט אַרויס אין ים התיכון. די הערצער פֿון אַלע רייזענדע שלאָגען וואַרימער. נישט נאָר דערפֿאַר, ווייל די זון הויבט שוין אָן צו באַקען און בראָטען, נאָר ווייל מען ווייסט און מען זעהט לויט'ן קאָמפּאַס, אַז די שיף האָט אָנגענומען אַ ריכטונג קיין דרום-מזרח, דאָרט אַהין, וואו עס געפֿי-נען זיך די ברעגעס פֿון היילינגען לאַנד.

די געמיטער ווערען היימער. דאָס וועט-טער איז פּרעכטיג. די אַלע, וואָס האָ-בען געליטען פֿון דער ים-קראַנקהייט אויף יענע ימים האָבען פֿערגעסען אין זייערע ליידען און זיי שפּאַצירען אַרום אויף דער שיף פֿריש און געזונד. אַ זעהר יונגער זינגט, מאַכט אַלערליי גימנאַס-טישע איבונגען אויפֿ'ן דעק פֿון שיף. אַפּילו די באָקסער ווייזען זייערע קונצען מיט דער פֿויסט אויף די פּנימ'ער פֿון זייערע פֿריינד, מיט וועלכע זיי וועלען אין אַ פּאָר טעג אַרום קעמפֿען אויף דער מכביאַדע. די געזאַנגען פֿון דער יוגנט שניידען דורך די לופֿט. דורכגעטעטע מע-ווען, וואָס בעגלייטען אונז פֿון קאָנסטאַנטינאָפּאָל'ן הערען זיך מסתמא צו מיט פֿער-וואונדערונג צו די זעלטענע קלאַנגען פֿון די העברעאישע לידער.

נאָך פֿריה זאָלען מיר אָנקומען קיין יפֿו. אין דער לעצטער נאַכט שלאָפֿט כמעט קיינער נישט. יעדער וויל דער ער-שטער דערזעהן ארץ-ישראל. באַלד אין דער פֿריה, ווען די זון געהט נאָך אויף, ווייזען זיך אויפֿ'ן האָריזאָנט, אויף אַ מרחק פֿון צענדליגער קילאָמעטער די טונקעלע קאָנטורען פֿון לאַנד, די קאָנ-טורען פֿון ארץ-ישראל. די דעקען פֿון שיף זענען איבערפֿולט פֿון מענשען. דאָס לאַנד קומט אַלץ נעהנטער און נעהנטער.

ענדליך אונטערשיידעט מען שוין גאַנץ דייטליך די הייזער פֿון יפֿו און תל-אביב. נאָך אַ שעה רייזע און מיר זעהען פֿאַר זיך אַ פֿינף-זעקס פֿערצאַנקערטע גרויסע שיפֿען און אַ גאַנצע רייהע זעגעל-שיפֿלעך. דאָס פֿאָהרט אונז ענטקעגען דער א"י מכבי, כדי צו בעגריסען די אָנגעקומענע געסט. עס פֿאַלען אַראָפּ די שווערע אַנ-קערס. עס קלינגען די אייזערנע קייט-טען און מיר בלייבען שטעהן. די גאַנצע שיף זינגט „התקוה". די בעגייסטערונג איז גרויס. מען פֿאָכעט מיט די הוט-לען און טיכלעך פֿון שיף און פֿון די זעגעל-שיפֿלעך. נעבען מיר שטעהט אַ יונג מיידעל. זי האָט בעמערקט אויף איינעם פֿון די שיפֿלעך וואַרשיינליך אַ ברודער, אַ חתן, אַ בעקאַנטען און פֿאַר פֿרייד טאַנצט זי און שפּרינגט מיט אַזאַ התלהבות, אַז איך האָב מורא זי וועט מיר אַראָפּשפּרינגען אין וואַסער אַריין איבער'ן באַריער פֿון שיף. איך האַלט זי צו מיט ביידע הענד מיט'ן גאַנצען כח, ווייל איך האָב דעם איינדרוק: אָט, אָט און זי שפּרינגט אין וואַסער אַריין. אַ קליין מאָטאָר-שיפֿעל שטעלט זיך ביים שיף און מען לאָזט אַראָפּ אַ שטריק-לייטער און עס קומט אַרויף ד"ר האָזענער, דער פּוילישער האַנדעלס-אַטאַשע אין א"י.

—§—

פסח ביי שלום-עליכם'ען אין שטוב

שלום-עליכם'ס בעציהונג צו „יי-דישקייט" און רעליגיע-וואָכעדיגע טעג און יום-טובים.-ער פּראַוועט - דעם סדר מיט קלימפּערלעך -

פֿון
י.ד. בערקאָוויטש

שלום-עליכם איז בלי-ספק געשטאַנען אויסער די ספֿערען פֿון דער פֿרומער, רעליגיעז-געצאַמטער יודישקייט, אַזוי אין זיין אייגענעם פּריוואַטען לעבען און אַזוי אויך אין זיינע ווערק. נישט נאָר האָט ער אַליין ביי זיך אין שטוב נישט נאָכגעפֿיהרט קיין פֿרום-יודישליכען שטייגער, לויט די דינים פֿון „שולחן-ערוך" (אויב מען זאָל נישט רעכענען דעם כשר'ן טיש, איבער וועלכען די אַלטע „באַבושקאַ" האָט גע-וועלטיגט) — פֿון דעם איז אָפּגערעדט; ער האָט אויך נישט געפֿיהלט קיין בעזונ-דער ליבע און נישט אַרויסגעוויזען קיין בעזונדערע ראָמאַנטישע בעציהונגען צו דער איבערטרייבענער, אויגען-גלאַצענדי-גער יודישער פֿרומקייט. ער איז פֿער-בליבען זיין גאַנץ לעבען פֿרעמד אויך צום ניי-חסיד'ישען ראָמאַנטיזם, וואָס איז פֿריהער אַרויסגעבראַכט געוואָרען אין דער יודישער ליטעראַטור דורך פּרצ'ן און זיינע מיטגעהער. זיין איינפֿאַכער, גלייכער צוגאַנג צום קוואַל, פֿון וואַנען ער האָט געשעפּט קינסטלערישע און דיכטע-רישע בעגייסטערונג, האָט איהם נישט דערלאָזט, ער זאָל פֿערהערליכען זאַכען, פֿון וועלכע ער אַליין איז אין זיין פּריוואַטען לעבען געווען ווייט, און וועלכע ער אַליין איז נישט געווען בעטייליגט מיט לייב און לעבען.

אַליין געבוירען און אויפֿגעוואַקסען אין אַ מיטלער בעל-הבית'יש - וועלטליכער סביבה, צווישען האַלב-אויפֿגעקלערטע סוחרים אויפֿ'ן פּראָווינציעלע אינטעליגענ-טען, פֿריהער אונטער דער השפּעה פֿון זיין האַלב-משכיל'ישען פֿאָטער, און נאָכ-דעם אין דער נאָהענטקייט פֿון זיין שווער לאָיעוו, דעם „יודישען פּאָמיעשטשיק" (גוט-בעזיצער) און אויסגעשפּראָכענעם מתנגד, וואָס האָט ליב געהאַט ערד-אַר-בייט און פֿיינד געהאַט חסידישע בניא-קעס — האָט שלום-עליכם'ן דאָס גאַנצע לעבען געצויגען צו יענע ברייטע פֿאָלקס-קרייזען, וואָס האָבען צו טון מעהר מיט „עולם הזה" איידער מיט „עולם הבא". זיינע כתרילעווקער און יעהופּעצער לייט זענען טאַקע כמעט אַלע פֿון דער טראַדיציאָנעל-פֿרומער יודישער וועלט, דערצו זענען זיי אויך דאָס רוב „עם ספֿר", אַזעלכע, וואָס זענען נישט פֿרעמד פֿון די „שוואַרצע פּינטעלעך"; זייער פֿרומקייט איז אָבער נישט קיין אויסגע-ווייקטע, קיין פֿער'דבקה'טע, און זייער תורה איז נישט קיין הויך-שוועבענדיגע, וואָס לאָזט שטערן פֿונ'ם הימעל. אַפּילו רב יוזיפֿיל, דער כתרילעווקער רב, דער פֿיינער מוסטער פֿון אַלטער געלייטער-טער יודישקייט, גלאָצט נישט מיט די אויגען צו גאָט, שרעקט נישט זיין עולם מיט די טיפֿקייטען פֿון דער תורה. זיין מוסר-זאָגען איז ריין-וועלטליך, האָט גאָרנישט צו טון מיט זאַכען פֿון „בין אדם למקום" (צווישען מענש און גאָט), נאָר מיט זאַ-כען פֿון „בין אדם לחברו" (צווישען מענש און מענש), און זיין תורה-זאָגען פֿערנעהמט נישט אין די הויכע דרכים פֿון חסידיש-רעליגיעזער מיסטיק, נאָר עס איז די פּשוט'ע, ליכטיגע פֿאָלקסטימליכע תורה פֿונ'ם חומש און פֿונ'ם מדרש, וואָס יעדער יודישער פֿאָלקס-מענש טראָגט זי אין הארצען זינט די טעג פֿונ'ם חדר...

אין זיין אויטאָביאָגראַפֿיע דערצעהלט אַפּילו שלום-עליכם, אַז זיין פֿאָטער, נחום ראַבינאָוויטש, איז געווען נישט נאָר אַ משכיל, נאָר אויך אַ טאַלנער חסיד, וואָס פֿלעגט שבת-צו-נאַכטס פּראַוועז „מלוה-מלכה'ס" פֿאַר'ן גאַנצען שטעטל. אויף די „מלוה-מלכה'ס" פֿלעגט מען אָבער נישט זאָגען קיין חסידישע תורה און נישט דערצעהלען קיין מופֿתים פֿונ'ם רבי'ן (די טאַלנער רביים האָבען בכלל בעוויזען „מופֿתים" מעהר אין וועלט פֿון מסחר, ווי אין די הימלישע ספֿערען); נחום ראַבינאָוויטש, דער חסיד-משכיל, פֿלעגט בעסער פֿאַרלייענען פֿאַר'ן עולם אַ הומאָריסטיש מעשה-ביכעל אויף פּראָסט עברי-טייטש, פֿון וואָס די פֿערזאַמעלטע שכנים האָבען זיך געהאַלטען ביי די זיי-טען לאַכענדיג און האָבען גוטמוטיג גע-שאָלטען דעם מחבר און טאַטען אַריין, — אַזוי אַז דער קליינער שלום, דער צו-קונפֿטיגער שלום-עליכם, האָט זיך דער-מאָלט געגינגען, אַז גרויסערהייט זאָל ער אויך אָנשרייבען אַ מעשה-ביכעל אויף עברי-טייטש, פֿון וואָס יודען וועלען זיך האַלטען ביי די זייטען לאַכענדיג און וועל-לען איהם שעלטען און טאַטען אַריין...

פֿערשטעהט זיך, אַז אָט די אַלע זאַכען האָבען וועניג שייכות מיט די טיפֿערע, זעלישע, רעליגיעזע מאָטיווען, וואָס האָ-בען שלום-עליכם'ן גאַנץ אָפֿט בעהערשט. אַז שלום-עליכם איז געווען אַ רעליגיעזע נאַטור אויף זיין אייגענעם שטייגער — אין דעם איז ביי מיר קיין שום ספֿק ניט פֿאַרהאַן. ביי איהם אויפֿ'ן טישעל, נעבען זיין בעט, איז שטענדיג געלעגען אַ קליין תנכ'ל, אין וועלכען ער פֿלעגט פֿון צייט צו צייט אַריינקוקען, דערהויפּט אין די שלאָפֿלאָזע שטונדען. און איך האָב אַ חשד געווען, אַז צום מיטסיגען קוקט ער אַריין אין דעם ספֿר „איוב" — דוקא אין דעם ספֿר, וואָס וויקעלט זיך אין וואָלקענס פֿון רעליגיעז-פֿילאָזאָפֿישע פּראָבלעמען. ער האָט זיך איינמאָל מיט מיר אויסוועניג פֿערהערט אין פּסוקים פֿון „איוב", האָב איך בעוואונדערט זיין בקיאות, וויסענדיג פֿון זיך אַליין, ווי שווער דער ספֿר „איוב" האָט זיך אונז געלערנט אין די חדר-יאָהרען... אָבער דאָ האָט ער זיך געפֿינען נישט אין דער אויסערליכער ספֿערע, וואָס ווערט ביים מענשען געשאַפֿען דורך פֿערשידענע אינ-טימע ערפֿאַהרונגען, טראַכטונגען און פֿאָרשטעלונגען. דאָ איז ער געווען נישט נאָר גלויביג, נאָר גאַנץ אָפֿט אויך אָבער-גלויביג. פֿיזיש איידעל געבויט, שטאַרק נערוועז, מיט אַ גרויסען טענליכער פֿער-ברויך פֿון גייסטיגער אויסגעשעפּטקייט, אָדער אין מאָמענטען פֿון געפֿאַלענקייט און געדריקטקייט, געווען בעהערשט פֿון אַלערליי שווערע פֿאָרגעפֿיהלען און פֿאַנ-טאַזיעס. ער האָט גאַנץ אָפֿט געזעה'ן דעם טויט נאָהענט פֿאַר זיך; נאָך אין די יונגע יאָהרען, בעת ער האָט זיך שווער פֿערפֿלאָנטערט אין די געשעפֿטען, שרייבט ער שוין וועגען דעם צו מענ-דעלע מוכ"ס ספֿרים. ער איז געווען אַ פֿאַ-טאַליסט, געגלויבט אין בעשערטקייט, אין העכערער השגחה, מורא געהאַט פֿאַר געוויסע חלומות, מורא געהאַט אַפּילו פֿאַר דער צאָהל דרייצעהן (און איז גראַד געשטאָרבען דעם דרייצעהנטען מאי!). אָבער פּונקט ווי ביי די מאַטעריעלע שווערנקייטען פֿונ'ם לעבען, אַזוי אויך ביי די זעלישע צוזאַמענשטויסונגען, האָט ער אין זיך פֿערמאָגט דעם כח פֿון קוילען אָפּטימיזם אויפֿצוהויבען זיך לייכט אי-בער זיי און זיי בעקומען. איבער די פֿינסטערע אָפּגרונדען פֿון דעם מענש-ליכען פחד איז איהם תמיד אַריינגע-שוואומען די ליכטיגע זון פֿון גלויבען און בטחון, אַז דער הימעל פֿאַלט נישט אַזוי גיך צו דער ערד... ער האָט אויך געהאַט זיינע אייגענע מיטלען צו בע-פֿרייען זיך פֿון זעלישער געדריקטקייט: ער האָט זי אַראָפּגעשריבען פֿונ'ם האַר-צען. אַמאָל האָט ער דאָס געטאָן אין ערנסטען סטיל, וואָס האָט געקלינגען מיט אַלטע טענער פֿון תנ"ך, און אַמאָל אויך אין לייכטען. ער האָט וויפֿיל מאָל געשריבען צו זיינע פֿריינד אין יודישליך-וויציגען טאָן וועגען זיין טויט — און דערמיט ווי דערווייטערט פֿון זיך דעם דריקענדיגען פחד. עס ווערט לייכטער, אַז מען זאָגט אַרויס אַ שווערע מחשבה פֿאַר'ן צווייטען, איידער מען דריקט זי ביי זיך אינ'ם איינזאַמען האַרצען. אויך דעם נוסח פֿון זיין מצבה האָט ער אָנ-געשריבען אין די מיטעלע יאָהרען, ווי אַ מין סגולה קעגען דער שרעק פֿון טויט...

נאָר, ווי שוין געזאָגט, די דאָזיגע טיר-קעלע רעליגיעזע געפֿיהלען פֿון שלום-עליכם'ן האָבען וועניג שייכות געהאַט מיט זיינע בעציהונגען צו דער טראַדי-ציאָנעלער „יודישקייט", וואָס האָבען זיך ביי איהם אויסגעדריקט אַזוי קלאָר און אַזוי איינפֿאַך, ווי זיין גאַנצער איינפֿאַ-כער, נישט געקינצעלטער לעבענסגאַנג צווישען זיינע ברידער. ער האָט פֿון דער יודישער רעליגיעזער טראַדיציע, וועלכע ער האָט געקאָנט דורך און דורך, מיט אַלע איהרע ליכטיגע און שאָטענ-דיגע ווינקלען, אויפֿגענומען האַרציג נאָר יענע איינדרוקען, וואָס האָבען איהם אַליין פֿערשאַפֿט אין די יונגע היימישע יאָהרען פֿרייד און דערהויבונג און איהם געמאַכט פֿאַר אַ געטרייען קינד פֿון זיין פֿאָלק. ער האָט נישט פֿערהערליכט דעם חדר מיט די אַלטמאָדישע מלמדים, וואָס האָבען פֿערגיפֿט דאָס לעבען פֿון יודי-שע קינדער פֿון פֿריהמאָרגען ביז שפּעט אין אָוונט; ער האָט אָבער ליכטיג בע-שטראַהלט די יום-טוב'דיגע מאָמענטען פֿונ'ם חדר, בשעת די קינדערשע לוסטיג-קייט האָט זיך אַרויסגעריסען פֿון איהר קלעם, און די פֿיינע איינדרוקען פֿונ'ם חדר, בשעת די קינדערשע פֿאַנטאַזיע איז בעפֿליגעלט געוואָרען אין זיין אַטמאָס-פֿערע. אַ מוסטער פֿון דעם קאָנען דינען זיינע קינדער-ערצעהלונגען „ל"ג-בעומר" און „גרינס אויף שבועות". עס איז מערקווירדיג, וואָס שלום-עליכם א. ז. ניט גע-גאַנגען אין דעם וועג פֿון אַ סך מאָ-דערנע יודישע דיכטער, פֿון היינע'ן ביז אש'ן, און האָט זעהר קאַרג בעלויכטען די שעהנקייט פֿון שבת. די הייליגע אידעע פֿון שבת — שבת אַלס אַ נאַציאָנאַל-יו-דישע פֿעסטונג — האָט איהם נישט בעי-רירט; ער איז נישט געווען, ווי פּרץ למשל, דער דיכטער פֿון אידעע. און זיינע איינענע, אינטימע ערפֿאַהרונגען פֿונ'ם שבת, זיינע שבת'דיגע איבערלע-בונגען פֿון די קינדער-יאָהרען, זענען מסתמא געווען די זעלבע, וואָס ביי אַלע יודישע קינדער: אַז דער שבת איז, נאָר אַלעמען, אַ גאַנץ נודנער טאָג, פֿיל מיט

(ענדע זעה זייט 11)

ווי אַזוי פֿערהיט מען זיך פֿון פֿערקיהלונג

פֿון
ד"ר גרשון לעווין
(וואַרשע)

אומלעגסט האָט מען מיך גערופֿען צו אַ פּאַציענט — אַ דאָקטאָר בעט מען ניט, נאָר מען רופֿט. — איך האָב איהם גע-טראָפֿען זיצען אין אַ זעהר שעהן מעב-לירט צימער מיט אַ סך בילדער אויף די ווענט, מיט אַ שפּאַרעוודיגער ביבליאָטעק. אויפֿ'ן שרייב-טיש זענען געשטאַנען פֿער-שידענע שעהנע נפּס-זאַכען. פֿון אַלעמען איז געווען לייכט צו דערקענען, אַז דער פּאַציענט איז אַ בעמיטעלטער אינטעליגענ-טער מענש מיט אַן עסטעטישען געשמאַק.

— איך בין איינגענטליך נישט קראַנק — האָט מיר ערקלערט דער פּאַציענט, אַ מענש פֿון אַ יאָהר עטליכע און דרייסיג — איך וויל מיך נאָר מיט אייך בעראַטען, וואָס זאָל איך טון, כדי זיך נישט צו פֿערקיהלען ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט. אַזוי איז דאָס שוין ביי מיר פֿון קליינווייז אָן — האָט ער מיר ווייטער ערקלערט — „ווי נאָר איך געה אַרויס אויף דער גאַס אין אַ נאַסען קאַלטען וועטער, מוז איך זיך פֿערקיה-לען". ער האָט אָנגעהויבען זיך אויסצו-טון און איך האָב בעמערקט, אַז ער טראָגט דריי העמדער, הגם ס'איז געווען גראָד אַ זעהר וואַרימער טאָג.

איך האָב איהם אונטערזוכט.

— צו וואָס טראָגט איהר אזש דריי העמדער? — האָב איך איהם געפֿרעגט, ווען ער האָט אָנגעהויבען זיך אָנצוטון.

— כדי איך זאָל זיך נישט פֿערקיה-לען — האָט ער מיר געענטפֿערט.

— און וואַשען וואַשט איהר זיך יע-דע פֿריהמאָרגען מיט קאַלטע וואַסער?

— ניין. איך האָב דאָך אייך שוין גע-זאָגט, הער דאָקטאָר, אַז איך האָב מורא פֿאַר אַ פֿערקיהלונג.

— אָבער איהר פֿערקיהלט זיך דאָך פֿאָרט — האָב איך געזאָגט — איז דאָך דאָס אַ סימן מובהק, אַז אייער סיסטעם טויג נישט, און אַז מען דאַרף עס רע-ווידירען, ווייל נישט אייערע דריי העמ-דער און נישט דאָס נישט וואַשען זיך, קענען אייך אָפּהיטען פֿון אַ פֿערקיהלונג. פֿערקעהרט, דאָס קען ערשט גורם זיין צו אַ פֿערקיהלונג. קיין מענש אין דער וועלט איז דאָך נישט אומשטאַנד איבער-צומאַכען די מעשה בראשית. מען געהט אַמאָל אַרויס אין אַ שעהן וואַרים וועטער לייכט אָנגעטאָן און פּלוצלונג ברעכט אויס אַ קאַלטער ווינט, אַ שלאַקס-רעגען וכדומה; אָדער פֿערקעהרט, מען געהט אַרויס אין אַ קאַלטען וועטער וואַרים אָנ-געטאָן און עס ווערט וואַרים. דאַרף מען איינענטליך שטענדיג מיט זיך טראָגען אַ וואַליזע מיט פֿערשידענע מלבושים, מיט קאַלאָשען וכדומה. ניין, דאָס קען מען נישט און דאָס דאַרף מען נישט; דער אָרגאַניזם גופֿא דאַרף קענען זיך שיצען אין אַלערליי פֿאַלען. אונזער גוף, מוזט איהר וויסען, איז אַ זעהר קלוג אויסגעטראַכטע מאַשין, מען דאַרף זי בלויז נישט קאַליע מאַכען.

די הויט אונזערע דינט נישט בלויז צו בעדעקען דעם גוף: זי איז אַ זעהר וויכ-טיגער אבר פֿאַר זיך, וואָס פֿערמאָגט אַ סך געפֿעסען און נערווען. די הויט האָט אַ סך וויכטיגע פֿונקציעס און איינע פֿון זיי איז די רעגולירונג פֿון דעם קער-פּער'ס טעמפּעראַטור. געפֿינט מען זיך אין אַ קאַלטער סביבה, ציהען זיך די געפֿעסען פֿון דער הויט איין, כדי דאָס בלוט זאָל אָפּפֿליסען צו די אינעווייניג-סטע אברים און די וואַרימקייט זאָל נישט פֿערלאָרען ווערען. געפֿינט מען זיך אין אַ צו וואַרימער סביבה, פֿערברייטערן זיך די געפֿעסען פֿון דער הויט און דאָס בלוט פֿליסט צו פֿון די אינעווייניגסטע אברים צו דער הויט, כדי אָפּצו-ציהען די וואַרימקייט. אָט אַזוי אַרום רעגולירט די הויט די טעמפּעראַטור און היטעט אָפּ פֿון אַ פֿערקיהלונג, אָבער נאָר דעמאָלט, ווען די הויט איז נאָרמאַל און איז בכח צו ערפֿילען איהרע פֿונקציעס בשלמות. דאָס הייסט דעמאָלט, ווען זי האָט דעם נויטיגען קאָנטאַקט מיט דער אַרומיקער לופֿט, ווען זי איז ריין, ווען איהרע פּאָרען זענען נישט פֿערשטאָפּט.

אויב איהר בעדעקט אָבער די הויט מיט עטליכע העמדער, מיט וואַרימע וועסטלעך און לאָזט צו איהר נישט צו קיין לופֿט; ווען איהר וואַשט זי נישט ווי געהעריג, פֿערליערט די הויט די עלאַס-טיציטעט. ווערט איהר נאַטירליכע איינגענשאַפֿט, זי ווערט וועניגער עלאַסטיש, הויבט אָן שלעכט צו רעגולירען, און דער מענש פֿערקיהלט זיך יעדען מאָנטאָג און דאָ-נערשטאָג. ס'אונטערליגט נישט קיין שום ספֿק, אַז יעדע פֿערקיהלונג לאָזט איבער נאָך זיך עפּעס און פֿערערגערט דעם געזונד-צושטאַנד. און דערפֿאַר, אויב איהר, גנעדיגער הער, ווילט אייך נישט פֿערקיהלען, דאַרפֿט איהר טראָגען נישט דריי העמדער, נאָר איינס. ווען ס'איז זעהר קאַלט, קענט איהר טראָגען אויף דעם לייב אַ דין וואַרים העמדעל און אויבער דאַרפֿט איהר וואַשען זיך יעדען מאָרגען מיט קאַלטע וואַסער ביז'ן גאַרטעל און לכל הפּחות איין מאָל אין דער וואָך נעמען אַ וואַרימע וואַנע.

דאָס וואַשען דעם קערפּער האָט אַ חוץ דעם נאָך אַ גרויסע מעלה מיט דעם, וואָס דאָס פֿערמעהרט דאָס בלוט. איך וויל, אַז איהר זאָלט מיך גוט פֿער-שטעהן. די כמות פֿון בלוט ווערט נישט פֿערגרעסערט, נאָר אַ דאַנק דעם ריבען פֿון דער הויט דורך דעם וואַשען ווערט דאָס איינגעשטאַנענע בלוט אין פֿערשי-דענע אברים פּראָדוקטיוו און אַנשטאָט צו מאַגאַזינירען זיך אין דער לעבער, מילץ, נירען וכדומה, — ווי אַ טויטער קאַפּיטאַל — הויבט עס אָן צו קרייזלען און צו דערפֿרישען דעם גוף. איך מיין, אַז איהר האָט מיך פֿערשטאַנען. אָבער, אַ חוץ דעם וואַסער, שפּילט נאָך אַ גרוי-סע ראָלע ביים אָפּהיטען זיך פֿון אַ פֿער-קיהלונג די לופֿט. צי קאָן איך זעהן אייער שלאָפֿצימער?

— אָך, מיט'ן גרעסטען פֿערגעניגען — האָט דער פּאַציענט געענטפֿערט, און האָט מיך אַריינגעפֿיהרט אין אַ גרויסען שעהנעם צימער. אין דער מיט איז גע-שטאַנען אַ ריין האָלענדיש בעט, בעפּוצט צוגעפּאַסט מיט אַ הילצערנער חופּה. אויף די ווענט איז געהאַנגען אַ היפּשע צאָהל בילדער. די פֿענסטער זענען געווען בע-האַנגען מיט דרייערליי דיקע דראַפּע-ריעס. נעבען די פֿענסטער זענען געשטאַ-נען דריי גרויסע בלומען-טעפּ. די נאַכט-טישלעך זענען געווען אָנגעשטעלט מיט פֿערשידענע קעסטלעך און פֿלעשלעך. חוץ דעם אַלעם איז אין צימער געשטאַנען אַ סאָפֿע מיט אַ גאַנצען באַרג גרויסע און קליינע קישעלעך, אַ שאַפֿע אויף וועש, אַ טואַלעטקע וכדומה.

— איהר האָט אַ זעהר שעהנעם עס-טעטישען שלאָפֿצימער — האָב איך גע-זאָגט. איהר פֿערברענגט אין איהם אוראי מיט גרויס פֿערגעניגען אַ גרויסען טייל פֿון אייער לעבען. אָבער קיין לופֿט האָט איהר נישט! ביי דער גרעסטער ריינ-קייט אַפּילו טוט זיך אָנזאַמלען אויף די בילדער, דראַפּעריעס און אויף אַלע אַנ-דערע זאַכען אַ סך שטויב. היינט די בלומען-טעפּ; איהר ווייסט דאָך אַליין, אַז ביינאַכט, דאָס הייסט דעמאָלט, ווען איהר געפֿינט זיך דאָ אין דעם שלאָפֿצי-מער, עטמען די פֿלאַנצען פּונקט ווי אַ מענש, דאָס הייסט זיי נעמען צו פֿון דער לופֿט זויערשטאָף און גיבען אַרויס קוילענזויערס. די דריי גרויסע בלומענ-טעפּ מאַכען ביינאַכט קאַליע די לופֿט גלייך ווי עס וואָלטען געשלאָפֿען נאָך דריי מענשען.

— ביינאַכט האַלט איהר אָפֿען אַנ'ס אויבערלופֿט?

דער פּאַציענט האָט זיך אזש איבער-געשראָקען. ביינאַכט האַלטען אָפֿען אַ פֿענסטער? האָט ער איבערגע'חזר'ט — מען קאָן זיך דאָך פֿערקיהלען!

— אָט דאָס איז ווירקליך אַ גרויסער טעות — האָב איך איהם געענטפֿערט. דערקלערט מיר איינענטליך, גנעדיגער הער, פֿאַרוואָס זאָל די לופֿט ביינאַכט זיין ערגער און געפֿעהרליכער ווי ביי-טאָג? די מיינונג, אַז די לופֿט איז ביי-נאַכט שעדליך, שטאַמט אוראי פֿון די פֿינסטערע ציימען, ווען מען האָט גע-גלויבט אין שדים, רוחות רעות און נישט-גוטע, וואָס שפּאַצירען אַרום ביי-נאַכט. איז אויב איהר גלויבט אַפּילו דערין אויך איצט, מוזט איהר דאָך אוראי וויסען, אַז די היינטיגע שדים און נישט-גוטע דרעהען זיך אַרום פּראַנק און פֿריי אַפּילו ביימאָג; היינט מה רעש? אָבער ליצנות אין אַ זייט; אויב איהר עפֿענט דאָס פֿענסטער ביימאָג, קומט אַריין פֿון דער גאַס, וואו ס'איז פֿאַרהאַן אַ גרויסע בעוועגונג, אַ סך שטויב. ביינאַכט אָבער ווערט אויף דער גאַס שטיל, רוהיג, די לופֿט איז אַ סך ריינער. איהר שלאָפֿט רוהיג, עטעמט טיף, די לונגען ווערען ווענטילירט, דאָס האַרץ אַרבייט בעסער, דאָס קרייזלען פֿון בלוט קומט פֿאַר נאָרמאַל און דאָס אַלץ ווירקט גוט אויפֿ'ן געזונד-צושטאַנד.

די ריינע לופֿט, אַפּילו קאַלטע, קען קיינמאָל נישט שאַטען. אַז מען געהט אַרויס פֿון אַ וואַרים צימער, וואו עס איז זעהר אָנגעראָיכערט, אויף אַ פֿראָסט און מען פֿערקיהלט זיך, בעשולדיגט מען געוועהנליך דעם פֿראָסט. עס איז אָבער אַ טעות. געשאַדט האָט נישט די קאַלטע ריינע לופֿט, נאָר די פֿערדאָרבענע לופֿט אין אָנגעראָיכערטען צימער. הכלל, מיין טייערער הער, אויב איהר ווילט זיך נישט פֿערקיהלען אַלע מאָנטאָג און דאָ-נערשטאָג, מוזט איהר אייך לייכט אָנ-טון, וואַשען זיך יעדען טאָג ווי געהעריג, אַרויסוואַרפֿען פֿון שלאָפֿצימער אַלע איבעריגע חפֿצים, ווי עסטעטיש זיי זאָלען נישט זיין, ווי אויך בלומענטעפּ, און אָפֿענהאַלטען דעם אויבערלופֿט לכל הפּחות אין די פֿיר-פֿינף וואַרימע חדשים.

— ביי די קינדער אויך?

— אוראי, קינדער דאַרפֿען האָבען נאָך מעהר לופֿט, ווי דערוואַקסענע. סיי דער אָבער דאַרף מען דערציהען אַזוי, אַז זיי זאָלען ווערען צוגעוואוינט צו פֿער-שידענע וועטערן, און נאָר אויף אַזאַ אופֿן וועלען פֿון זיי אַרויסוואַקסען גע-זונטע מענשען.

צי וועט מיר דער פּאַציענט פֿאָלגען — ווייס איך נישט. איך האָב אָבער געהאַלטען פֿאַר צוועקמעסיג אויפֿצושרייבען אונזער געשפּרעך.

—•—

וועגען זיך אַליין צו זיבעציג יאָהר

אַביסעל זעלבסט־בעטראַכטונג

פון ראובן בריינין.

א

די שורות ווערען געשריבען און מיין זיבעציגסטען געבורטסטאָג.

מיט איין בליק, באַלד אויך אַרום מיין ליטעראַרישע טעטיגקייט פאַר די לעצטע פופציג יאָהר. קיין סך־הכל וויל איך דאָ אָבער נישט שרייבען. נישט די לעצטע שורה זאָל דאָ אונטערגעפיהרט ווערען.

אַלס אַ געבוירענער אָפּטימיסט וויל איך גלויבען און האָפען, אַז מיר איז נאָך בעשערט פאַרטצוזעצען מיין אַרבייט אויך ווייטער. דער ליטעראַרישער פּראָגראַם, וואָס איך האָב אָנגעהויבען צו שפּינען מיט אַ האַלב יאָהרהונדערט צוריק, וועט ווייטער געשפּינט ווערען.

פיל־זייטיג דער לעצטער פּונקט לעבען וועט נישט אויסגעלאָשען ווערען. וועט די פעדער נישט אויסגעלייגט ווערען אין אַ ווינקעל. צופיל איבערלעבונגען אין באַגעגענישן, וואָס זענען ענג פערבונדען מיט מיין לעבען און שאַפען פון מיינע צייטגענאָסען — האָבען זיך אָנגעזאַמעלט אין מיר, וואָס בעטען זיך רחמים בעשריבען צו ווערען.

עס גייען מאָמענטען, ווען איך גלויב, אַז נישט זיבעציג יאָהר בין איך אַלט, נאָר זיבען הונדערט און מעהר, אַז איך פערזענליך האָב איבער־ און דורכגע־לעבט דעם מיטעלאַלטער, די גרויסע רע־נעסאַנס־עפּאָכע א.אז.וו.

אין געוועהנליכע מאָמענטען אָבער איז מיר זעלבסט שווער, כמעט אוממעגליך, צו בעגרייפען און צו גלויבען, אַז איך בין שוין אַ זיבעציגער. נאָך גאָר נישט אַרומ־געזעהען זיך, דוכט זיך ערשט געקליבען זיך צו אַרבייטען. ערשט הכנות געמאַכט אויף אָנצוהויבען אַ רעכטע אַרבייט, אויף צו פערווירקליכען דעם נייעם ליטעראַרישען פּלאַן, צו שרייבען מיין לע־בענס־בוך — און שוין אַ זיבעציגער! זיך גאָרנישט אַרומגעקוקט — און דאָ וויל מען מיך ערקלערען פאַר אַ זקן!

אַזוי פיל געהאַפט, ערוואַרט און אַזוי פיל און אַזוי שטאַרק געגלויבט און די איינענע כחות און דאָך נישט ווייטער גע־בראַכט ווי נאָר אָנצושרייבען אַ הקדמה, אַ פאָרוואָרט, צו אַ ווערק, וואָס האָט גע־דאַרפט ערשט קומען. געדאַרפט — אָבער עס איז נישט געקומען. פאָרלויפיג איז געבליבען ביי דער הקדמה. דער טעקסט פעהלט נאָך.

ערשט אַ לעק געטאָן פון לעבענס־ברונען, נאָך איין טראָפּען. דער דורשט איז נאָך געוואַלדיג גרויס און שטאַרק און דאָ זאָגט מען מיר: דו האָסט שוין גע־נוג געטרונקען, לאָז פּלאַץ פאַר אַנדערע! שטופּט זיך נישט, רבותי, עס איז דאָ פּלאַץ פאַר אַלעמען!

ערשט די זון אויפגעגאַנגען; ערשט אָנ־געפאַנגען צו לעבען און עפּעס צו בעגרייפען, וואָס איז לעבען — און דאָ זי־בען פריינד מיר איינצורעדען, אַז ביי מיר האַלט שוין ביי שקיעת החמה, ביים זון־אונטערגאַנג! אפשר זוך נישט, לי־בע פריינד, מיט נאָכ'ן הילוך האַלט עס נאָך נישט דערביי. פערקעהרט, איך זעה אין ווייטען האָריזאָנט, ווי עס געהען אויף נייע זונען פאַר דער גאַנצער מענש־הייט בכלל און פאַר אונזער פאָלק בפרט.

אין דער טיפער און גערייכטער פּינס־טערניש אַרום אונז זעה איך ליכטיגע פונקטען.

* * *

נישט הייגט איז די צייט און נישט דאָ איז דער פּלאַץ צו דערצעהלען און צו שילדערן די שווערע איבערלעבונגען פון אַ העברעאיש־יידישען שריפטשטע־לער אינ'ם פערלויף פון אַ האַלב יאָהר־הונדערט. איך רעד דאָ נישט פון מאַ־טעריעלע שוועריגקייטען און נישט וועגען דעם ביטערען קאַמף אום אַ מינימום פון לעבען. אויך ביי אַנדערע פעלקער, בפרט ביי נישט צו גרויסע און נישט צו רייכע, און אין אַנדערע ליטעראַטורען, נישט גראָד אין דער העברעאישער אַליין, זענען נישט ווייניג דיכטער און קינסט־לער, וועלכע ליידען דחקות, אפילו אַזעל־כע, וואָס פערהונגערן, ווען זיי ווילען נישט און קאָנען זיך נישט פערקויפען.

איך רעד דאָ נישט אויף וועגען אַנדע־רע ביטערע ערפאַהרונגען, וואָס זענען פערבונדען מיט דער העברעאישער שריפטשטעלעריי — אויך ביי אַנדערע פעלקער און אין אַנדערע ליטעראַטורען זענען דאָ גענוג שריפטשטעלער, בעזונ־דערס צווישען די, וואָס גהען זייער איי־גענעם וועג און קוקען זיך נישט אַרום אויף אַלע זייטען, — אויך ביי די אומות העולם זענען דאָ שרייבער, וואָס האָבען אויסגעשטאַנען די שווערסטע יסורים: גע־פענגניש, גלות, פערשיקונג אין דער ווי־סטעניש, אין די מדבריות, אָדער אין פרעמדע לענדער. אויך אַזעלכע שרייבער און קעמפער, וואָס בעצאָהלען מיט זייער לעבען פאַר דעם, וואָס זיי שרייבען די וואָרהייט.

גיין, איך האָב זיך קיינמאָל נישט בע־קלאָגט אויף מיין שיקזאַל אַלס העברע־אישער שריפטשטעלער און קיינמאָל נישט בעדויערט מיין גורל אַלס, — וואָס מיר איז אויסגעקומען שפּעטער צו ווערען — אַ העברעאיש־יידישער שרייבער.

נישט דורך אַ צופאַל, דורך אַן'עקסי־דענט, נישט בלינדערהייט, בין איך אַרײַנ־געקומען אין דער ליטעראַטור. איך בין געוואָרען אַ העברעאישער שרייבער נישט, חלילה, ווייל איך האָב קיין אַנדער ברירה נישט געהאַט. איך האָב שוין יאָ געהאַט אַנדערע ברירות.

פרייוויליג און מיט אָפענע אויגען האָב איך זיך אויסגעוועהלט דעם דאָרניגען וועג פון אַ שריפטשטעלער אין העברע־איש. איך האָב פריהער געוואוסט אַלע שוועריגקייטען און הונגעריגשען, וואָס איך וועל, וואָס איך מוז, בעגעגענען אויף דעם, אין דער זייט ליגענדען, וועג.

איך האָב פריהער געוואוסט, אַז מיר וועט אויסקומען צו פיהרען אַ ביטערען קאַמף פאַר מיין מאַטעריעלער און גייס־טיגער עקזיסטענץ. וועגען דעם האָב איך זיך קיין אילוזיעס נישט געקאָנט מאַכען. און דער ריכטונג האָב איך קלאָר געקוקט און געזעהען. ווען מיין יוגענדליכע פאַנ־טאַזיע האָט זיך יאָ געשאַפען געוויסע און ווייט־שפּאַנענדע אילוזיעס — זענען דאָס געווען אין אַ גאַנץ אַנדערער ריכטונג.

* * *

קוקענדיג צוריק אויף די פופציג יאָהר ליטעראַרישער טעטיגקייט קאָן איך, און דאַרף איך זאָגען, אַז דער שיקזאַל איז געווען צו מיר פיל מילדער און בעסער, ווי איך האָב דאָס געקאָנט און געדאַרפט ערוואַרטען, מיט אַ האַלב יאָהרהונדערט צוריק.

אַלס אַ זיבעציג־יאָהריגער, וועט מיר, פיליכט ערלויבט זיין צו זאָגען, אַז טראָץ מיין שטענדיגע צופרידענקייט מיט מיין ליטעראַרישען שיקזאַל, אין אַלגע־מיין, האָט זיך דאָך געבראָכען אַן'אַוו־זערנער געדולד און אַן'אויסגעהאַלטענ־קייט. כדי נישט צוזאַמענצוברעכען זיך פעו מאָל אַ טאָג פון דער שווערער לאַסט, פון די אונצעהליגע פּלאָגען, קעגען זיך און קיגען אַנדערע, און פינ'ם אינאַי־פ־דערליכען דרוק פון הונדערטער קליינ־ליכקייטען און אונאַנגענעהמליכקייטען, וואָס עס זענען געווען ענג פערקניפּט מיט דער טאָג־טעגליכער אַרבייט און דער פּרעסע, און פערשידענע צייטשריפ־טען און פערלאַגען.

עס איז נישט אַזוי לייכט געווען צו וואַנדערן פון לאַנד צו לאַנד, צו וועקס־לען די קולטור־ספערען און די טעגליכע לעבענס־בעדינגונגען — און דאָך אָנצו־האַלטען אַ געוויסע ליניע און אַ פעסטע פּאָזיציע אין דער ליטעראַטור.

וויפיל מאָל פלעגט אויסקומען דער־שטיקט צו ווערען אין ענגען ראַום, און די שמאָלע דלת אמות פון די אַמאָליגע פערעלטערטע און פערביינערטע בעגרי־פען און אנזיכטען, וואָס האָבען געהערשט אין געדרוקט אין דער אַרימער העברע־אישער פּרעסע, און דאַרף זיך בשום אופן נישט אונטערגעגעבען.

אַלע יסורים, די יאָ אָנגעווייטיגטע און נאָך מעהר די נישט־אַנגענעהמע, וואָס זענען געווען פערבונדען מיט דער אַר־בייט אין די העברעאישע קריזען האָט איך מקבל באהבה געווען (פאַר גוט אָנ־גענומען).

איין ערגעם יסורים איז מיר אָבער יאָ שטענדיג געווען שווער אַריבערצוטראַגען — און דאָס זענען עטוואָ: די יסורים, וואָס קומען פונ'ם בעוואוסטזיין, אַז די ליטעראַרישע טעטיגקייט געהט אויף אַ ליניע, וואָס איז ווייט פון די יידישע מאַסען, וואָס, אויבערהויפּט פונ'ם יידיש־לוכען לעבען.

די העברעאישע פּרעסע, אפילו דער בעסטער טייל פון איהר, האָט זיך ווי־האַלטען אַפּגעזונדערט און אין ווינקעל, נישט האָבענדיג קיין פעסטען מאַטעריע־לען באַזיס. ס'האָט געפעהלט די זיכערע קייט אין אויך די אַזוי־גערופענע „דע־מאָקראַטישע פערלאַגען" האָבען געשוועבט אין דער לופט.

איך האָב מקנא געווען יענע שריפט־שטעלער, ביי די אומות־העולם, אויף וועמענס גורל ס'איז געפאַלען צו קעמ־פען פאַר גרויסע און לעבעדיגע זאַכען, און ווען זיי פערצעהרען אין פערברענען זיך אין קאַמף — דאַן געשעהט עס אין אַ העל־גלוהענדען פלאַם־פייער. אין אונ־זער מחנה אָבער האָט מען נישט צוגע־לאָזען דעם קרבן צו אַזאַ ענד.

אויף אַ קליינעם פייערל האָט מען זיך געמוזט בויסלעכווייז סמאַליען — אַ לאַנגע ווייליגע גייסטיגע גסיסה.

און אונזער קליינער מחנה האָבען די געגנער געקעמפט מיט די שפּיצען פון נאָדלען: אַ נאָדעל־שטאָך, אַ ביס, אַ ריס, אַ קניפּ און אַ צופּ פון דער זייט. מעשה פינגלינג, אָהן מיט און אָהן אַזאַרט.

נישט קוקענדיג אויף די אַלע אונאַנ־געוועהנליכקייטען און אויף די יסורים, וועלכע זענען געווען גייסטיגע־שטויסען פערבונדען מיט דער אינטענסיווער אַר־בייט אויף די העברעאישע פעלדער, האָב איך דאָך שטענדיג געפונען טרייסט און דערקוויקונג אין דער דאָזיגער אַרבייט, טיף אין הארצען בין איך געווען איבער־צייגט, אַז איך אַרבייט פאַר דער רענע־סאַנס, פאַר דער אויפלעבונג פון אונזער פאָלק און פון אונזער נאַציאָנאַלער קול־טור.

מיין אויפגאַבע איז געווען — אין מיינע אויגען — פון אַ פּיאָנער. די דאַ־מאָלדיגע נייע־העברעאישע ליטעראַטור און די אָרימע פּרעסע האָבען זיך גע־נען אין אַ קלעגליכען צושטאַנד, אין אַ צושטאַנד פון רויהקייט און ווילדקייט.

מאַלאַנטען האָבען, אמת, נישט גע־פעהלט. אויך בילדונג, צווישען די דאָ־מאָלדיגע העברעאישע שרייבער, איז געווען נישט קיין זעלטענהייט. אויך די גוטע אַבזיכט איז דאָ געווען. ס'האָט נאָר געפעהלט אונערליכע דיסציפּלין. עס איז געווען אַ מאַנגעל אין קלאָרקייט און אין ציל־בעוואוסטזיין.

די העברעאישע שפּראַך איז דעמאָלט אַבסאָלוט נאָך נישט געווען צוגעפּאַסט צו דער נייער צייט און צו איהרע בעגריי־פען. דער עטימאָלאָגישער טייל, און בע־זונדערס דער סינטאַקסיס, פון דער בייב־לישער שפּראַך האָבען געמוזט בויסלעכ־ווייז רעפאָרמירט ווערען, זעלבסטפערשטענדליך און דעם גייסט פונ'ם אונגע־ליכען בוי פון דער אַלטער שפּראַך. דער העברעאישער דורכשניט־סטיל איז גע־ווען שווערפעליג, שלעפּעריג און פער־קריפּעלט. עס איז נויטיג געווען צו מאָ־דערניזירען דעם סטיל, מאַכען איהם בע־ווענגליכער און פיינזאַמער, אַריינטראָגען אין איהם מעהר לעבען, מעהר שטימונג און מעהר אָטעם.

די אַרבייט האָט געמוזט געמאַכט ווע־רען זעהר פאָרזיכטיג און מיט גרויס פעראַנטוואָרטליכקייט. עס איז געווען אַ שווערע אַרבייט, אָבער אַן'אָנגענעהמע.

(דאָס ווייטערע קומט)

א גראַמאָפאָן אין סאָוויעט־רוסלאַנד

פון אַלעקסאַנדער זילבערשטאַט

האָבען אַ גראַמאָפאָן, אָדער ווי מען רופט עס, אַ פאָנאָגראַף אין ראַטען־פער־באַנד איז ווי צו האָבען אַ גרויס פער־מעגען. עס איז אפשר לייכטער דאָרטען צו האָבען אַ גרויס פערמעגען, ווי צו האָבען אַ פאָנאָגראַף.

פאַרוואָס דאָס איז אַזוי, ווייס איך נישט און נאָך ווייניגער ווייסען עס די רוסישע בירגער. יעדענפאַלס זענען די ערקלערונגען, וואָס מען האָט מיר אויף דעם געגעבען אין רוסלאַנד, געווען זעהר שוואַכע און אַפּטמאָל ווילדע.

אַ פאָנאָגראַף איז דאָרטען אַ גרויסער לוקסוס. פאַרן יאָהרען האָט אַ פאָנאָגראַף געקאָסט אַרום פינף־זעקס הונדערט רובל אַזה ניי־יאָהר, ווי מען האָט מיר פער־זיכערט, זענען צעהן־צוועלף טויזענד רובל אויך נאָך קיין געלד נישט פאַר אַ פאָנאָגראַף.

— אַך, ווען איהר קאָנט מיר ברענ־גען פון אַמעריקא אַ פאָנאָגראַף! — האָט זיך געבעטען ביי מיר אַ יונגע, שעהנע דאַמע, די פרוי פון אַן'אַנגעזעהענעם קאָמוניסט — עס וואָלט ביי מיר געווען דער גרעסטער יום־טוב.

איך בין גרייט געווען דאָס צו טון און האָב שוין געהאַלטען ביים געבען דער פרוי אַ צוזאַג, אַז זי וועט האָבען אַ פאָ־נאָגראַף, איהר מאַן אָבער האָט מיט שפּאַס געשמייכעלט:

— ניין, מיין ליבער פריינד, איהר קאָנט דאָס נישט טון.

— וואָס הייסט איך קאָן נישט? איך, אַן'אויסלענדער, האָב דאָס רעכט מיט־צוברענגען מיט זיך אַ פאָנאָגראַף, נישט אמת?

— גאַנץ בעשטימט.

— נו, וועל איך עס שענקען אייער פרוי.

— דאָס קאָנט איהר שוין נישט.

— סיידען, אַז איהר וועט נישט ער־לויבען.

— איך? ווען עס וואָלט אָפּגעהאַנגען פון מיר, וואָלט עס מיין פרוי נישט אָפּ־געשטעלט. די רעגירונג, אָבער, ערלויבט עס נישט. איהר ווייסט דאָך, אַז אַן'אויס־לענדער קומט אָן קיין רוסלאַנד און האָט מיט זיך אַ פאָטאָגראַפישע מאַשינקע, אָדער צוהערונג, אָדער אַ פאָנאָגראַף, מוז ער דאָס אַליין מעלדען אויף דער גרעניץ און אַלע זאַכען ווערען פאַרשריבען ביי איהם און פּאַספּאָרט.

— איז וואָס? איך קלויב זיך פון דעם נישט צו מאַכען קיין סוד.

— זיכער, דאָס ווערט אָבער געטיין מיט דעם צוועק, אַז די אַלע זאַכען, וואָס אַן'אויסלענדער ברענגט מיט זיך קיין רוסלאַנד, מוז ער אויך אַרויספיהרען פון רוסלאַנד. פרובט ברענגט מיט זיך אַ פאָ־נאָגראַף און פאָהרט נאָכדעם אַרויס אָהן איהם. מען וועט אייך פון רוסלאַנד נישט אַרויסלאָזען ביז איהר וועט נישט האָבען אייער פאָנאָגראַף מיט זיך.

מיין בעקאַנטע פרוי איז געווען אַ טרויעריגע. זי האָט, געוויס, איינגעזעהן, אַז זי מוז איהר האָפנונג אויף אַ פאָנאָ־גראַף אויפגעבען.

עס איז אָבער געווען אַ פרוי און אַ גע־ווייטער שטאָט אין רוסלאַנד (איך וועל די שטאָט דאָ נישט אָנגעבען), וועלכע האָט דאָך גע'פועל'ט צו האָבען אַ פאָנאָ־גראַף. איהר מאַן איז געווען אַנגע־שטעלט אין אַ סאָוויעטישער האַנדעלס־פערטרעטערשאַפט אין אויסלאַנד און זי האָט בעקומען די ערלויבניש אַרויסצו־פאָהרען קיין אויסלאַנד אויף אַ קורצער צייט זעהען זיך מיט איהם.

ווען זי האָט זיך פון דאָרטען אומגע־קעהרט, האָט זי געהאַט מיט זיך אַ קליי־נעם פאָנאָגראַף, וועלכען מען קויפט אין בערלין פאַר 3—4 דאָלאַר. זי האָט אויף דער גרעניץ דעם דאָזיגען פאָנאָגראַף נישט געוויזען. זי האָט, אַלזאָ, געהאַט אַן'אַרטיקעל, מיט וועלכען פיל זענען איהר מקנא געווען. עס זענען דורכגע־גאַנגען אַ פאָר יאָהר, איהר מאַן האָט זיך אומגעקעהרט פון אויסלאַנד. ער איז קראַנק געוואָרען און געשטאָרבען.

פאַר דער אלמנה האָבען זיך אָנגע־הויבען שווערע צייטען און וואָס ווייטער איז געוואָרען אַלץ ערגער און ערגער.

און גראָד דאַן, ווען איך בין געווען אין רוסלאַנד, איז איהר לאַגע געווען אַ אויסערגעוועהנליך שווערע. זי האָט נישט געהאַט קיין שום מיטלען צום לעבען. דערצו איז זי נאָך קראַנק געוואָרען און די דאָקטוירים האָבען איהר אָנגעזאָגט, אַז זי מוז האָבען אַן אָפּעראַציע.

אָבער דורכמאַכען די דאָזיגע אָפּעראַ־ציע אין שפּיטאָל האָט זי נישט געוואָלט. זי האָט גאַנץ גוט געוואוסט די בעדינ־גונגען, וואָס הערשען אין די מלוכה־שפּי־טאָלען. מען קאָן דאָרטען ביי דעם בעס־טען ווילען נישט האָבען די נויטיגע ריינ־קייט. זי האָט דערפאַר מורא געהאַט זיך צו לאָזען אָפּעריערען אין שפּיטאָל. דאָס איינציגע, וואָס איז פאַר איהר געבלי־בען, איז זיך צו ווענדען פּריוואַט צו אַ דאָקטאָר.

זי האָט עס ענדליך געטאָן. אין דער דאָקטאָר איז געווען גרייט צו מאַכען די אָפּעראַציע פאַר פינף הונדערט רובל און נאָך די אָפּעראַציע וועט זי מוזען ערגעץ אוועקפאָהרען און זיך גוט אויסרוהען.

די פראַגע איז אָבער וואו נעמט מען די פינף הונדערט רובל און נאָך דער אָפּעראַציע וואו וועט זי נעמען געלד?

האָט־זי זיך פלוצלינג דערמאָנט. זי האָט דאָך אַ פאָנאָגראַף! זי רעדט מיט אַ פאַר בעקאַנטע, אַז זי איז גרייט צו פערקויפען איהר פאָנאָגראַף. דעם זעל־בען טאָג נאָך קומט אַ מאַן און וויל וויי־סען, וויפיל זי וויל פאַר דעם פאָנאָגראַף.

— וועט צוויי טויזענד רובעל זיין צו־פיל?

— ניין, עס איז נישט צופיל. איך קאָן אָבער בעצאָהלען נאָר אַנדערטהאַלבען טויזענד.

זי איז מסכים.

דער מאַן קריגט דעם פאָנאָגראַף און טראָגט איהם אַוועק ווי דעם גרעסטען אוצר. און זי קריגט דאָס געלד, וואָס וועט איהר ראַטעווען דאָס לעבען.

זי קומט ווידער צום דאָקטאָר, גיט איהם פינף הונדערט רובל אַלס אַ דעפּאָ־זיט און ער בעשטעלט זי צו קומען צו איהם אין צוויי טעג אַרום צו דער אָפּעראַציע.

זי איז גליקליך. זי וועט ווידער גע־זונד ווערען, וועט זיך גוט אויסרוהען, וועט זיך נאָכדעם געפינען אַ פּאַסיגע אַר־בייט און דאָס לעבען וועט זיך פאַר א.הר אָנהויבען אויף דאָס ניי.

און פלוצלינג... שטעלט אין אָוועק האָט זי אַ בעזוך: אַ הויכער, שלאַנקער יונ־גערמאַן און אַ לעדערנעם מאַנטעל קומט צו איהר. ער וויל וויסען, ווי זי הייסט און צי האָט זי נישט געהאַט קיין פאָ־נאָגראַף.

זי שמייכעלט: יאָ, זי האָט געהאַט, זי האָט עס אָבער שוין פערקויפט. ער איז צו שפּעט געקומען. איצט אָבער שמייכעלט ער און ענטפערט איהר, אַז ער איז געקומען פונקט צו דער צייט. ער ווייזט איהר אַ פּאַפּירעל, אַז ער איז פון דער „געפּעאוי" (געהיים־פּאָליציי) און הויבט זי אָן פונאַנדערפרעגען: פון וואַ־נען האָט זיך צו איהר גענומען דער פאָ־נאָגראַף? פאַר וויפיל האָט זי איהם פער־קויפט? צו וועמען?

זי ציטערט, ווי אַ בלאַט. ענטפערט איהם אויף אַלע פראַגען און זאָגט איהם אויבעדרויפּט דעם גאַנצען אמת, אַז זי איז קראַנק, אַז זי מוז אַדורכמאַכען אַן'אָפּעראַציע א.א.וו.

דער יונגערמאַן אָבער בלייבט קאַלט: איהר האָט געבראַכט אַ פאָנאָגראַף פון אויסלאַנד און איהר האָט עס נישט ערקלערט אויף דער גרעניץ. איהר האָט עס, אַלזאָ, אַריינגעשמוגעלט, ווי קאָנטראַבאַנדע. און איצט האָט איהר פערקויפט די דאָזיגע קאָנטראַבאַנדע־סחורה.

ער פאָדערט פון איהר אַ חשבון וועגען דעם געלד, וואָס זי האָט בעקומען פאַר דעם פאָנאָגראַף. ער נעמט צו ביי איהר די קוויטע טויזענד רובל, וואָס זי האָט, נעמט דעם אַדרעס פון דעם מאַן, וואָס זי האָט פערקויפט דעם פאָנאָגראַף און פערלאָזט זי. די פערצווייפעלונג פון דער ראַייניגער פרוי לאָזט זיך גאָרנישט בע־שרייבען.

די וועלט איז פאַר איהר מיט אַמאָל פינסטער געוואָרען ווי די נאַכט.

זי איז געלעגען ביי זיך אין צימער און האָט זיך פון אָרט נישט געקאָנט רוהרען. וואָס וועט זי איצט טון?

זי האָט דערהאַלטען אַ פּאַפּיר, אַז זי וועט דעם מאַן, וועמען זי האָט פער־קויפט דעם פאָנאָגראַף, מוזען אומקעה־רען זיין געלד, ווייל מען האָט ביי איהם דעם פאָנאָגראַף צוגענומען און אויסער דעם וועט זי גע'משפּט ווערען און אַ געריכט.

—8—

פרויען פוצען זיך נישט פאַר מענער, נאָר פאַר אַנדערע פרויען

פון שאול קליינבערג

אַמאָל זענען מענשען געגאַנגען אין גאַנצען נאַקעט. - ווי זיי האָבען אָנגעהויבען זיך צו קליידען. - דער צוועק פון קליידונג איז געווען נישט צו פערדעקען, נאָר צו ציהען אויפמערקזאַמקייט. - די ענדערונגען אין פרויען־קליידונג. - ווי די מאָדערנע פרוי קליידט זיך און וועמען זי האָט אין זינען מיט דעם

פון וואַנען האָט זיך די קליידונג בכלל גענומען?

דער ערשטער ענטפער, וואָס קומט לאָ־גיש אויפ'ן זינען, איז אַז די קליידונג האָט קודם כל דעם צוועק צו בעשיצען געגען קעלט און אַנדערע אונבעקוועמליכ־קייטען פון וועטער און קלימאַט. ווען עסקימאָסען, סיי מענער און סיי פרויען, זענען פון קאָפּ ביז די פיס איינגעוויקעלט אין פעלצען, קאָן גאָר קיין צווייפעל נישט זיין, מיט די אורזאַך איז דאָ נאָר אַן'אַנדערע ווי די, וואָס בעוועגט אַ רייכע דאַמע אין לאָנדאָן, אין חודש יולי, זיך אָנצוטאָן אין פוטער. די עסקימאָסען ווילען זיך בעשיצען פון קעלט. די רייכע דאַמע טראָגט איהר פוטער, כדי צו פוי־צען זיך.

עס זענען טאַקע פאַראַן יוזעג־שאַפטס־לייט, וואָס האַלטען, אַז די בעשיצונג געגען וועטער איז די קלענערע פון די אורזאַכען, וואָס האָבען געבראַכט צו דער קליידונג. די ווילדסטע, די גרעסטע אורזאַך איז דער פוץ, דער ווי־לען אויסצוזיין שעגער און ציהען די אויפמערקזאַמקייט. אַזוי האַלט, צום ביי־שפּיל, פּראָפ. וועסטערמאַרק, אַ בעריהמ־טער פינלענדישער געלעהרטער, אַז די קליידונג האָט זיך אָנגעהויבען מיט דעם פערלאַנג פון די נעשלעכטער, הויפּטזעכ־ליך פון די פרויען, צוצוציהען די אייפ־מערקזאַמקייט צו זיך. אין שוין ממילא קלאָר, אַז פון אַזאַ שטאַנדפּונקט האָבען זיך אַלע קליידער אָנגעהויבען פון אַ גאַרטעל. דאָס הייסט פון אַ קליידער־שטיק, וואָס איז אָנגעטאָן געוואָרען אויף די געשלעכטס־טיילען. און נישט דאָס געפיהל פון שעהמען זיך, ווי אַ סך ווע־לען זיין געגויגט צו מיינען און ווי אוי־זער חומש דערצעהלט אין דער געשיכטע מיט אדם און חוה'ן, האָט געבראַכט צום גאַרטעל — נאָר דוקא — שטרייכט אונ־זער פּראָפ. וועסטערמאַרק, — דער פער־לאַנג צו געפעלען, צו ציהען אויפמערק־זאַמקייט, צו וואַרפען זיך אין די אוי־גען.

ווען מען קומט צו דער קליידונג אין ציוויליזירטע לענדער, קאָן גאָר קיין צוויי־פעל נישט זיין, אַז פוץ שפּילט די מאַכט ערשטע ראָלע און ערשט דערנאָך נוצען. ביז אין די גאָר לעצטע צייטען — און אין אַ גרויסער מאָס אפילו איצט אויך — האָבען מענער, נישט ווייניגער ווי פרויען, געזאָרגט זיך פאַר זייער אויסערליכער שעהנקייט, אויף וויפיל מען האָט דאָס געקאָנט געווינען דורך קליידונג.

די געשיכטע פון דער מאָדע, דאָס הייסט פון די אָנגענומענע כללים וועגען דעם, וואָס איז שעהן צו טראָגען אויף זיך, איז און אַ גרויסער מאָס די גע־שיכטע פון דער מענשהייט פון די פער־שידענע עפּאָכעס, וואָס אין זיי זענען פערשידענע פעלקער און לענדער געווען די צענטערס פון עקאָנאָמישען וואוילש־שטאַנד, פון רייכטום און לוקסוס. מיר געפינען, אַז די טאָן־געבער פון דער מאָ־דע זענען געווען אייגער נאָכ'ן אַנדערען מצרים, בבל, גריכענלאַנד, אַלעקסאַנ־דריע, רוים, דאַן ביזאַנטיע מיט איהר הויפּט־שטאָט קאָנסטאַנטינאָפּאָל, דער־נאָך די איטאַליענישע רעפּובליקען, ווי פלאָרענץ און ווענעציג — און דער רע־נעסאַנס־צייט. ווען שפּאַניען ווערט אַ וועלט־מלוכה און גאָלד הויבט אָן צו פלי־סען און איהר קאַסע פון די נייע־ענט־דעקטע לענדער, קומען שפּאַנישע קאָס־טיומען אַריין און דער אַלגעמיינער מאָ־דע און איבער גאַנץ אייראָפּא מיהט מען זיך נאָכצוטוהן שפּאַניען און קליידונג — דאָס הייסט אין פּוץ און און אויסערלי־כער שעהנקייט. מיט לואי דעם פערצעה־נטען פון פראַנקרייך, מיט דעם לוקסוס, וואָס ער האָט איינגעפיהרט און זיין הויף, ווערט פראַנקרייך די פיהרערין אין דער מאָדע, און ווי מען פוצט זיך אין פּאַריז, אַזוי פוצט מען זיך אין לאָנדאָן, ווינע, רוים, וואַרשא, אַמסטערדאַם. פון ניינ־צענטען יאָהרהונדערט אָן ווערט לאָנדאָן דער טאָן־געבער פאַר מענליכע קליידער, אָבער פאַר פרויען־קליידער בלייבט פּאַ־ריז די אַליין־הערשערין.

דעם גרעסטען איבערבראָך אין מענ־ליכער פוצעריי האָט געבראַכט די פראַנ־צויזישע רעוואָלוציע. די אַריסטאָקראַ־טיע איז דאַן פערטריבען געוואָרען און דער האַס פון פאָלק האָט זיך אַ קעהר געטאָן אויך געגען דעם לוקסוס און געגען די רייכע בגדים פון דער אַריסטאָקראַ־טיע. און דער מאָדע זענען דוקא אַריין די סאַנקיולאָטען, דאָס הייסט די אָרימע, וואָס האָבען זיך נישט געקאָנט אָנטאָן און די רייכע זיידענע און סאַמעטענע הוזען מיט די טייערע קאָלירטע זיידענע זאָקען. פון דער פראַנצויזישער רעוואָלו־ציע אָן הויבט זיך אָן דער פעריאָד, ווען די מענער־קליידונג ווערט אַלץ איינפאַ־כער, גרויער און רעגעלט זיך אַלץ מעהר מיט נוצליכקייט, איידער מיט שרייערי־שער שעהנקייט.

פרויען־קליידונג ענדערט זיך אָבער נישט. אין די יאָהרען פון דער פראַנ־צויזישער רעוואָלוציע גופא האָבען זיך די פרויען אויך אָנגעהויבען קליידען איינ־פאַכער, אָבער עס האָט אָנגעהאַלטען אַ קורצע צייט. דערנאָך האָט זיך ווידער אָנגעפאַנגען דער דראַנג צו פוצען זיך און צו מאַכען די קליידונג וואָס שרייענ־דיגער און צוציהענדער. סאַמעט, זייד, אַלערליי קאָלירן שטאָפען, פערשידענע פערערען, אָהן אַ שיעור פוטערוואַרג — דאָס אַלץ הערשט נאָך איצט אין דער פרויען־קליידונג, אין דער צייט, וואָס אין דער מענער־קליידונג זענען פון דעם פערבליבען בלויז שפּורען, אַמאָל גרעסערע, אַמאָל קלענערע. ערשט מיט יעם אָנקום פון דער נייער גרויסער רעוואָלו־ציע, פון דער רוסישער, זעהט זיך אָן'אַ אַיבערבראָך אין דער פרויען־קליידונג, וואָס וועט אפשר ברענגען צו אַ נאָך מעהר ראַדיקאַלער ענדערונג אין דער ווייבליכער אויסערליכקייט. די ענדערונ־גען, וואָס די מלחמה האָט אַריינגעטראַ־גען אין דער גאַנצער וועלט און וואָס האָט אויסגעוואַקסען צו פיתרען צו מעהר איינ־פאַכקייט, האָבען אין תוך נישט לאַנג גע־דויערט. געוויס, די פרוי קליידט זיך היינט צו טאָג אַ סך שלל'דיגער, אַ סך פשוט'ער און אַ סך לייכטער, ווי אַמאָל. דאָס איז דער רעזולטאַט פון דער גרעסערער עקאָ־נאָמישער זעלבסטשטענדיגקייט און אויך פון דער פרייערער מאָראַל. אָבער דער חשק צו דעקאָראַציע, צו פוצען זיך איז נאָך אַלץ אומגעהויער שטאַרק, אפילו אין סאָוויעט־רוסלאַנד.

פאַר וועמען פוצען זיך די פרויען?

אַמאָל האָבען זיך פרויען געפוצט הויפּטזעכליך פאַר מענער. דאָס זענען געווען די צייטען, ווען מענער אַליין האָ־בען זיך שטאַרק אָפּגעגעבען מיט קליי־דונג, אָבער זינט די קליידער ביי מענער זענען געוואָרען מעהר אַן'אַרטיקעל פון נוצליכקייט, איידער פון שעהנקייט, האָ־בען זיי אויך פערלוירען די פעהיגקייט צו בעמערקען די אַלע פראַכטען און קוני־צען פון דער פרויען־קליידונג.

דער אמת איז, אַז פרויען יאָגען זיך נאָך די מאָדעס נישט צוליב די מענער, נאָר צוליב די אַנדערע פרויען. פרויען קעמפען געגען פרויען צוליב די מענער און זייער געווער איז — די קליידונג. פערשטעהט זיך, אַז די פראַגע פון פאַ־זיציע און געזעלשאַפטליכער שטעלונג שפּילט דאָ אַ געוואַלדיגע ראָלע. די רייכע בירזשואַזע פרוי לאָזט פיהלען מיט איהר קליידונג גופא דעם „הויכען אָרט", וואָס זי פערנעמט.

די געענדערטע מאָראַל האָט זעלבסט־פערשטענדליך אויך געשפּילט אַ קאָלאָ־סאַלע ראָלע און אַ בעדייטענדע ראָלע אין דער פרויען־קליידונג. די בעפרייאונג איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס די פרוי איז געוואָרען מעהר „מענש" און נישט בלויז פרוי, וואָס דאַרף כסדר אונטער־שטרייכען איהר ווייבליכקייט און איהרע ווייבליכע רייצען. דאָס איז געווען סיי פאַר דער פרוי און סיי פאַר דעם מאַן און רעכנט צוריק די בעציהונג צו גע־שלעכט צו דעם נאָרמאַלען און נאַטיר־ליכען צושטאַנד.

דער סך־הכל, צו וועלכען מען קאָן קומען בנוגע דער קליידונג און איהר ראָל אין דער בעפרייאונג פון דער פרוי, איז דער:

וואָס מעהר די פרוי ווערט אַריינגעצויגען אין דעם געזעלשאַפטליכען לעבען; וואָס מעהר זי ווערט עקאָנאָמיש זעלבסט־שטענדיג; וואָס מעהר זי ווערט טעטיג אויף אַלע געביטען פון מענשליכען שאַ־פען; וואָס מעהר זי ווערט אויסגעגליכען מיט דעם מאַן — אַלץ אַ קלענערע ראָלע מוז שפּילען די ריין־אויסערליכע צוצי־הונגס־מיטלען, וואָס האָבען אין תוך דעם צוועק צו געווינען דעם מאַן. פונקט ווי דער מאַן האָט שוין אין אַ גרויסער מאָס אויסגעאַרבייט ביי זיך אַ בעציהונג אין פּרט פון קליידונג, וואָס רעכענט זיך הויפּטזעכליך מיט נוצליכקייט, געזונד־קייט און באַקוועמקייט, אַזוי וועט דאָס אויך זיין מיט דער פרוי.

פאַרביי געהענדיג מעג געזאָגט ווערען, אַז אין געוויסע פאַלען איז די פרוי אויך

(ענדע זעה זייט 11)

די אלטמאדישע יודישע קליידער אין פוילען

אינטערעסאנטע פאקטען און געשיכטעס

פון וואנען האבען זיך די מאדעס גענומען? — צושטערט האט די רעגירונג עס צוליפעגצואיאינגען, אבער ביי די שפעטערדיגע יודישע דורות איז עס געווארען א הייליגטום. — פוילישע גלחים אין שטריימלעך

פון שאול גינזבורג

אונגעפעהר אין סוף פון 18-טען יאהר-הונדערט זענען כמעט אין גאנץ אייראפא כמעט געווארען די בעזונדערע קליידער, וואס די רעגירונגען פלעגען פריהער צווינגען יודען צו טראגען.

צוויי אורזאכען האבען געווירקט, אז מען זאל יודען צווינגען צו קליידען זיך אנדערש, ווי די איבריגע בעפעלקערונג:

...

בעך עס פלעגט וועגען דעם ארויסגעבען די קאטוילישע קורלליכע רעליגיעזע מאכט, זענען געווען גילטיג אויך פאר פוילען, און אונטער דער ווירקונג פון די גלחים, האט דא דער קעניג קאזימיר יא-...

פוילישע ("זשופאנע", "משאמאריקע", "זשופאן" און אנדערע). נישט-פערמעג-ליכע יודען פלעגען טראגען קאפאטעס פון "פאלושניגע", אדער פון פשוט'ן "דראפ"; רייכע — פון אטלאס, זייד, ...

צים און אין לוטא ארויסגעגעבען רעז אין יאהר 1566 א געזעץ, אז ... דעז זאלען זיך נישט טראגען קליידער ...

שער זעלבסטפערוואלטונג אין לוטא — דער ליטווישער "ועד" — האט אין יאהר 1628 אנגענומען בעזונדערע פערבאטען וועגען קליידער: ...

(ענדע זעה זייט 11)

דאך — וואס איז אזוינס ליבע?

א וויסענשאפטליכער שמועס פון ל. באראדולין

וואס איז דאך אזוינס „ליבע"? ...

אין א פריהלינג נאכט

(פון מיין נאטיץ ביכעל) — פון תלוש

...

די ווירקונג פון וועטער אויף מענשען

ווינט, רעגען, היץ און קעלט קאנען בעאיינפלוסען פערברעכער, דערפיהרען צו א גוט און האבען א ווירקונג אויף זייער עקאנאמישער צוקונפט

קאנט אוהר זיך פארשטעלען, אז וויען אוהר לייענט אויף אנער צייטונג דאס שורה'לע „מארגען וועט ווערער זיין שעהן אוןווארים". דארפט איהר אויך דער-ווארטען, אז מארגען וועלען פארקומען פערברעכענס? אדער צו קאנט איהר זיך פארשטעלען, אז דאס דאזיגע קליינע שורה'לע זאל ווירקען אויף דער פרי-נרון, וי זאל שיסען איהר מאן אין אויף ה' בלוי, ער זאל בעשמוצען דאס וואס ?

...

חוזק

הומאר און סאטירע לכבוד פסח

לאכט און בייסט, מאסקעס רייסט מיט שפאט און וויץ און פעדער-שפריץ

צוויי ביליאן מענשען

טאג-מאטיוו.

לויט דער לעצטער סטאטיסטיק זיינען איצט דא אויף דער וועלט צוויי ביליאן מענשען.

ס'האט, ליבע יודען,
אונזער וועלט'ל —
צוויי ביליאן מענשען איצט;
נישט אומזיסט
אונזער וועלט'ל
קריזיס'ט זיך און שוויצט...

א וועלטעל, כ'לעבען,
צוויי ביליאן מענשען —
געה גיב א יעדען ברויט...
אך, וואס טוט מען,
ליבע יודען,
ווי לינדערט מען די נויט?

צוויי ביליאן מענשען
האט די וועלט איצט —
אזוי צעהלט מען אן...
מענש, ווי שטערען
מענש, ווי זאמדען —
וואס קען מען מיט זיי טאן?

זיצען קלוגע
און בעשליסען:
מ'דארף שיקען זיי אין שלאכט...
צוויי ביליאן מענשען
האט די וועלט איצט
א ריז פון וועלטען-מאכט..

נאר דער ריז,
ער איז הילפלאז —
ווי די שוואכסטע פליג...
צוויי ביליאן מענשען
האט די וועלט איצט —
נו, דארף מען א נייעם קריג...

ס'ווייסט די וועלט נישט
ווי בעזארגען —
מאכען זיי צו זאט;
איז דאס לייכטסטע
נעהם זיך מענשהייט
און ווער זיך א סאלדאט!..

שיס דיין ברודער,
שיס דיין חבר,
ועסטו ווערען זאט מיט בלוט!
און די מיליאנען
טויטע העלדען
זיי זיכער ווערט זיין גוט...

די וועלט זי האט
געננג דארט שטח
פאר אלע צוויי ביליאן...
נאר די צרה —
אין אונזער וועלט'ל
הערשט טפשות אויס איהר טראן...

מ.

וויסענשאפטליכע לעקציע

פון הנאפזארגער

פון היינט אן וועל איך האלטען וויסענשאפטליכע לעקציעס. די ערשטע לעקציע וויל איך האלטען וועגען מלבושים. א מלבוש בעשטעהט פון טאשען, ארבעל, קלאפעס, א קאלנער און פאטלעוועס.

1. טאשען.

א מענש דערקענט מען לויט די טאשען: געהט איינער לייכט איבער דער טאש איז ער א פילאנטראפ, געהט ער שווער — איז ער א קמצן. אלע שמחות קומען ארויס פון די טאשען. די מלחמות קומען אויך ארויס צוליב די טאשען...

מיידלעך עלטערן זיך צוליב דעם, וואס זיי קענען נישט אנשטופען די בחורים די טאשען. ווייבער און גנבים האבען א טבע צו געהן איבער די טאשען.

2. ארבעל.

ארבעל דינען געשעפטליך און געזעלשאפטליך. א סוחר, אז ער וויל דיך האבען, שלעפט ער דיך אריין ביים ארבעל. אין גאס. אז עס טרעפט דיך א נאהנטער בעקאנטער, כאפט ער דיך אן ביים ארבעל און פרעגט זיך אויס אלץ, וואס ער דארף. אלמנ'ס און בחורים רייסט מען ביי די ארבעל.

3. קלאפעס.

קלאפעס זענען געמאכט געווארען צום אויפהענגען: אז מען וויל איינעם אויסצייכנען, הענגט מען איהם אן עפעס אויף די קלאפעס.

4. דער קאלנער.

א קאלנער איז געמאכט צו פיהרען: כאפט דיך דיין ווייב ערגיץ ביי אן עבירה, פיהרט זי דיך אהיים ביים קאלנער, פיהרסטו זיך נישט אנשטענדיג אויף אין א געזעלשאפט, פיהרט מען דיך ארויס ביים קאלנער.

5. הויזען

אין די הויזען ליגט דער גאנצער תוך פון מאנספערשוין: געהט איינער אין געפרעסטע הויזען, איז ער אן אריסטאקראט, געהט איינער אין געקנייטשטע הויזען, איז ער אן אפגעלאזטער. חסידים און גלאט פרומע יודען האבען א טבע צו געהן די הויזען אפען. וועה איז אבער צו דעם מאן, וואס דאס ווייב געהט אין די הויזען...

וואס לאדזשער יודען זאגען:

א.

וואס איז דער וואונדער, וואס סטאלין איז קראנק אויף א ראק. אז ער האט רק געזאלט אליין הערשען!..

ב.

אויטאמאבילען ווערען איצט געמאכט זיי זאלען פאסען כמעט צו יעדען מלבוש, נאר איין חסרון: זיי פאסען נישט פאר אונזער קעשענע...

ג.

אויב ס'איז ריכטיג, אז די שטאט איז פול מיט פאלשע געלד-מאכער, דאן בעווייזט עס דאך, אז כאטש אין איין אינדוסטריע איז נישטא קיין ארבייטסלאזיגקייט...

ד.

איהר ווייסט פארוואס הײַט אמאל די ליבע צווישען מאן און ווייב אנגעהאלטען לאנג? ווייל א פרוי פלעגט דאן אויסקוקען דאס זעלבע אויך ווען זי פלעגט אפוואשען דעם פנים...

ה.

דער נארישער היטלער! ער ז... צו די דייטשע מיידלעך, אז ער וועט זיי בעזארגען מיט חתנים, און ער האט גאר פערגעסען, אז שדכנות איז אן עכט יודישע זאך!

ו.

וואס איז דער חדוש, וואס מיט 3500 יאהר צוריק האט מען אין בבל געקענט קויפען א פרוי אויף אויסצוצאהלען, און וואס איז היינט, קויפט מען זי דען נישט אויף אויפצוצאהלען? איי צאהלט מען א גאנצען לעבען! איי צאהלט מען!

ז.

דאס זוכען פון לינדבערג'ס קינד האט שוין אפגעקאסט אמעריקא א מיליאן און א האלב. ווען מען וועט דאס קינד געפינען, וועט עס זיכער זיין די טייערסטע קינד אויף דער וועלט.

ח.

עס איז דא ראדיום-פערגיפטונג און אויך ראדיא-פערגיפטונג.

מאשין-מצות

דער נייסטער לאדזשער וויץ

— דו ווייסט, בערל, היינטיגען פסח האבען א סך פרומע יודען אין לאדז געגעסען מאשינאווע מצות.

— פ'טייטש?

— זיי האבען פערקויפט די מאשינען און געקויפט מצות

א.

הויפט-ווערטער...

לערער (צו א קינד פון א סוחר): רוף מיר אן עטליכע הויפט-ווערטער.

קינד: אבראטאווי, מאיאנטקאווי, סיציטאציע, עקזעקוציע, פראטעסט, באנקראט, אופאדלאשטש, נאדזאר, קאמארניק.

פילם-שטערנס

אין קאריקאטור

דזשעקי מאפער

א בערנארד שאו אנעקדאט

עס קומט אריין צו בערנארד שאו א יונגערמאן:

— איך וויל אייך פארלייענען א נייע פיעסע!

— זעצט זיך א ווײַלע איך קום גלייך צוריק.

דאס זאגענדיג געהט שאו אריין אין א צווייטען צימער.

עס איז אוועק א 5 מינוט, פרעגט דער יונגערמאן דעם פערבייגעהענדען דינער, אויב שאו איז זעהר בעשעפטיגט און צי שטערט ער איהם נישט? און אפשר זאל ער גאר געהן און קומען אנ'אנדערש מאל?

— האט גערולדיג אך א ווײַלע! — ענטפערט דער דינער — מר. שאו קומט גלייך אריין. ער טוט אן זיין שלאףרעק.

יין כשר לפסח

א קווארט נומער 6 2.40 זל.

קלאנג-קינא-טעאטער

CASINO

היינט און ווייטערע טעג!

א פילם געשאפען אויפ'ן פאן פונ'ם לעבען פון די ווארשעווער קינדער

לעגיאן פון דער גאס

אין די הויפט-ראלען:

ZOSIA MIRSKA,
STEFAN ROGALSKI,
JEŻ KOBUSZ

אויסערן פראגראם: קלאנג-וואכענבלאט פון פאראמאונט.

אנהויב 4.30 נאכמ., 6, 8 און 10.20

דער פילם איז ערלויבט פאר יוגענד.

אנפראגעס צום „חוזק“

איך האב מיין שפײַז-געוועלבעל פערקויפט אין חמץ, צי קען דער סעקוועסטראטאר מאכען דערויף א זאליצנטשע?

איך בין א שוחט האבען מיר ווייבער געבראכט יום-טוב פאר שחט'ען — אייער ליכט ציבעל א. ז. וו. איז צוזאמענגעקומען א גאנץ געוועלבעל — צי דארף איך דערויף ארויסנעהמען א פאטענט.

איך האב דאס יאהר אלץ איינגעבראקט, צי דארף איך נאך עסען געבראקטע.

מיין מאן איז געפאהרען אויף פסח צום רבי'ן. צי קען זיין מיין סובלאקאטאר שני למלך?

ק—ר.

א ווערטעל ארויף — א ווערטעל אראפ

ערפאהרונג — פערגרעסערט אונזער חכמה, אבער פערקירצט אונזערע יארן

* * *

דער טייוועל דארף פערדאנקען זיין ערפאלג דאס, וואס ער איז אלעמאל דא און דארף איהם נישט זוכען...

* * *

די דריי ברכות פון לעבען זענען: א ריינער געוויסען, א גוטער אפעטיט און א שטילער שלאף.

* * *

די סמעטענע פון א וויץ ליגט קיינמאל נישט אויבען — נאר שטענדיג אונטען.

* * *

די האפנונג איז א הון, וואס לעגט מעהר אייער, ווי זי קען אויסווארימען...

צווישען לעדיג-געהער

דו ווייסט יאסעל, א מאדנע זאך, ווען איך שטרענג זיך נאר אן אין דער ארבייט, בעקום איך קאפ-שמערצען?

— ווי אפט בעקומסטו זיי?

— איינמאל אין דריי פיר מאנאטען...

* * *

— דו ווייסט, בערל, דיין טאטע קוקט אויס זעהר שעהן מיט זיין ווייסען קאפ.

און דאס, מענדל, האט ער מיר צו פערדאנקען!

* * *

— א, מאיר! ביסטו עס דער געווארען... א! וואס איז דער מעהר מיט דיר? דו ביסט קראנק!

— ניין, נישט איך, נאר מיין ווייב!

— נו, אז א ווייב ווערט קראנק דארף מען פערלירען אזוי פיל וואג?

— שוטה! פערשטעהסט, זי איז קראנק אויפ'ן מאגען און זי מעג נאר עסען גרינצייג!

— אהא!..

* * *

— ווייסטו, מאטעל אז מיר איז היינט א סך בעסער, ווי מיט עטליכע יאהר צוריק?

— דיר, בעסער? מיט וואס?

— פערשטעהסט, מיט יאהרען צוריק ווען איך בין ארומגעגאנגען ליידיג, האט מען מיך גערופען פוילאקן פוסטאפאסטניק! גארנישט.. און היינט — רופט מען מיך א בייטסלאזער!

ווען זיי וואלטען היינט געלעבט

וואלט יעקב אבינו אנשטאט דינען 14 יאהר צו לבנ'ען פאר לאה און רחל בעסער ארויסגע'גנב'עט רחל'ן אין אנ'עראפלאן, חתונה געהאט אויפ'ן וועג און לבנ'קע וואלט געבליבען מיט א נאז...

אפשר מאכע א שטייער אויף ליבע?

שרייבט צו אונז א לעזער (און דוקא אין גראמען):

ליבער „חוזק“, לאנג זאל ער לעבען!
איך וויל אייך א פלאן דא געבען;
איך האב א פלאן גוט און טייער,
קאן ראטעווען אונזער לאנד ווי פון א פייער.
אנשטאט א שטייער אויף דירות און קליידער
און דארטען נאך ארטיקלען פסדר.
זאל מען בעסער א שטייער אויף ליבע
מאכען,
דאס איז פון יענע גוטע זאכען —
פאר וועלכע דער עולם וועט מיט שמחה
צאהלען
אין שטאט אין דארף אויף בערג און
טאלען...
גיסט א קוש — בעצאהל זשע ברודער.
און מאך קיין טומעל און גערודער!
און ווילסטו צו א ווײַבעל מאכען
חנ'דליך,
טא זאל דיר קאסטען חבר, רענדלעך...
ווי געפעהלט אייך מיין פלאן פון
בלעזער.
האט איהר דען אזא וואס שענער?
אויב אונזער מדינה דארף מזומן,
בין איך זי ראטעווען געקומען...
פאלגט נאר מיך, און פול ווערט אונזער
קאסע
פון מיר יוסעל רוד פון קאנארסקע.

שאלות און תשובות

מיר (איך מיט מיין ווייב, הייסט עס), האבען א בעקאנטען בחור אין די יאהרען, קומט ער צו אונז יעדען אווענד און ער רעדט פאר 10.ליידען מיר דערפון, האבען מיר בעשלאסען אייך פרעגען, וואס טוט מען? גיט אן עצה!

ענטפער: ליבע מענשען! דאס בעסטע איז, געפינט פאר איהם א ווייב, און נישקשה, זי וועט איהם שוין אפגעוואוינען פון רעדען!

* * *

— איך וואלט אייך געוואלט פרעגען: וואס איז די ראליע פון א טאטען היינטיגע ציימען?

ענטפער: א טאטע שפילט היינט זעהר א קליינע ראל. היינ-יגע ציַיטען, ווען קינדער בעטראכטען א טאטען פאר א פרעמדען אין הויז, איז עס זעהר פיין פון זייער זייט.

* * *

ווי לאנג לעבט א דאקטאר?

ענטפער: דאקטוירים לעבען לאנג, ווייל קיין פאציענט איז נאך נישט געקומען פון יענער וועלט שיסען א דאקטער...

פון באלום

קליענטקע: מאכען זי מיר א מאניקיר. דער גרונד איז ביי מיר דער גלאנץ אויף די נעגעל.

מאניקורשיסטקע (בעטראכטענדיג די נעגעל): דאס קען נישט זיין. דער גרונד איז ביי איהן אונטער די נעגעל.

ק—ר.

מען רעדט...

אז דע וואלערא האט א געהיימען אפמאך מיט אונזער זשאבאטינסקי'ן, אז אין פאל עס וועט קומען צו א צוזאמענשטויס פון אירלאנד מיט ענגלאנד וועגען דער „שבועה“, זאל זשאבאטינסקי איהם שטיצען מיט זיינע „חיילות“.

די פערקויפטע פרוי

שפאנענדער ראמאן פון יודישע פאמיליען - לעבען אין פוילען.

געשריבען ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט“ פון לעאן גאלדמאן

(115-טע פארטזעצונג)

— אײַער מורא האט א גרונד, פרײַלין גראסמאן, — האט גאלדבערג זיך אפגערופען, בעמיהענדיג זיך צוצוגעבען זיין פנים אנ'אויסדרוק פון טיפער אכטונג. איך געה ארײַן אין אײַער לאגע און איך פערשטעה, ווי שווער עס מוז אײַך זײַן צו ענטלויפען בײַנאכט מיט א פרעמדען מאנספערשוין. אבער מען מוז אין אכט נעמען די ספעציעלע לאגע, וואס האט זיך געשאפען. אבער כדי אײַך צו בערוהיגען, פערזיכער איך אײַך, אז איך וועל אײַך בלויז אפפיהרען ביז צו דער נאהנסטער באהן-סטאציע און דארט וועט איהר שוין אליין ענטשליסען, צי איהר וועט די רײַזע דורכמאכען אליין, צי מיט מיר.

דערהערענדיג אזעלכע ווייכע און צארטע ווערטער, איז רויזעלע'ס מורא אינגאנצען פערשוואונדען.

— זײַט נישט בײַז אויף מיר, — האט זי געזאגט, — איך געה מיט אײַך אהן שום צווייפעל.

גאלדבערג האט זיך בערעכט, — כדי נישט הויך א געשריי צו טון פון פרײַד.

אבער ווען ער האט זי געזעהען, זי זאל זיך אראפלאזען דורכ'ן פענסטער אויף דער לײַטער, — זי זיך קאטעגאריש אפגעזאגט דאס צו טון.

אומזיסט האט ער זי געבעטען, בעשווארען, זי איז געבליבען נישט געריהרט.

עס איז נישט געווען קײַן אנדערע עצה. ווי ארויסצוגעהן דורך די טרעפען אין גארטען ארײַן. שטיל ארויס'גנב'ענדיג זיך, איז זי ארײַן אין קארידאר, האט פארזיכטיג ארויפגענומען די שליסלען, וואס זענען געהאנגען אויף א נאגעל און האט געעפענט די הויפט-טיר און דערנאך די פורטקע.

אזוי איז אוועק א פערטעל שעה, וואס האט פאר בײַדען אויסגעזעהן ווי אנ'אײביגקײַט.

ערשט ווען זײַ האבען זיך געפינען אויפ'ן וועג, האט גאלדבערג אפגעאטעמט מיט א פולער ברוסט.

קאפיטעל 41

די איבערראשונג

די סאלאנען פון דעם ערשטקלאסיגסטען פערגניגונגס-זאל „וויקטאריא“ אין דאנציג זענען בעגאסען געווארען מיט א מבול פון ליכט.

דאס פײַער פון די בריליאנטען האט געקעמפט מיט דעם פײַער פון די אויגען פון די צעהנדליגער דאמען.

אין דער לופט, וואס איז פול געווען מיט א ריח פון פערפום און בלומען האבען זיך אויפגעהויבען די רוישענדע קלאנגען פון א טאנץ-מוזיק און ווען דער ארקעסטער איז אויף א ווײַלע שטיל געווארען, האבען זיך דערהערט פרעהליכע געלעכטערס, שמועסען, שפאסען און שטילע סודותדיגע שעפטשערײַען.

אויך ליארא מאנעלי האט זיך דא געפינען. געקומען איז זי נישט גאנץ גערן, נאר ערשט ווען שאאן איז צו איהר שטארק צוגעשטאנען, האט זי בעשלאסען צו געהן.

זי האט זיך נישט געקענט ענטקעגענשטעלען איהם, ווײַל נאך יענעם פארפאל מיט'ן יובילער האט זי פערשטאנען, אז זי געפינט זיך פולשטענדיג אין די הענד פון שאטאנ'ען, וועלכער האט יעדעס מאל, ווען זי האט ארומגעוויזען איהר איײַגענעם ווילען, ערקלערט, אז ער וואט זי אוועקווערפען, אדער ער וועט זי דעמאסקירען און איבערגעבען דער פאליציי.

איצט, אין דעם הערליכען לאקאל האט זי ארומגערינגעלט א קרײַז פון עלעגאנטע הערען. איהר שענהײַט און רײַץ האט צוגעצויגען א גענצע מחנה פערעהרער.

שוין זינד א לענגערער צײַט איז די עלעגאנטע געזעלשאפט אין דאנציג אויפמערקזאם געווארען אויף דעם שעהנעם פארל און אלע האבען זיך שטארק פעראינטערעסירט מיט ליארא מאנעלי'ן און שאטאנ'ען.

לעאן האט אויסגעצײַכענט געשפילט די ראל פון א ברודער. אויך הײַנט האט ער אויסגעזעהן צו זײַן שטארק צופרידען, זעהענדיג ווי זײַן שוועסטער האט אזא אויסערגעוועהנליכען ערפאלג. נאכרעם, ווי ער איז אביסעל געווען אין אלגעמײַנעם גרויסען סאלאן, איז ער באלד אוועק אין אנדערן קלענערן זאל, וואו מען האט בײַ גרינע טישלאך געשפילט אין קארטען. פון צײַט צו צײַט איז ער בלויז ארויסגעגאנגען אויף א מינוט, געוואהר צו ווערען. צי ליארא פערלאנגט נישט עפעס.

ליארא איז איצט געווען שטארק אויפגערעגט. זי האט כמעט נישט געהערט די ליבע-געזאנגען, מיט וועלכע מען האט זי בעשיט, ווײַל איהר געדאנק איז בלויז געווען בײַ ווענדעל אויף אײַנס.

צווישען אזוי פיל מענשען, וואס זענען זיך דא צונויפגעקומען פון פערשידענע שטעט פון אײַראפא, האט זיך געקענט לײַכט געפינען אײַנער, וואס זאל וויסען, ווי זי הייסט אין דער אמת'ן. און איהר מורא איז טאקע נישט געווען אהן גרונד.

אנידערזעצענדיג זיך א פערמאטערטע פון צולאנג טאנצען, איז איהר פנים פליצלונג געווארען טויט בלײַך. מיט אנ'ערשטוינטען בליק האט זי זיך אײַנגעקוקט אין דער טיר; וואו עס האט זיך בעוויזען דער שאטען פון עפעס א מיליטער מאן.

— יא, זי האט נישט קען טעות, דאס איז ער, אײַ נער פון איהרע הײַסטע פערעהרער, דער אפיציר אנדערסאן.

— בין גאט, וואס איז אײַך! — האט דער טענצער געפרעגט ליארא'ן, דערזעהענדיג, אז איהר פנים האט זיך פערענדערט.

—ווירקליך, איך פיהל זיך נישט גוט! — האט זי געענטפערט מיט א שוואך קול. — איך וועל אײַך זײַן דאנקבאר, אויב איהר וועט מיר ברענגען א גלאז וואסער.

(פארטזעצונג קומט)

לאדז
דינסטאג, כ׳ ניסן תרצ״ב
26 אפריל 1932
פ׳ שקלים

טאג-כראניק

די אויסצאהלונגען פון דער אונטערשטיצונג פאר׳ן חודש אפריל

די אונטערשטיצונגס-אפטיילונג בײם מאגיסטראט איז מודיע, אז דאס אויסצאהלען די אונטערשטיצונגען פאר׳ן חודש אפריל, פאר די וואס האבען זיך רעגיסטרירט אויף זשעראמסקא 44 קומט פאר לויט פאלגענדען סדר:

דינסטאג, דעם 26. אפריל
פון S ביז Ż

נאכט-דיזשורנע אין די אפטייקען

הײנט בײנאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: ש. יאנקעלעוויטש (אלט-שטאט 9), ז. שטעקעל (לימאנאווסקי 37), ס. האמבורגער (גלובנא 50), ל. פאוולאווסקי (פעטריקאווער 307), א. פיעט-ראווסקי (פאמארסקא 91).

ערמארדעט א 4-יעהריג מעדעלע

פרוי פערנארט דאס קינד אין א וואלד און דער׳הרגט דארט איהר קינד

(א) עהערגעכטען-פארטאגס האבען בײ דורכגעהענדע ארבייטער אין דארף אלשיניעץ הינטער קאליש געפונען דאס טויטע קערפערל פון א ערמארדעט 4-יעהריג מיידעלע. דאס קעפעל איז בײם קינד געוועזן צושפאלטען פון א זעץ מיט א טעמפען חפץ.

וועגען מארד איז תיכף געמאלדען געווארען דער פאליציי, וואס האט אונטער-גענומען א שטרענגע אויספארשונג און עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דאס דערהרג׳עטע מיידעלע הייסט קאזי-מיערע שקודלארעק, א פויער׳ס א קינד פון דארף מיקאלאיעוו. ווי די וויטערדיגע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט, האט דאס קינד זיך געשפילט צוזא-מען מיט אנדערע קינדער אין דארף. פלוצלינג איז דורכגעגאנגען עפעס א פרוי און א טיכעל אויפ׳ן קאפ און האט די קינדער געגעבען צוקערלעך, שפעטער האט זי עטליכע קינדער פערנארט אין וועלדעל צו זוכען בלומעלעך, אמוויט-סטען איז די געהיימניספולע פרוי פער-קראכען אין וואלד מיט דער 4-יעהריגער שקודלארעק, וואס איז פון דאן אן פער-שוואונדען געווארען.

אזוי ווי עס איז אויסגעשלאסען די סברה וועגען א רויב-מארד אדער אפילו א נקמה אקט, איז מען זיך משער, אז דאס מוז זיין א מארד אויפ׳ן גרונט פון פאנאטישען באדען אדער פון א משוגענער.

קאנסולאר-פעסער ווערען אויך טייערער

(ב) דער אפצאהל פון פערלענגערן קאנסולאר-פעסער פון פוילישע בירגער וואס געפונען זיך אין אויסלאנד, וועט אויך טייערער ווערען מיט 100 פראצ.

ביי מענשען, וואס זיינען נידערגע-שלאגען, אנגעשטרענגט, אונפעהיג צו ארבייט, ווירקט אמבעסטען דאס נאטיר-ליכע ביטער-וואסער
Franciszka Józefa
ס׳מאכט פרייער דאס צירקולירען פון בלוט און עס פרישט אפ דעם מוח, און מען ווערט ארבייטס-פעהיג. צו בע-קומען אין אלע אפטייקען.

אנגעלירט פראטאקאלן פאר לענ-גער אויפהאלטן די געוועלבער

(אג) אין די לעצטע יאהרען ערלויבט די שטאט-סטאראסטווע אין די לעצטע פאר טעג פאר פסח צו האלטען אפען די יודישע געשעפטען ביז 9 אווענד.

הײ-יאהר האט די סטאראסטווא וועגען דעם עפענטליך נישט בעקאנט געמאכט און דערזעבער האבען די פאליציאנטען צונויפגעשטעלט פראטאקאלען גענגען יו-דישע סוחרים, וואס האבען לענגער אויפ-געהאלטען זייערע געוועלבער.

ווי מיר דערוויסען זיך וועלען די דא-זיגע פראטאקאלען א דאנק דער אינ-טערווענץ פון יודישע פארשטעהער בטל ווערען.

שויין ערשינען

דער ערשטער נומער פון לאדזער
„פאמיליען-בלעטער"
אילוסטרירטער געזעלשאפטליכער ליטעראַרישער פ מיליען-זשורנאל
פרעכטיג ארויסגעגעבען! ● הערליכע אילוסטראציעס!
דער זשורנאל איז צום פערקויף אין אלע צייטונגס-קיאסקען.
פרייז פון א נומער 25 גראשען

היי-יעהריגע שקל-אקציע שויין זיך אנגעהויבען

נעכטען אווענד איז אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פאר-געקומען א בעראטונג פון די פארשטע-הער פון די ציוניסטישע גרופירונגען און יוגענד-ארגאניזאציעס מיט׳ן צוועק צו ארגאניזירען די היי-יעהריגע שקל-אקציע.

נאכדעם, ווי עס איז ארומגערעדט געווארען דער פלאן פון דער ארבייט, איז בעשלאסען געווארען תיכף צו פראקלאמירען די אקציע, די פארשטע-הער פון די ארגאניזאציעס האבען זיך פערפליכטעט צו שטעלען זיך אין רשות פון דער אקציע אלע איהרע מיטגלידער און צו דעם צוועק איינ-צוארדנען ספעציעלע חברים פערזאמ-לונגען אין די בעזונדערע ארגאני-זאציעס.

צום סוף איז אויסגעוועהלט געווא-רען א פרעזידיום אין וועלכען עס זיינען אריין פאלגענדע ה״ה: א. שפירא, ד״ר א. ריווקינד, ל. זילבערשטיין, א. בוים, ז. ווינער און יצחק גולדין.

גרויסע גנבה פסח צום סדר

גנבים אויסגעליידיגט א וואוינונג אויף 20 טויזענד זל. און דערנאד געזאגט „דיינו"

(§) אויף קיליגסקא 48 איז דער רעל-מער אפיציענע אויפ׳ן 2. שטאק וואוינט זײט א ריי פון יאהרען דער רײכער סוחר אברהם ליפשיץ.

צוויי טעג פאר יום-טוב איז ליפשיץ׳ם פרוי אוועקגעפאהרען צו איהרע על-טערן אויף יום-טוב. ערב יום-טוב איז אהין געפאהרען ליפשיץ.

נעכטען, ווען ליפשיץ איז צוריקגע-קומען איז ער האט איז שטוב דער-זעהן אז עס זיינען דא געווען „געסט" און מען האט ארויסגענומען מלבושים און ווערט זאכען פאר 20.000 זל.

אויפלעבונג אין בזשעזשין

(אג) אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה, אז אין ענגלאנד וועט צוריק פערקלענערט דער צאל אויף אימפאר-טירטע קאנפעקציע, זיינען צוזאמען שוין געקומען קיין לאדז די פארשטעהער פון א ריי גרעסערע פירמעס און בזשעזשין כדי דא איינצוקויפען סחורה.

לאדז אויפ׳ן ווירטשאפטליכען צוזאמענפאהר

אויפ׳ן צוזאמענפאהר פון דער ווירט-שאפטליכער זעלבסט-פערוואלטונג, וואס האט זיך הײנט אן אין ווארשא, זיינען ארויסגעפאהרען פון לאדז פארשטעהער פון דער האנדעלס-קאמער און האנד-ווערקער-קאמער.

צווישען די פראיעקטען, וואס זיינען נוגע דעם האנדווערק, איז פארגעזעהן אז די האנדווערקער ... ווארשטאטען זאלען בײשט פיאקטורט ווערען, ווי ביז איצט, אלס אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען און זענען געבען די האנדווערקער פאר צאלע פערזיכערונגען.

א באטשענקי ווײן 7 אַ כשר לפסח פון דער פירמע „פראגרעס" 1.90 זל.

„ווילנא"

שענקעוויטשא 26.
דאנערשטאג, 28/4, 8.30 אוו.
וויאלין-רעציטאל
פון יונגען פידעל-ווירטואז
פאזנאנסקי
(...)
אין א רייכען פראגראם.
פאר׳ן קאנצערט וועט דער דיר. א. פערעלמאן האלטען א רעפעראט וועגען מוזיק.
בילעטען צו בעקומען אין „ווילנא".

חזן משה קוסעוויצקי קומט קיין לאדז

אויף שבת פ׳ אמור ד. 14. מאי קומט קיין לאדז דער בערימהמטער אויבערקאנ-טאר משה קוסעוויצקי און ער וועט דאוו-נען און „פילהארמאניע" אונטער דער לײטונג פון דיריגענט ה׳ רובין מיט זיין כאר.

א פלאש מעהר כשר לפסח פון דער פירמע „פראגרעס" נאר 2 זל.

בית-התפלה ש״ע מזרחי
קילינסקיעגא 44
מיטוואך, שביעי של פסח וועט אונ-זער ג׳ חבר ד״ר פעלדמאן, נאך קריאת התורה רעדען מעניני דיומא.

קופאן № 27 אויף אומזיסטע יורידישע עצות

דער בעזיצער פונ׳ם דאזיגען קופאן קאן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ׳ן יורי-קאנסול פון אונזער רעדאקציע.
גילטיג הײנט דינסטאג: פון 3 ביז 4 נאכמיטאג
זאר דער בעקוועמליכקייט פון די פראווינצער לעזער.

תשובות פון דער רעדאקציע

אויף יורידישע אנפראגען

די אנפראגען מוזען זיין שריפטליך. צו יעדער אנפראגע מוז ווערען צוגעלעגט א קוויט פונ׳ם אבאנאמענט-אפצאהל פאר׳ן לעצטען חודש.

פון ד״ר א. אקערבערג

ה׳ ק-ר.
אזוי לאנג ווי דאס געריכט האט נישט ארויסגעגעבען די מאטיוען צום אורטייל, האט איהר צייט אפצוגעבען אנ׳אפעלאציע. טראגט אריין אין געריכט אביטע וועגען רעסטיטוציע פון טער-מין צו מאכען אנ׳אפעלאציע.

ה׳ ב-ג.
דער אורטייל פון שידסגעריכט מוז ווערען אריינגעגעבען אין געריכט אין משך פון 7 טעג. ווי עס פראקטיצירט זיך אין לאדז, רופט דאס געריכט פאר׳ן בעשטעטיגען דעם אורטייל בײדע צדדים.

ה׳ ש. ש.
אין אייער ענין מוזט איהר זיך ווענ-דען מיט א ביטע צום פראקוראר; גיט אויף דעם נמר פון דער ספראווע און זרקלערט, פארוואס איהר האט זיך נישט צוגעשטעלט.

פירמע מ. ק.
לויט׳ן דעקרעט פון האנדעלס-רע-גיסטער, מוז ווערען צוגעגעבען צו דער פירמע דער נאמען פונם איינהא-בער; אז איהר וועט דאס נישט טון,

קאנט איהר ווערען בעשטראפט.

ה׳ ט. ב.
איהר קאנט די אנקלאגע אריינגע-בען אין דעם געריכט פון דער שטאט, וואו עס וואוינט דער זשיראנט פונ׳ם וועקסעל, איהר קאנט אלזא, איינקלא-גען אין לאדזער געריכט.

פ. ב., לאסק.
אייער אנפראגע איז אנגעשריבען אזוי אונקלאר, אז מיר ווייסען נישט, וועגען וואס עס האנדעלט זיך. אזוי, אז מיר קאנען אייך נישט געבען קיין תשובה.

ה׳ ג-ג. זדונסקא-וואלא.
איהר מוזט זיך ווענדען צום סינדיק און מעלדען אן בײ איהם אייער פא-דערונג. ס׳איז נאך נישט צו שפעט.

ה׳ ש. צ. פאביאניץ.
דער ווירט וועט אויף אייך נישט בעקומען קיין עקסמיסיע, ווייל ער האט געפאדערט דאס דימה-געלד. אויך איז די הויך פונ׳ם דירה-געלד נישט פעסט-געשטעלט דורכ׳ן אורזשאנד-ראזיעמטשי.

פון לאדזער האנדעלס-געריכט

„קיליך און גאלדא" רעגולירען

אפעלאציע-געריכט צוגעשטימט צאלען 100 פראצ. פון א וואלאריזירטען חוב

(5) אין יאנואר האט די פירמע „קיליך און גאלדע" בעקומען א נאדזאר אויף 3 חדשים.

צוליב׳ן אויסגעגעבענעם סעזאן, האט זיך אבער ארויסגעוויזען, אז די פיר-מע איז נישט אימשטאנד דורכצופיהרען איהר סאנאציע-פלאן און זי האט זיך גע-ווענדעט צום געריכט מיט דער ביטע איהר צו ערלויבען רעגולירען די חובות. די פירמע לעגט פאר צו רעגולירען אויף 40 פראצ.

דער ריכטער-קאמיסאר האט זיך ארויסגעזאגט לטובת דער פירמע, האל-טענדיג די פארגעלעגטע סומע פאר גע-נוגענד, נעגען דעם איז אבער ארויסגע-טרעטען דער פארשטעהער פון א בער-לינער פירמע, וואס האט אנגעוויזען, אז לויט׳ן מצב פון דער פירמע איז די סו-מע א צו-קליינע.

צוליב דעם האט דאס געריכט בע-שלאסען דעם פראצעס אפצולעגען ביז א עקספערט וועט געניי פעסטשטעלען ווי עס זעהט אויס די צאהלונגס-פעהיגקייט פון דער פירמע.

* * *

אין דער אפעלאציע פון דער קאפ-פעראטיווער קריסטליכער באנק, האבען די קרעדיטארען אויסגעוועהלט אלס ציווילן-מיניסטער סינדיק אדוו. שעסקי. אין אלגעמיינען בעטרעפען די חובות פון דער באנק 67 טויזענד מיט 633 זל., וואס וועלען געדעקט ווערען דורך די בעזי-צער פון פאסטי, וואס זיינען פער-אנטווארטליך פאר די חובות און א צעהנ-

פאלגענדער היך פון זייערע פאיען.

* * *

מיט א יאהר צוריק האט דאס האנ-דעלס-געריכט ארויסגעגעבען א אורטייל אין א וואלאריזאציע ענין, לויט וועלכען משה פייפעל סקורקא האט געוואונען בײ די שותפים סאלאמאן אייזענבערג און בערנארד ריזשיצקי 25 פראצ. פון חוב וואלאריזירטען חוב פון 3367 מארק פאר סחורות, וואס זיינען פערקויפט געווארען אין יאהר 1929.

סקורקא איז פון אורטייל געווען אומ-צופרידען און האט אפגעגעבען א אפע-לאציע, פאדערנדיג צו בערעכענען די סומע אויף פולע 100 פראצ., ווייל דאס אפשלעפען אפצאהלען דעם חוב איז גע-ווען די שולד פון די לווים.

דאס אפעלאציע-געריכט האט אנער-קענט די תביעה פאר א ריכטיגע און צוגעשפרא׳כען פולע 100 פראצ.

ערמארדעט זיין ווייב בעת א קריגעריי

דער מערדער בעקומט 5 יאהר שווערע תפיסה

(§) פאר׳ן קרייז-געריכט איז נעכטען געשטאנען דער 31-יעהריגער איגנאץ אלאצקי פון דארף רושעץ, ווערענדיג בעשולדיגט אין ערמארדען זיין ווייב.

די אויספארשונג האט פעסטגע-שטעלט, אז אלאצקי האט ערמארדעט זיין פרוי, מיט וועלכער ער האט, אגב, נישט גוט געלעבט.

אויפ׳ן פראצעס האט ער זיך נישט מודה געווען אין מארד. דעם קריטישען טאג האט ער גע׳טענה׳ט, איז ער מיט איהר געפאהרען קיין סטשעציצין פער-קויפען אייער. זי איז דאן געווען שיכור-און איז אראפגעפאלען פון וואגען; לונגען די פערוואונדונגען פון וועלכע דינג פון מארג איז זי געשטארבען.

אבער די ארויסגערופענע עדות האבען ערקלערט נאר דעם היפוך.

דאס געריכט האט ארויסגעטראגען דעם אורטייל, פערמשפט׳עדיג אלא-צקי׳ן אויף 5 יאהר שווערע טורמע.

ייז כשר לפסח פון דער פירמע „פראגרעס" א באטשינקע נ׳מער 6 1.70 זל.

צום פריהלינג

בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון דער נייעסטער אין- און אויסלענדישער קאסמעטיק ווי:
פערפומען פודערען
טואלעט זייפען, קרעמען, זעמטליכע מעקנישע און בלומען-וואסערן
די איבעראל בעקאנטע קאנקורענץ-פערפומעריע פון
J. DRUKIER, 5 ZAWDZKA 5 — tel. 175-92. —
בעמ.: פאר ענגראסיסטן בעדייטענדער ראבאט. בעזוכט מיין פערפומעריע און איר וועט זיך איבערצייגען.

LUNA
הײנט און טעגליך! פון דער גיגאנטישער דראמע א. ו.
„די שומרים פון גיהנום"
אין די הויפט-ראלען: Ben Lyon, James Holl און די יונגע Joan Harlow
עפאקאל ווערק פון מענשליכע זשעני דאס איבער-געבען סצענעס פון לופט-קאמף האט אפגעקאסט 2.000.000 דאלאר. סצענעס, וואס מאכען גליווערן דאס בלוט אין די אדערן פון א קאמף צווישען א דייטשער און ענגלישער עסקאדרע.
אנהויב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 מיטאג. — שבת און זונטאג פריהמארגענס צו 50 גר. און 1 זל.

קלאנג-קינא-טעאטער
RAKIETA
Sienkiewicza 40.
פון דינסטאג ד. 26. אפריל און ווייטערע טעג
דער גרעסטער קלאנג-סוקצעס פון דער קלאנג-פראדוקציע, רעזשי פון סעסיל ב. דע מיל
„מאדאם שאטאן"
אין די הויפט-ראלען: ● Kay Johnson, Reginald Denny, Liljan Roth
דער נאהנסטער פראגראם: „לויט׳ן בעפעהל פון דער פירשטין"
אנהויב פון די סעאנסען: אין וואכען-טעג 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און חגאות 12 מיטאג.

פסח ביי שלום עליכמ'ען

(ענדע פון זייט 6

צוימען און שטרויכלונגען, איז וועלכע א יודיש קינד מאָר קען פרייען טרוים נישט מאַכען. דערפאר האָט ער געשפּעגט פרייט זיין הארץ פאר די יודישע תפלות, פאר דעם טוף-לירישען יודישען פאָלקס-בוך — דעם סידור, און פאר די אַלטע טרויעריגע יודישע שול-קלאַנגען, אונטער וועלכע גאָט און מענש קומען זיך נאָהנט צוזאַמען. ער האָט טייער געהאַלטען און זכרון נישט נאָר דעם פייערליך-נערוויבענעם קלאַנג פון אַנ'ערשטען יום-טוב דינען „ברכו", וואָס עפענט ברייט פאַר יודישע קינדער די טויערען פון יום-טוב'דיגער פרייד — ער האָט איינגעזאַפּט אין זיך אויך די נידריגע, מיט ערנ'ע געפאַלענע טענער פון א פשוט'ער וואָכעדיגער מנחה. ער איז, דאַכט זיך, געווען דער ערשטער יודישער דיכטער, וואָס האָט געהאַט אַנ'אויער פאַר דעם: „איך האָב נישט, ווי אַזוי איהר. איך בין מיך מודה — זאָגט שלום-עליכם און זיין איינגעבאָרן-געשיכטע „דער צעהנטער", — אז איך האָב ליב א וואָכעדיגע מנחה. און וואָכעדיגע שמונה-עשרה און ביי מיר זיסער פון צעהן חזנישע קונצעדיגע שטיק, שבת'דיגע דריידלער מיט יום-טוב'דיגע שטיינער"...

נאָר די לויבסטע פראַכט פון יודישקייט האָט שלום-עליכם געזעהן אין די יודישע ימים-טובים — די טעג פון פרייד און בעגייסטערונג, אויף וועלכע יודישע קינדער קוקען אַרויס דורך לאַנגע גרויע, וואָכעדיגע-אָפּגענוצטע חדשים.

ער האָט זיך אָבער נישט געלאָזט בענוגענען מיט דעם, וואָס ער האָט דעם יודישען יום-טוב בעזונגען און זיינע ווערק — ער האָט איהם אויך דורכגעפיהרט אַליין ביי זיך אין שטוב מיט אַלע זיינע טראַדיציאָנעלע פונקטליכקייטען, ווי ער האָט איהם געבראַכט פון זיין פאָטער'ס שטוב. ער האָט דאָס געטאָן נישט נאָר צוליב זיינע קינדער, אַנצוקנייפען זיי אַן דעם זיידענעם יום-טוב'דיגען שנור פון דער פאָלקס-טראַדיציע, נאָר מאַקע אויך צוליב זיך אַליין. אַז עס איז געקומען יום-טוב, האָט ער צוזאַמען מיט זיינע קינדער בעגעגנט די פרייד פון זיין איינגענער קינדהייט.

אין לעמבערג האָב איך געהאַט דעם עהרע פסח צוזאַמען מיט שלום-עליכמ'ען, און איך בין געווען איבערראַשט צו זעהן, מיט וואָס פאַר א פייערליכקייט ערגעט מען האָט דעם יום-טוב אויפגענומען ביי איהם אין שטוב. די עטליכע טעג פאַר פסח האָט זיך דאָרט געדרעהט נישט ווענגער ווי דאָס ווערט בעשריבען און שלום-עליכמ'ס פסח'דיגע דערצעהלונגען. איך האָב לכתחילה געמיינט, אַז דאָס ווערט געטאָן ספּעציעל צוליב דער „באַבושקא". איך האָב אָבער באַלד דערזעהען, אַז איך האָב א טעות: שלום-עליכם אַליין האָט זיך געפיהלט מעהר פסח'דיג פון אַלעמען. ער האָט זיך געהאַלטען אַזוי פּאַטעטליך ערב-פסח'דיג, אַרומגעגאַנגען און שטוב מיט אַזא טונטערען יום-טוב'דיגען פנים, אַז אַלע האָבען זיך נישט ווילענדיג אָנגעשטעקט מיט זיין שטימונג.

ערב פסח אינדערפריה האָט ער מיך גערופען און גאַס אַריין צו נעמען מיט איהם איינקויפען ארבע כוסות. ער האָט מאַקע אַזוי געזאָגט: נישט „וויין", נאָר „ארבע כוסות". מיר זענען אַריין טיפער אין די יודישע גאַסען, וואו עס האָט געקאָכט מיט'ן ערב-יום-טוב. שלום-עליכם האָט זיך אָפּגעשטעלט קוקען, ווי אַזוי לעמבערגער יודען אין שטריימלעך און אין זשופּיצעס טראָגען במכיגע פלעשער מיט פונקלדיגען וויין, ווי אַזוי טרעגער בויגען זיך אונטער קערב מיט מצה, ווי אַזוי ווייבער שטיפען זיך מיט קוישען ש.ע.

— עס איז ערב-פסח, פונקט ווי ביי אונז — זאָגט שלום-עליכם און קוקט אויף גרויע ווענט גאַס דורך די שאַרפע ברילען — נאָר עפּעס פעהלט דאָ און דער לופט. איהר ווייסט וואָס? עס פעהלט דער ריח פון'ם ערב-פסח'דיגען טייך. ביי אונז און שטעטעל איז פאַראַן א טייך?... ערב-פסח ווערט דער טייך געשוואָלען, רייסט זיך הויך איבער די ברעגען, בלאָזט מיט א בעזונדער פרישקייט און מיט א בעזונדער קוהלקייט, גיט ארויס פון זיך מחיה'דיגען ערב-פסח'דיגען ריח... הייגט די ערב-פסח'דיגע לופט, די אָפּגערעקטע שטיקער פיכטע, ווייכע, שווארצע ערד, דאָס ערשט-ארויסגעשפּראָצטע צארטע גרינס אונטער דער יונגער ווארימער זון... אויף דעם אַליין אַז מען גיט א קוק, ווערט שוין פסח'דיגער אויפ'ן הארצען...

איינגעקויפט „ארבע כוסות", רופט מיר שלום עליכם אין א הוט-געשעפט, איינצוהאַנדלען פאר אונז בעידע הייט לכבוד פסח. אויפ'ן געדאַנק קומט מיר באַלד אַרויף זיין דערצעהלונג „א פאַרשטערטער פסח", ווי דער פאָטער פיהרט איהם צו יחיאל דעם קירזשנער קויפען א נייעם קאַשקעטעל. און איך האָב שוין מורא, אַז אָט וועט שלום-עליכם א ווייז-טאָן אויף מיר און א זאָג טאָן צום לעמבערגער קירזשנער: „גיט איהם עפּיס א מין קאַשקעט, ס'זאָל זיין א פיין, אי שיין, אי גוט, אי וואָלוועל, אי אַזוי"... נאָר שלום-עליכם זאָגט צום לעמבערגער הוט-פערקויפער א ביסעל אַנדערש:

— אַנו, ווייזט אַקאָרשט אַהער צוויי פיינע צילינדערס!

— אויף וואָס צוויי? — פרעג איך א ביסעל דערשראָקען.

— וואָס הייסט, אויף וואָס? — וואונדערט זיך שלום-עליכם — אויף פסח! מיר וועלען מאָרגען געהן בעידע אין שוהל אַריין!...

שוין דאָס צווייטע מאָל, אַז שלום-עליכם פערמעסט זיך אָנצוטוהן מיר א צילינדער'ע ראַויפ'ן קאָפּ, נאָר איך לאָז מיך נישט. ער דינגט זיך מיט מיר, פרובט מיר אָנטוהן דעם צילינדער און געפינט, אַז עס איז אויסגעצייכענט, ווי אָנגעמאָסטען!... נאָר איך לאָז מיר נישט איינרעדען. איך בין גרייט, ער זאָל מיך אָנרופען „איינגעשפּאַרטער ליטוואַק", נאָר א צילינדער וועל איך נישט אָנטוהן...

און אָווענד פראַוועט שלום-עליכם דעם סדר מיט אַלע קלייניגקייטען, און פולער יום-טוב'דיגער געהויבענקייט. ער מאַכט נישט קיין אָנשטעל. עס פיהלט זיך נישט ביי איהם קיין סימן פון א פאַלשען „אַפּיקורסישען" טאָן. ער זינגט דעם קדוש מיט זיין ווייכען לירישען טענאָר און פייגעס מאַקט, ברענגט אַרויס דייטליך דעם טראַדיציאָנעלען ניגון און הייט אָפּ פונקטליך אַלע אַלט-פעטערישע בעטאָנונגען. און אַזוי זאָגט ער אויך די הגדה — ווייך-צוואַרימט, פייערליך, נישט געאייַלט, נישט איבערגעהייבערט גאָרנישט. און דאָס גאַנצע הויז-געזינד זיצט און יום-טוב'דיגער אויפגעלייגטקייט און האָרכט ליבליך דעם פאָטער'ס אָנגענעהמען רעטשיטאַטיוו. דערנאָך קומט די פסח'דיגע סעודה, וועלכע שלום-עליכם געניסט אויף מיט'ן אמת'ן פסח'דיגען גאַסטראָנאָמישען געשמאַק, ווי איינער, וואָס האָט אויף דעם געוואַרט א גאַנץ קאַלענדאַר יאָהר. און נאָך דער סעודה געהט ווידער די הגדה. שלום-עליכם איז גאָרנישט מיד פון'ם זאָגען און לאָזט קיין זאַך נישט דורך. ער זינגט דעם „אדיר במלוכה" מיט א בעזונדערם ווייכען וואָלינישען ניגון, זינגט איהם שטיל-פייערליך, ליריש-פערטיפט, און עפּיס ווי פערטראַכט, ווי ער וואָלט זיך צו עפּיס צוגעהערט. מסתמא האָט אמאָל אַזוי געזונגען דעם זעלבען ניגון זיין פאָטער נחום ראַבינאָוויטש, און דאָס הערט ער זיך איצט צו דורכ'ן ניגון צו זיין פאָטער'ס שטים, וואָס קלינגט צו איהם פסח'דיג-ליב פון דער ווייט-פערגאַנגענער קינדהייט...

1-ער קלאַנג-קינא
„SPLENDID"
נאַרוטאָוויטשאַ 20
היינט און ווייטערע טעג!
Iwan Możzuchin
אין דער טיטול-ראָל פון קאַפּיטאַלען קלאַנג-פילם א. נ.
„סערזשאַנט X"
אין די הויפּט-ראָלען:
SUZY VERNON i JEAN ANGELO
אָנהויב 4 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און חגא 12 מיטאָג.
פּאַספּאַרטו, פריי-קאַרטען און הנחה-קופּאָנען אונבעדינגט אונגילטיג ביז צום אָפּרופען.

די אַלטמאָדישע יודישע קליידער אין פוילען

(ענדע פון זייט 3

מאָהנט ווערען דורך דעם שטאָטישען נבאי.

ווי עס ווייזט אויס, האָט די זאַך קיין גרויס ערפאָלג נישט געהאַט. מיט עטליכע און צוואַנציג יאָהר שפּעטער, אין 1650, האָט דער זעלבער ליטווישער „ועד" ווידער געשטעלט דעם בעשלוס וועגען פערוועהרען אַלעמען, אי מאַנסליט, אי פרויען, צו טראָגען קליידער פון סאַמעט, אַטלאַס, אַראַמאַשק, אויך אַזעלכע, וואָס זענען אויסגענייט מיט גאָלד. גלייכצייטיג איז פערבאָטען געוואָרען צו געברויכען סויבעל, מאַרדער און פוקס אויף וואַטערע עס איז קליידונג; א הויז-ווייבערשע פוטערס אויף שבת און יום-טוב — זיי מעגען זיין פון מאַרדער, אַרומגענייהט מיט ביבער. מען טאָר נישט בענייהען בגדים אָדער וועש מיט גאָלדענע אָדער זילבערנע פאַסמעס, אַפילו מיט פאַלשע אויך נישט; פערוועהרט זענען אויך אַלע מינים קליידער און וועש מיט זילבערנע אָדער גאָלדענע פערים אָדער פלימערלעך. אַנ'אויסנאַהם איז געמאַכט געוואָרען נאָר פאַר טישע-פוקעס). די אַלע פערבאָטען קעהרען זיך אָן גלייך, אַז צו נייע קליידער און וועש, אי צו אַלטע, וואָס עמיצער פערמאָגט פון פריהער. אויך איז פרויען פערוועהרט געוואָרען צו טראָגען גאָלדענע קייטלעך און פערל.

די בעפעהלען פון די קהלות און פון דעם „ועד", וואָס מיר האָבען דאָ געבראַכט, גיבען אונז אונטערשטיצונג און קלאָרע בעווייזען פון דער גרויסער אויספרענגעריי אויף קליידער און צירונג, וואָס איז און יענע צייטען געווען שטאַרק פערשפּרייט צווישען די יודען אין פוילען און ליטא. כאָטש זייער עקאָנאָמישע לאַגע איז געוואָרען וואָס ווייטער אַלץ ערגער, האָט דעם קהל'ס קאַמף געגען לוקסוס דאָך ווייניג געהאָלפען. כמעט 150 יאָהר נאָך דער צווייטער פעראָרדנונג פון דעם ליטווישען „ועד" געגען אויספרענגעריי, בעקלאָגט זיך איינער א יודישער טוער, אברהם הירשאָוויטש, אין זיין פּראָיעקט וועגען רעפאָרמירען דעם יודישען לעבענס-שטייגער, וואָס ער האָט אין ענדע פון 18-טען יאָהרהונדערט צוגעשטעלט דעם פוילישען קעניג סטאַניסלאַוו אויגוסט: „צו וואָס דער אַטלאַס, דער סאַמעט, די טייערע פוטערס, אין וועלכע עס קליידען זיך די יודען? צו וואָס די פערל, טייערע שטיינער און קאָסציהרונג, וועלכע עס טראָגען די יודישע פרויען? די לײדענשאַפט צו פוצען זיך רואינירט זיי, ברענגט זיי אַריין אין אָרימקייט, די פיהרט זיי צום באַנקראָטירען".

ביי זייערע בעזונדערע בגדים זענען די פויליש-ליטווישע יודען געבליבען אויך דאָן, ווען זיי זענען נאָך דער צוטיילונג פון פוילען, און סוף פון 18-טען יאָהרהונדערט, געקומען אונטער דער הערשאַפט פון רוסלאַנד און עסטרייך.

(דאָס ווייטערע קומט)

פרויען פוצען פאַר פרויען

ענדע פון זייט 7).

ווייטער, ווי דער מאַן און בעזונדער קליידונג. דאָס קאָן יעדער איינער זעהען זייטער-צייט. דאָ האָט דער מאַן א סך צו לערנען ביי דער פרוי. די אַלגעמיינע טענדענץ אָבער איז צו אַן אויסגלייך צווישען מאַן און פרוי אויך אין דער קליידונג. דער בעסטער בעווייז פאַר אָט דער איבערצייגונג איז מאַקע דאָ וויעט-רוסלאַנד. דער אונטערשייד צווישען מענער און פרויען אין דער קליידונג ווערט דאָרט אַלץ מעהר רעדוצירט צו דעם אונטערשיד, וואָס די נאַטור אַליין האָט געמאַכט צווישען מענליכען און ווייבליכען קערפער. דער אונטערשייד איז געניג. אויך שלוסט אַזא אונטערשייד נישט אויס דעם עלעמענט פון שעהנקייט. דער דראַנג צו שעהנקייט איז פונקט אַזוי איינגעוואָרצעלט אין דעם מענש, ווי דער דראַנג נאָך נוצליכקייט. דער חוש פאַר שעהנקייט ביי דער פאָלשטענדיג בעפרייטער פרוי וועט אָבער האָבען אַלס פונדאַמענט פערזענליכען געשמאַק, צוגעפּאַסטקייט און געזונדהייט.

יין כשר לפסח
א קוואַרט נומער 7 2.70 זל.

לאַנג-יעהריגער געריכטס-סעקרעטאַר
שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי
ביטעס, אנקלאַגעס און קלאַוזולעס
ספּעציאַליסט אין מיליטער-ענינים ווי אויך אין שרייבען ביטעס פאַר איינציגע שפּיזוערס (אַפּיקאָנסטווע).
שנעלער אויסקויף פון פּאַטענטען און רעגיסטראַציע-קאַרטען אויפ'ן יאָהר 1932
ב. מאַן, פּעטריקאַווער 10

דרוקזאַכען
ווערען שנעל און פּראָמפּט אין דער פיינסטער אויספיהרונג אויסגעפערטיגט
קלעפּסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען ווערען אין פערלויף פון 1 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפּט אין דער גאַנצער שטאָט.
בוכדרוקעריי
ע. און מ. האַמבורסקי
פּיעטריקאָווער 16. טעל. 100-47

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע
גרויסער אויסוואַהל
שפּאַציר-וואָגענס
אייזען - ניקעל
בעטען
מאַטראַצען
ספּרענזשינאָווע „Patent"
ווייזימאַטשקעס
אַמעריקאַנער
צו בעקומען אין פאַבריקס-לאַגער
„DOBROPOL" Łódź, Piotrkowska 73 אין הויף

נור № 6
מעבעל
פון דער פיינסטער אויספיהרונג לויט'ן נייעסטען סטיל צו ערמעסיגטע פרייזען עמפּפעהלט די פירמע
Markowicz i Nasielski
Piotrkowska 6, tel. 149-71
בעמ.: די ווענינגער מאָדערן מעבעל-פערקויף איז מיט 75 % ביליגער.

PODZIĘKOWANIE Niniejszym wyrażam serdeczne podziękowanie WPP. lekarzom ginekologom: Dr. Arou-onowi, Sienkiewicza 37 i Dr. Rozeu-ałowi, 11. Listopada 19 za Ich troskliwą opiekę a w szczególności p. D-owi Rozen-ajowi za pomyślne przeprowadzenie ciężkiej operacji na osobie mojej żony. Życzę Im pomyślności w dalszej Ich pracy oraz składam serdeczne podziękowanie całemu personelowi Kliniki Położn. N. Targowa 13
Z poważaniem JAKÓB FISZMAM, Piotrkowska 43.

אַלע דאַרפען וויסען
אַז די פירמע
פערדער, זגערזשער 7
לוטאָמירסקאַ 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע וואו מען קריגט אַמביליגסטען צו קויפען
דאַמען- און מענער-היטען
פון די נייעסטע פאַסאָנען און מאָדערנסטע קאָלירען, וואָס איז ספּעציעל צוגעגרייט געוואָרען אויף דעם קומענדיגען יום-טוב און גלייכצייטיג ווערט אָנגענומען צו איבערפאַסאָנירן מענער- און דאַמען-היטען פון גאָר אַלט אויף גענצליך נייע און אַלעס צו ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאַנדלונג. געדענקט די אַדרעסן

אַכטונג פרויען!
די שענסטע, ביליגסטע קוועלע פון מאָדערנע טיול און עטאַמין
גאַרדינען,
קאַפּעס,
שטאָרען
ווי אויך א. נ. „הויזען" און קאָלירטע פילעט סערוועטן, טישטיכער בעקומט מען ביי
י. אַ. גערשענקראָפּט,
זגערזשער 9, טעל. 200-26

אויגען = קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פּעטער יקאָווער 90 טעל. 221-72
נעמט אָן שטענדיגע אויגען-קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א.אז.וו.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישעס פון 9—1 און פון 4—7.30 אָווענד.

DR. MED.
Roman Bornstein
ספּעציאַליסט פון אינערליכע און נערוועזע - קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9 טעל. 122-306
נעמט אָן פון 6.30 ביז 8 אָווענד.

מאָטאָרען
עלעקטר. נייע און גענוצטע, ביליגסטע קוועלע
רעפּאַראַטור-ווערקשטעלען
בוי פון קאָלעקטאָרען און אויפרודערער
אינסטאַלאַציעס עלעקטר. פון אַלע אַרט
Reklamy NEONOWE
Inż. J. Reicher i S-ka Południowa 28
tel. 21.000

פאַר 10 זל. א חודש
לערנען מיר אויס גרינדליך בוכהאַלטעריע איינפאַכע און דאָפּעלטע, האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ (אין פויליש, דייטש, פראַנצויזיש) מאַשין-שרייבען, האַנדעלס-אַריטמעטיק, סטענאָגראַפּיע. איך פיהר אויך איין אָפּיציעלע האַנדעלס-ביכער און מאַך בילאַנסען זעהר ביליג.
קילינסקיעגאָ 50, 1-ער שטאָק. קווער אָפּיצ.

קלאַנג - קינאָ
ZACHETA
זגיערזשער-גאַס 26.
היינט און ווייטערדיגע טעג!
קלאַנג-קונסט-ווערק פון א וועלט-רוהם לויט דער ערצעהלונג פון אירענא נעמיראָווסקאַ — א. נ.
דוד גאָלדער
ריהרענדע דראַמע, וואָס דעקט אויף די אינטימסטע מענשליכע שוואַכקייטען. אין דער הויפּט-ראָל: דער טיטאַן פון עקראַן, דער בערימטער פראַנצויזישער טראַגיק
Harry Bauer
— און די — סטאַטשקע-שיינע
Jackie Monnier
קומענדער פּראָגראַם: „בלוט אין דער מדבר".
אָנהויב פון סעאַנס 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג, חגאות 12 מיטאָג.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
וואָלבאָרזקאַ 1
נאָר פאַר יודישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערוועזע-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאַמפּ-עלעקטרישער היילקאַבינעט - קאָסמעטיק.
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָווענד
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמ.
בעזונדערער וואַרטע-צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

דער מבין זאָגט:
יאָ, אָבער „פּרימעראָס"-גומי
איז דאָך פיינער, זיכערער און געזונדער.
פערלאַנגט איבעראַל אין אייגענעם אינטערעס
Primeros GUM..?

עברי דורך 3 חדשים
פון א. ב. ביז עברי און דאַוונען דורך 3 חדשים ווערט געלערנט מיט קינדער פון 4 יאָהר אָן, דורך מלמדים ספּעציאַליסטען אינ'ם בעוואוסטען רעליגיעזען
גן-ילדים פרעבעל-שול
ביים בית-ספר „תורה ודת"
פּלאַץ וואָלנאַשטשי (נייע-שטאָט) 6
קינדער פון 4 ביז 8 יאָהר ווערען א היים-געפיהרט דורך א ספּעציעלען מעניש. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען פון 11—1 פריה

אינטערעסאנטע וועלט-נייעס אין בילדער

דראהט איינצופאלען

די ב.ריהמטע כט. פאולס-קאטעדרע אין לאָנדאָן איז אין סכנה איינצופאַלען צוליב'ן וואסער, וואס שווענקט אונטער דעם פונדאמענט.

א גאנצע גאס ווערט פערשיט דורך א שטיין-באַרג

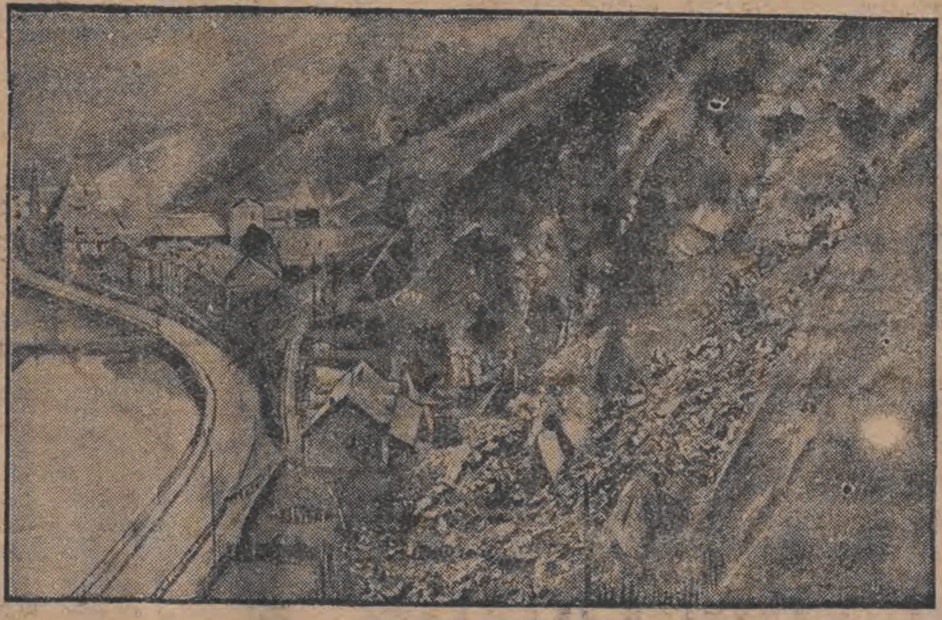

אין מאסעל-געביט ביי קאכום האט זיך א באַרג אראָפגעגליטשט און אַן ערך 20–15 טויזנט קוביק-מעטער ערד און פעלזען זענען מיט אימפעט געפאלען אויף הייזער און אין וואסער אריין. דאס בילד אויף לינקס ווייזט אונז דעם צעאָפּ ווען דער באַרג פאלט אַרויף די בנינים. רעכטס זעהען מיר די שוין פערשיטע גאס ביים טייך.

מענער לערנען זיך ניאַנטשען קינדער..
א שולע מיט אַזאַ קורס האט זיך ערשט געעפענט אין לאַנדאָן.

א קונסט-שטיק פון רייטער
אַמעריקאַנער אָפיצירען האָבען בעת אַ ספאָרט-יום-טוב דורכגעפיהרט אַ מערקווירדיג געוואַגט רייטער-שטיקעל; זענען אַנגעלאָפען איינער ענט-קעגען די אַנדערע און שפּרינגען אַזוי אַריבער א געפערהרליכע גריב.

די פערפלייצונג אין יוגאָסלאַוויען
צווישען בעלגראַד און ברעַד האט די פערפלייצונג אַרומגענומען אַ שטח פון 200 קילאָמעטער. 25 טויזענד מענשען זענען געבליבען דאַכלאָז. דער פערקעהר קען פאָרקומען נאָר אויף שיפלעך.

WYNALAZEK.
powidła ziołowe
przeciw
astmie, gruźlicy i suchotom
wynalezione przezemnie St. Śliwańskiego w 2091 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3.000, które w każdej chwili można przejrzeć
WYTWORNIA „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
mieści się w Łodzi, przy ul. Brzezińskiej 33
Stanisław Sliwański

שטאמלען
ווי אויך אַלע אַרט שטערונגען אין רעדען בעזייטיגט ראַדיקאַל
די לעטשניצע פאר שטאַמלענדיגע
S. ŻYŁKIEWICZ ,WARSZAWA, Chłodna 22
פראָספעקטען שיקט די קאנצעלאַר'ע אַרויס א מויס.

שלאסעריי-אַרבייט פאַר
וואוינונג
געשעפט
פאַבריק
פיהרט אויס ביליג
J. REDER
קאָנסטאַנטינער 13.
(ריג זאַכאַרניס).

אינקאַסאָ פון וועקסלען אויף טשעקען פ.ק.אָ. אויף לעמבערג
פאַר אַ מינימאַלען אָפּצאָהל ערלעדיגט
פון שטיק גר. 0.25
SP. KASA MERKURY
Lwów Legjonowa 29
שנעל און פינקטליך!
דעם איינקאַסירטען בייטראַג איבערווייזען מיר אין טאָג ווען דאס געלד פליסט איין מיט אַ טשעק פ. ק. אָ. אָדער דורך זשיראָ-מאָנטאַג פון באַנק פּאָלסקי.

צוליב מיין קראַנקהייט וועל איך
פערקויפען
א גוט פראָספּערירענד געשעפט
פון ליטשקאָ-בענדער-אויסאַרבייטונג
פאַר זעהר נידריגען פרייז
אין צענטער פון דער שטאָט.
צו דערוויסען זיך ביים דאָזאָרצע פון פיעטריקאָווער 112.

מענשען, איהר געהט אַרום אָהן קאָפּ האַלטן כאָטש אין אָרדנונג די פיס !!!
שוויים-פיס און היגער-אויגען-ליידענ-ע!
אויב איהר ווילט האָבען אַנ'עונג יום טוב און קענען קומען צווישען מענשען, ווענדעט זיך צום סאַנאַ מאַסאַזש-קאַבינעט, פּאָמאָרסקאַ 20 פראַנט, 1. שטאָק, טעל. 99-210. נעמט אָן פון 9 ביז 1 און פון 3 ביז 7. דאָרט ווערט דאָס פיס-שוויצען לויט די נייעסטע מעטאָדע אין פערלויף פון 3 ביז 4 טעג בעזייטיגט אויף שטענדיג אונטער גאַראַנטיע. דאָרט ווערען היגער-אויגען בעזייטיגט אָהן שניידען, אָהן מאַשטשען און פולשטענדיג שמערץ-לאָז און געפאַהר-לאָז. אויף וואונש פרימאַ רעפערענצען.

Skład Blachy Miedzianej i Różnych Metali
WŁADYSŁAW RATNER
Łódź, ul. Sienkiewicza Nr. 29. Telefon Nr. 164-54
Poleca W. P. P. ze swego składu:
BLACHY (miedziane, mosiężne, alpakowe (neusilbrowe), ołowiane i aluminiowe
i TASMY ((gładkie i deseniowe) normalnych wymiarów wszelkiej grubości.
RURY, PRĘTY, SZYNY I DRUTY miedziane i mosiężne oraz KOLBY miedziane.
CYNĘ w blokach i pratkach.
CYNK, OŁOW, ANTYMON i ALUMINIUM hutnicze.
METALE BIAŁE i ŁOZYSKOWE w blokach o gwarantowanym stopie.
WALCE DRUKARSKIE miedziane, PŁYTY do OPALARKI (Saengeplatten) miedziane
BLACHY MIEDZIANE wymiarowe i fasonowe oraz wszelkie inne metale dostarczam podług zamówień szybko z walcowni i hut krajowych i zagranicznych.
UWAGA: Jednocześnie komunikuję W.P.P., że kupuję za gotówkę każdą ilość złomu (szmelcu) MIEDZIANEGO.

„RADJO-WATT" NARUTOWICZA 16
TELEFON 190-38
„אַנ'אמת'ע רעוועלאַציע".
אונפערגלייכליכע, ריינקייט און אינטענסיוקייט פונ'ם טאָן, אונדערגרייכבאַרע סעלעקטיוויקייט
ראַדיאָ-אַפּאַראַט R.W.2 צו די נעץ אין אַ שיין קאַסטעל צוזאַמען מיט 3 לאַמפּען 180 זל.
אויף וואונש ווערט אינסטאַלירט און דעמאָנסטרירט פריבען אויפ'ן אָרט.

אַבאָנירט
לאדזשער טאָגעבלאַט
— אין —
האַבען דעם גרעסטען ערפאָלג

די בעוואוסטע
פעלד-בעטען

„PALMA-PATENT"
וואָס זענען אַלעמען בעקאַנט מיט זייער פראַקטישקייט און דויערהאַפטיגקייט מיט אַ גאַראַנטיע אויף 3 יאָהר
ווי אויך לעזשאַקעס, פעלד-בעטלעך און פעלד-בענקלעך
מאַטראַצען
געבעטע, שאַטקאָווע, קאַנאַדיסקע קאָזעטקעס, טאַפּטשאַנעס
בעקומט מען נור אין דער בעקאַנטער פאַבריק
לאדז, פּולנאָצנא 24 טעל. 131-85
הורט דעטייל

צאַנאַמענטס-פרייז: פאַר אַ חודש אין פּוילען 5 זלאָטיס, אין פראַנקרייך און בעלגיען 20 פראַנק, אין אַנדערע לענדער 1.25
אַנאָנסען-פּרייז: פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער. אויסער דער שטאָט מיט 50 טייערער. פון די פרייזן ווערט ניט געמאַכט קיין ראַבאַט. פאַר אַ מילימעטער-שורה פאַר'ן טעקסט 16 גר. פרייסאָ 24 גר. אין טעקסט 40 גר. פרייסאָ 60 גר. נאָכ'ן טעקסט 13 גר. פרייסאָ 18 גר.

Tłocznia. E. i M. Hamburskich. Łódź. Piotrkowska 16. Dzierżawca: M. B. Wein
Odpowiedzialny Red.-wydawca: [illegible]